

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
2022-YL-013

YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN BAKIŞ AÇISIYLA
MESLEK LİSELERİNİN YÖNETSEL SORUNLARI
ÜZERİNE BİR OLGU BİLİM ÇALIŞMASI

HAZIRLAYAN
Güliz ESEN

DANIŞMAN
Prof. Dr. Pınar YENGİN SARPKAYA

AYDIN – 2022

T.C
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.../.../2022

Güliz ESEN

ÖZET

YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN BAKIŞ AÇISIYLA MESLEK LİSELERİNİN YÖNETSEL SORUNLARI ÜZERİNE BİR OLGUBİLİM ÇALIŞMASI

Güliz ESEN

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA

2022, XVII + 121 sayfa

Bu çalışmanın amacı, meslek liselerinin yönetsel sorunlarını öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine dayanarak incelemektir. Çalışmanın araştırma problemi; “*Meslek liselerinin yönetsel sorunlarına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?*” şeklinde belirlenmiştir. Meslek liselerindeki yönetsel sorunların çalışıldığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışmada, yaşamda karşılaşılan fakat hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgi ve anlayışa sahip olunmayan olgulara yönelik yapılan araştırma türü olan nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Bu çalışmanın çalışma grubunu, meslek liselerinde yönetsel sorunları deneyimleme bakımından benzer bir grup olduğu düşünülen sekiz meslek lisesinde görev yapmakta olan öğretmenler ve yöneticiler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu belirlerken, araştırma için hazırlanan sorulara uygun olacak şekilde seçilebilmesi ve çalışmada daha önceden belirlenen meslek lisesinde aktif bir şekilde öğretmen ve yönetici olarak çalışma ölçütünün yerine getirebilmesi için ölçüt örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır.

Bu çalışmada, verilerin toplanmasında soruların esnek yapıda olması, genellikle katılımcılardan konuyla ilgili veriler alınabilmesi ve bu sayede geçerli genellemeler oluşturulabilmesi açısından görüşme yöntemi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada, formu “Meslek Liselerinin Yönetsel Sorunlarına İlişkin Görüşme Formu”(Ek-1) olarak isimlendirilmiştir.

Bu çalışma kapsamında on alt problem saptanmıştır. Bu alt problemler; öğrenciye ilişkin yaşanan sorunlar, öğretmene ilişkin yaşanan sorunlar, öğrenci-öğretmen, öğretmen-öğretmen, öğretmen-yönetici arasındaki iletişime ilişkin yönetsel sorunlar, öğretim personeli

dışındaki personele ilişkin yönetsel sorunlar, stajlara ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar, eğitsel sosyal faaliyetlere ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar, okul-aile-çevreye ilişkin yönetsel sorunlar, fiziksel koşullara ilişkin sorunlar, mali durumlara ilişkin yönetsel sorunlar, üst yönetime ilişkin sorunlar olarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

Katılımcılar öğrencilerle ilgili olarak devamsızlık, akademik başarı düşüklüğü ve istenmeyen davranışlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde öğrencilerin akademik başarısızlığındaki sebepler ve sonuçların birbirleriyle alakalı olduğu görülmektedir. Öğretmenlere ilişkin yaşanan sorunlar kapsamında katılımcılar, en çok dersin aksatılmasıyla ilgili görüşte yoğunlaşmıştır. İletişime ilişkin sorunlar kısmında özellikle öğrenci-öğretmen ve öğretmen-öğretmen arasında iletişim eksikliği olduğu görüşleri bulgulanmıştır. Katılımcılar, öğretim personeli dışındaki personele ilişkin sorunlar bölümünde yardımcı personelin yeterli olmadığından, var olan personelin de okula uyum göstermede sıkıntı yaşadığından bahsetmiştir. Stajlara ilişkin sorunlar bölümünde, katılımcılar, özellikle staj yapan öğrencilerin işçi olarak görüldüğünü belirtmişlerdir.

Bunlara ilaveten, eğitsel-sosyal faaliyetlere ilişkin özellikle, sosyal faaliyetler için yeterli zaman olmaması ve maddi yetersizliklerin araç-gereç teminine sorununa yol açtığından dolayı sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilemediği saptanmıştır. Okul-aile-çevreye ilişkin sorunlarda, okul ve aile arasındaki ilişkiyle ilgili ailelerin çocuklarına karşı oldukça ilgisiz oldukları saptanmıştır. Fiziksel koşullara ilişkin sorunlar laboratuvar ve atölye eksikliği, sınıfların eski ve bakımsız olması, ders materyal eksiklikleri dikkat çekici bulgulardandır. Mali duruma ilişkin yaşanan sorunlarla ilgili olarak milli eğitimden gelen ödeneğin az olması ve parasal kaynakların yetersiz olması öne çıkan bulgulardandır. Üst yönetime ilişkin sorunlarda, yazı ve evrak işleriyle uğraşma, milli eğitimden kaynaklı habersiz seminer sorunu ve il-ilçe milli eğitim müdürlüğü arasındaki iletişim kopukluğu ön plana çıkan bulgular olarak saptanmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Meslek lisesi, Olgubilim Çalışması, Yönetsel Sorunlar

ABSTRACT

A PHENOMENOLOGY STUDY ON THE ADMINISTRATIVE PROBLEMS OF VOCATIONAL HIGH SCHOOLS FROM THE PERSPECTIVE OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS

Güliz ESEN

Master Thesis Department of Educational Sciences

Thesis Advisor: Prof. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA

2022 XVII + 121 Pages

The main subject of this research includes the administrative problems experienced by teachers and administrators working in vocational high schools. The main research problem of the study determined as: “What are the opinions of the administrators and teachers about the administrative problems of vocational high schools?” Qualitative research method was used in this study in which administrative problems in vocational high schools were studied.

The aim of this study is to examine the administrative problems of vocational high schools based on the views of teachers and administrators. In this study, the phenomenology design, which is one of the qualitative research approaches, which is a type of research conducted for the cases encountered in life but for which no in-depth and detailed knowledge and understanding is available, was used. The study group of this research consists of teachers and administrators working in eight vocational high schools, which are thought to be a similar group in terms of experiencing managerial problems in vocational high schools. While determining the study group, criterion sampling technique was used in order to be selected in accordance with the questions prepared for the research and to fulfill the criterion of working actively as a teacher and administrator in the vocational high school determined before in the research.

In this study, interview method was used to collect data. The interview method was used in terms of the flexible nature of the questions, the ability to obtain relevant data from the participants, and thus to form valid generalizations. The research form was named as “Interview Form Regarding the Administrative Problems of Vocational High Schools”.

Ten sub-problems were identified within the scope of this study. These sub-problems are: Problems related to students, problems related to teachers, administrative problems related to communication between student-teacher, teacher-teacher, teacher-administrator, administrative problems related to non-teaching personnel, administrative problems related to internships, administrative problems related to educational social activities, school - Administrative problems related to family-environment, problems related to physical conditions, administrative problems related to financial situations, problems related to senior management.

Participants focused on absenteeism, low academic achievement and undesirable behaviors in relation to students. When the opinions of the participants are examined, it is seen that the reasons and results of the academic failure of the students are related to each other. Within the scope of the problems experienced with the teachers, the participants mostly concentrated on the opinion about the disruption of the lesson. In the section of communication problems, it was found that there is a lack of communication between student-teacher and teacher-teacher. The participants mentioned that the assistant personnel are not sufficient in the problems related to personnel other than the teaching personnel, and the existing personnel have difficulties in adapting to the school. In the section of problems related to internships, the participants stated that especially students who do internships are seen as workers..

In addition to these, in particular, it was determined that social activities could not be carried out due to insufficient time for social activities and financial inadequacies cause problems in the supply of tools and equipment. It has been determined that families are quite indifferent to their children regarding the relationship between school and family in school-family-environmental problems. Problems related to physical conditions, lack of laboratories and workshops, old and neglected classrooms, and lack of course materials are among the remarkable findings. Regarding the problems related to the financial situation, the low appropriation from the national education and the insufficient financial resources are among the prominent findings. In the problems related to the top management, dealing with writing and paperwork, the problem of unannounced seminars stemming from national education, and the lack of communication between the provincial-district directorate of national education were identified as prominent findings.

KEY WORDS: Administrative Problems, Phenomenology Study, Vocational High School.

ÖNSÖZ

Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir!!! (Socrates)

Bu mottoyla çıktığım yüksek lisans serüvenim, çoğu zaman eğlenceli ve faydalı; bazen zorlayıcı ve yorucu; fakat her anından keyif aldığım bir süreç olarak hayatımdaki yerini kazanmış durumda. Çalışmamda bana her konuda rehberlik yapan, en zorlu süreçlerimde desteğini esirgemeyen ve öğrencisi olmaktan ötürü kendimi çok şanslı hissettiğim değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA'ya en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Kimi zaman anne şefkatinizle kimi zaman disiplinli bir hoca tavrınızla, bana karşı olan sabrınızla, iyi ki sizin öğrenciniz olmuşum demenin haklı gururunu yaşıyorum.

Görüşme formumu oluşturmamda yardımcı olan hocam sayın Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA'ya, yüksek lisans ders aşamam boyunca emeği geçen sayın Doç. Dr. Bilgen KIRAL, sayın Doç. Dr. Erkan KIRAL, sayın Dr. Burcu ALTUN ve sayın Dr. Tahir YILMAZ hocalarıma teşekkür ederim. Tez savunma jürimde bulunarak değerli yorumlarıyla tezimin gelişimine katkı sağlayan sayın Prof. Dr. Nejat İRA ve sayın Doç. Dr. Bertan AKYOL hocalarıma çok teşekkür ederim. Ayrıca, çalışmamın uygulama sürecinde bana destek veren tüm katılımcı okul yöneticilerine ve öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bir paragraf da çok değerli hocam, kardeşim Dr. Berkant Kıykaç'a ayırmak isterim. Gerek psikolojik gerek akademik desteğini benden esirgemeyen, nitel araştırma üzerine edindiği bilgi deneyimiyle yapıcı fikirlerini bana sunan hocam sayın Dr. Berkant Kıykaç'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez yazım sürecimde desteklerini benden esirmeyen kıymetli annem Filiz BOMİN'e ve kıymetli babam Ali BOMİN'e, katkılarından dolayı kıymetli kayınpederim, babam Suat ESEN'e ve sevgili rahmetli kayıinvalidem, annem Gülperi Sultan KAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu süreçte benden desteğini hiç esirgemeyen, bana her türlü hoşgörüyü gösteren sevgili eşim Dr. Ozan ESEN'e çok teşekkür ederim. Hayatımın anlamları, canımın parçaları kızım Gülperi Nisa ESEN'e ve oğlum Ali Ege ESEN'e bana karşı hoşgörü ve desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için çok teşekkür ederim.

Tezimi kızım Gülperi Nisa ESEN'e ve oğlum Ali Ege ESEN'e ithaf ediyorum.

Güliz ESEN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
EKLER DİZİNİ	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	5
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Meslek, Mesleki Eğitim ve Önemi	5
1.1.1. Mesleki Eğitimin Dünyadaki Durumu ve Genel Sorunları.....	9
1.2. Türkiye’de Mesleki Eğitim.....	11
1.2.1. Mesleki Eğitimin Tarihi	11
1.2.2. Mesleki Eğitimin Yasal Temelleri	13
1.2.3 Mesleki Eğitimin Bugünkü Durumu ve Genel Sorunları.....	17
1.3. Türkiye’de Meslek Liselerinin Sorunları.....	20
1.4. Konu ile İlgili Yurt İçi ve Dışı Alanyazın Çalışmaları.....	23
1.4.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	23
1.4.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	27
2. BÖLÜM	30
2. YÖNTEM	30
2.1. Araştırmanın Modeli.....	30
2.2. Çalışma Grubu	31

2.3. Veri Toplama Aracı	35
2.4. Veri Toplama Süreci.....	37
2.5. Verilerin Analizi	38
2.6. İnanırcılık, Aktarılabirlik ve Tutarlılık.....	39
2.6.1. İnanırcılık Çalışması	39
2.6.2. Aktarılabirlik Çalışması.....	39
2.6.3. Tutarlılık Çalışması.....	41
2.6.4. Araştırmada Alınan Etik Önlemler	41
2.6.5. Araştırmacının Rolü	42
3. BÖLÜM	43
3. BULGULAR VE YORUMLAR	43
3.1. Birinci Alt Problem: Öğrenciye İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular.....	43
3.2. İkinci Alt Problem: Öğretmene İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular.....	55
3.3. Üçüncü Alt Problem: İletişime İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular (Öğrenci-Öğretmen/ Öğretmen-Yönetici, Öğretmen-Öğretmen).....	64
3.4. Dördüncü Alt Problem: Öğretim Personeli Dışındaki Personele İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular	67
3.5. Beşinci Alt Problem: Stajlara İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular	70
3.6. Altıncı Alt Problem: Eğitmel-Sosyal Faaliyetlere İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular.....	75
3.7. Yedinci Alt Problem: Okul-Aile-Çevreye İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular	80
3.8. Sekizinci Alt Problem: Fiziksel Koşullara İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular	84
3.9. Dokuzuncu Alt Problem: Mali Duruma İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular	90
3.10. Onuncu Alt Problem: Üst Yönetime İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlara Yönelik Bulgular	94

4. BÖLÜM	100
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	100
4.1. Sonuç ve Tartışma	100
4.2. Öneriler	105
4.2.1. Araştırmacılara Öneriler.....	102
4.2.2. Uygulayıcılara Öneriler.....	107
5. KAYNAKLAR	108
6. EKLER	114
ÖZGEÇMİŞ	121

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Yasal Temelleri	15
Tablo 2.1. Çalışma grubuna ait bilgiler	33

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Öğrenciye İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar	44
Şekil 3.2. Öğretmene İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar	56
Şekil 3.3. İletişime İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar	64
Şekil 3.4. Öğretim Personeli Dışındaki Personele İlişkin Sorunlar.....	68
Şekil 3.5. Stajlara İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar.....	71
Şekil 3.6. Eğitsel ve Sosyal Faaliyetlere İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar.....	75
Şekil 3.7. Okul-Aile-Çevreye İlişkin Sorunlar	81
Şekil 3.8. Fiziksel koşullara İlişkin Yaşana Yönetsel Sorunlar.....	85
Şekil 3.9. Mali Duruma İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar	91
Şekil 3.10. Üst Yönetime İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar.....	95
Şekil 4.1. Yönetsel Sorunlara Ait Tema ve Alt Temalar.....	101

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Görüşme Formu	114
Ek 2. Etik Kurul Raporu.....	119
Ek 3. İl Milli Eğitim İzin Belgesi	120

KISALTMALAR DİZİNİ

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GCSE	: General Certificate of Second Education
HBÖGM	: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
MAÖL	: Mesleki Açık Öğretim Lisesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	: Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi
MEÖ	: Mesleki Eğitim ve Öğretim
MTEGM	: Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
MTOKY	: Mesleki ve Teknik Eğitim Okul Yönetim Kurulları
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

GİRİŞ

Meslek liselerinde yaşanan yönetsel sorunları incelemeyi amaçlayan bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Girişte, araştırmanın problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlılar ve sınırlılıklarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde kuramsal çerçeve belirlenmiştir. Kuramsal çerçevenin içerisinde mesleki eğitim ve önemine, mesleki eğitimin tarihçesine, mesleki eğitimin Türkiye’de ve dünyadaki durumuna değinilmiştir. Ardından, mesleki eğitimin yasal temelleri, bugünkü durumu ve genel sorunları, meslek liselerinin kendine özgü yönleri ve yönetimi üzerinde durulmuştur. Türkiye’de meslek liselerinin yönetsel sorunlarına yer verilmesinden sonra son olarak alanyazında yer alan yurt içi ve yurt dışı çalışmalarının sonuçları değerlendirilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının hazırlanması, veri toplama aracının uygulanma süreci, verilerin analizi, inandırıcılık, aktarılabirlik ve tutarlılık konularına yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde bulgular kapsamında on alt problemin ayrıntılı açıklamalarına yer verilmiştir. Bu alt problemler, öğrencilere ilişkin sorunlar, öğretmene ilişkin sorunlar, iletişime ilişkin sorunlar, öğretim personeli dışındaki personele ilişkin sorunlar, stajlara ilişkin sorunlar, eğitsel-sosyal faaliyetlere ilişkin sorunlar, okul-aile-çevreye ilişkin sorunlar, fiziksel sorunlara ilişkin sorunlar, mali konulara ilişkin sorunlar ve üst yönetime ilişkin sorunlar olarak belirtilmiştir.

Araştırmanın beşinci bölümünde ise sonuç ve tartışma kısmına yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara dayanarak gelecekteki araştırmacılar ve uygulayıcılar için öneriler sunulmuştur.

Problem Durumu

1960’lardan bu yana Türkiye’de eğitim yöneticisi yetiştirme problemi eğitim bilimcilerin en önemli uğraşlarından birisi haline gelmiştir (Balcı, 2008). İlk başlarda büyük bir özveriyle meydana getirilen eğitim yönetimi alanı, günümüzde dünyada olan yeniliklere ayak uyduramaz duruma gelmiştir. Ülkede eğitime yön veren merkeziyetçi anlayış, bu bölümde yurt dışı eğitim olanaklarına uzun süredir sınırlandırma getirilmesi, kuram ve

uygulama arasındaki kopukluk ve üniversiteler arasındaki iletişim ve işbirliği sorunları, eğitim yönetiminin zayıf düşmesinin nedenleri arasındadır (Şimşek, 1997). Türk Dil Kurumuna (2019) göre yönetici, “Yönetme gücünü elinde bulunduran kişi, yöneten kişi”dir. Yine TDK’ye (2019) göre yönetim “Yönetme işi, çekip çevirme, idare” anlamındadır. Meslek liselerinde okulların kapsamlı yapısından kaynaklı veya yöneticilerin yönetsel yetilerinin ve bilgilerinin azlığından kaynaklı bazı yönetsel sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu yönetsel sorunlar, yöneticilerin bilgi eksikliğinden ve kendilerini geliştirmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda meslek liselerindeki en önemli sorunlardan birisi olan yönetsel sorunlar karşımıza çıkmaktadır.

Mesleki ve teknik liselerin işlevsel olarak ne kadar yetersiz olduğunu, aslında pek çok yönetsel ve teknik soruna ev sahipliği yaptığını 2023 Eğitim Vizyonu’nda alınan kararlar göstermektedir (MEB, 2018). Meslek liseleriyle ilgili pek çok konu hakkında araştırma yapılmıştır. Fakat meslek liselerinin yönetsel sorunları üzerine çok fazla çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada meslek liselerinin sorunları yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine dayanarak ele alınmış ve sorunlar derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken, meslek liselerinde bu sorunları yaşayan, gözlemleyen, bu sorunlarla baş etmek zorunda kalan yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur.

Yönetsel sorunları yalnızca yöneticilerin deneyimlemedikleri, meslek lisesi öğretmenlerinin de bu konuda zengin deneyimlerinin olduğu düşünülerek araştırma böyle planlanmıştır. Çünkü, araştırmanın yapıldığı dönemde, araştırmacı 8 yıldır meslek lisesinde öğretmen olarak çalışmaktadır ve sorunlar konusunda öğretmenin zengin bir birikiminin olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, hem farklı öğretmen ve yöneticilerin deneyimleri ve bakış açıları temelinde bu olguyu incelemek hem de kendi gözlem ve deneyimlerinin dışındaki deneyim ve gözlemleri görmek istemek araştırmacıyı bu konuya yöneltmiştir.

Problem ve Alt Problemler

Bu araştırmanın temel konusu, meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin ve yöneticilerin yaşadıkları yönetsel sorunları içermektedir. Araştırmanın problem cümlesi; “*Meslek liselerinin yönetsel sorunlarına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?*” şeklinde belirlenmiştir.

Bu problem kapsamında yanıtlanması hedeflenen alt problemler şu şekildedir:

Meslek liselerinde yönetici ve öğretmen görüşlerine göre;

1. Öğrenciye ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
2. Öğretmenlere ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
3. Öğrenci-Öğretmen, Öğretmen-Öğretmen, Öğretmen-Yönetici arasındaki iletişime ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
4. Öğretim personeli dışındaki personele ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
5. Stajlara ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
6. Eğitsel-sosyal faaliyetlere ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
7. Okul-aile-çevreye ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
8. Fiziksel koşullara ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
9. Mali duruma ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?
10. Üst yönetime ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Mesleki ve teknik öğretim; kalkınmanın hızlandırılması, istihdamın artırılması ve ülkenin rekabet gücünün yükseltilmesi yönünden kritik öneme sahiptir. Bu önemin, toplumun her kesimine kavratılması gerekmektedir. Teknolojik çağa uyum sağlayabilmek için, ülkemizde de mesleki ve teknik eğitime gereken özenin gösterilmesine ihtiyaç vardır. Günümüz gelişmiş ülkelerinin mesleki eğitim politikaları, toplum yapısına ve teknolojik gelişmelere uygun biçimde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyi gerçekleştiren ülkeler, ekonomik bakımdan güç sahibi olmalarının yanında siyasal ve kültürel alanda da etkin konuma gelmiştir. Mesleki ve teknik eğitime yeterince önem vermeyen ülkelerin ise söz sahibi olma ve gelişim bakımından geri kaldıkları görülmektedir (Demirtaş ve Küçük, 2008). Bu bağlamda, ülkelerin gelişiminde yüksek bir öneme sahip olan meslek liselerinde yaşanan sorunların araştırılarak meslek liselerinin gelişimlerine faydalı olmak istenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, meslek liselerinin yönetsel sorunlarını öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine dayanarak incelemektir. İlgili alanyazında meslek liselerinin yönetsel sorunlarını inceleyen yeterli sayıda araştırma olmadığı görülmüştür. Birçok araştırma ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki yönetsel sorunlara odaklanmıştır. Ancak bu çalışmada meslek liselerinde yaşanan sorunlar, yönetici ve öğretmen bakış açısıyla derinlemesine incelenmiştir. Ayrıca, meslek liselerinde yaşanan ders ve ders dışı faaliyetlere yönelik sorunlar, okul-aile ve okul-çevre ilişkileri, öğrenci-öğretmen, yönetici-personel ilişki ve iletişimi de ortaya konulmuştur. Araştırmadan sağlanan çıktılar doğrultusunda, ilgili alanyazına ve meslek lisesi yönetimlerine önemli katkılar sunulacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar

Bu araştırma, aşağıda belirtilen sayılıya dayalı olarak yürütülmüştür.

- Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular, her bir katılımcı içtenlikle yanıtlanmış, araştırmaya dâhil olan öğretmenler ve yöneticiler gerçekten deneyimlerine ve gözlemlerine dayanarak gerçek düşüncelerini dile getirmiştir.

Sınırlılıklar

- Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da bazı kısıtlar söz konusu olmaktadır. Bu araştırma, Aydın ili Efeler ilçesinde yer alan kamu mesleki ve teknik Anadolu liseleriyle sınırlanmıştır.
- Araştırmaya dâhil edilmek istenen bazı okul yöneticileri ve öğretmenlerin yoğun çalışma süreçlerine sahip olmaları ve araştırma konusuna karşı çekingen yaklaşımları sebebiyle görüşme talebini kabul etmemiştir. Bu nedenle, toplamda üç okul yöneticisi ve bir öğretmenin araştırma kapsamına alınamaması çalışmanın bir diğer kısıt noktasını oluşturmaktadır.
- Bu çalışmanın verileri, yarı-yapılandırılmış görüşme aracılığıyla sağlanmıştır. Söz konusu görüşmeler, 2019 yılının Ekim-Aralık tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

1. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, meslek, mesleki eğitim ve önemi, Türkiye’de mesleki eğitim, Türkiye’de meslek liselerinin yönetsel sorunları, konu ile ilgili yurt içi ve dışı alanyazın çalışmaları bölümleri yer almaktadır.

1.1. Meslek, Mesleki Eğitim ve Önemi

Meslek; “sistemli bilgi ve becerilerin belli bir eğitim ile kazanıldığı, insanlara faydalı ürün ortaya koymak, hizmet vermek ve bunun karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belli iş” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2015). Dünya ekonomisine bakıldığında söz sahibi olan ülkelerin ekonomilerinin güçlü olduğu görülmektedir. Ekonomisi güçlü olan ülkelerin insan gücü yetiştirmeye önem verdiği bunu yaparken de mesleki eğitimi ön planda tuttuğu görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitim genel anlamıyla, toplum için gerekli olan bir mesleğin talep ettiği bilgi, yetenek, hal, tavır ve meslek alışkanlıklarını kazandırmakta, aynı zamanda kişiyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönlerle geliştirmektedir (Şahinkesen, 1992).

Ülkelerin gelişmesi ve kalkınmasına katkıda bulunabilmek için, yüksek verimi gerçekleştirecek bilgi/beceri ve iş alışkanlıklarına sahip nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi gerekmektedir. Mesleki eğitim, gençlere gerekli bilgi, beceri, davranış ve iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamaktadır. Aynı zamanda, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde profesyonel organizasyon olan mesleki eğitimin önemi oldukça büyüktür (Sarıbyık, 2013).

Toplumun ve kişilerin hayatında iş ve eğitim oldukça önemlidir. Bir ülkede doğal kaynakların işlenmesi, insan gücünün verimli hale dönüştürülmesi, dolayısıyla da iş ve eğitimin bütünleştirilmesi için mesleki eğitime ihtiyaç vardır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1996). Mesleki eğitim, kişiye herhangi bir meslekle ilgili yetenek, bilgi ve alışkanlıklar kazandıran ve kişinin becerilerini çok yönlü olarak geliştiren eğitimidir (Alkan, vd. 1996). Aynı zamanda mesleki eğitim, kişinin meslek hayatında belirli bir yeteneğe ve genel meslek kültürüne sahip olarak üretici sıfatıyla herhangi bir statüde yer alabilmesini sağlayan eğitimidir (Ünsür, 1998).

Eğitim, işgücünün kalitesinin iyileştirilmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Temel eğitmeden sonra, bir ülkenin gelişimi için gerekli olan mesleki düzeyde daha yüksek ileri beceriler öğrenilir. Belirli endüstriyel ihtiyaçlara uygun mesleki eğitim yoluyla daha gelişmiş ve uygun beceriler sağlanır. Özellikle ekonomik kalkınmanın sanayileşme aşamasında olan, orta gelir statüsündeki ülkeler, hem mesleki hem de teknik alanlarda eğitim gelişimine öncelik vermelidir (Chalapati and Chalapati, 2020). Mesleki eğitim, piyasaların talebini karşılamak için yüksek nitelikli yeteneklerin yetiştirilmesini amaçlar, çıkarma ve uygulama, öğrencilerin sınıftaki uygulama becerilerini geliştirmenin kilit noktasıdır (Wu, vd., 2012).

Mesleki eğitimin genel anlamı, bireyleri işe hazırlama olup, mevcut olduğu ülkede ekonomik ve sosyal koşullara göre farklı şekillerde gerçekteşmektedir. Mesleki eğitimin amacı, bireyi, toplumun istek ve amaçları doğrultusunda yetiştirmek için toplumsal ve bireysel hedeflere yönelik, belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerinin kazandırmaktır (Akyüz, 1998). Mesleki ve teknik eğitim, genel eğitimin özel bir dalını oluştururken kendine özgü yapısı ve niteliği bulunmaktadır. Bu eğitimle diğer eğitim türleri arasında belirgin bir farklılık vardır. Bu farklılıklar, yönetim, yöntem ve uygulama biçimleri olarak gösterilmektedir (Alkan, vd. 1996).

Mesleki ve teknik öğretim; kalkınmanın hızlandırılması, istihdamın artırılması ve ülkenin rekabet gücünün yükseltilmesi yönünden kritik öneme sahiptir. Bu önemin, toplumun her kesimine kavratılması gerekmektedir. Teknolojik çağa uyum sağlayabilmek için, ülkemizde de mesleki ve teknik eğitime gereken özenin gösterilmesine ihtiyaç vardır. Meslek liseleri, iş ve hizmet alanlarında gereksinim duyulan nitelikli insan gücünün yetiştirildiği okullardır. Bu okulların bu hedeflerini yakalamasında en büyük rol, bu okullarda çalışan öğretmenlere ve okul yöneticilerine düşmektedir. Bu açıdan bakıldığında meslek liselerindeki yönetsel sorunların içeriden bir gözle incelenmesinin gerekliliği de açıktır.

Günümüz gelişmiş ülkelerinin mesleki eğitim politikaları, toplum yapısına ve teknolojik gelişmelere uygun biçimde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyi gerçekteştiren ülkeler, ekonomik bakımdan güç sahibi olmalarının yanında siyasal ve kültürel alanda da etkin konuma gelmiştir. Mesleki ve teknik eğitime yeterince önem vermeyen ülkelerin ise söz sahibi olma ve gelişim bakımından geri kaldıkları görölmektedir (Balcı ve Küçük, 2008). Bu açıdan, genç nüfusa sahip olmak önemli bir üstünlük olarak görölmektedir, fakat esas

olan bu genç nüfusu eğitebilmektir. Bu genç nüfusu eğitebilecek kurumlardan birisi de mesleki ve teknik eğitim liseleridir. İnsanoğlu tarih boyunca zihinsel faaliyetlere daha fazla değer vermiş; buna karşın kas gücüyle çalışan ve hayatını kazananlara küçümser yaklaşım göstermiştir. Bu yaklaşım da genç insanları üniversiteye gitmek için genel liselere veya Anadolu liselerine yönelmiş, sonrasında üniversiteyi kazanamama durumunda Türkiye’de milyonlarca mesleksiz işsiz meydana gelmiştir. OECD’nin (2020) Bir Bakışta Eğitim raporuna göre 12-24 yaş aralığında olup eğitimde de istihdamda da olmayanların oranı OECD’de ortalama %14.3 iken, Türkiye’de %32.2’dir. Nitelikli bir mesleki eğitimin bu oranı düşüreceği düşünülebilir.

Eşme (2007) mesleki teknik eğitimin amacını, sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam için nitelikli iş gücü olarak eğitmek ve yetiştirmek, mesleklerinin devamı olan yükseköğretim kurumlarına geçiş için gerekli temel eğitimi vermek olarak belirtmiştir. Bunun yanı sıra, mesleki ve teknik eğitimin genel amaçları şöyle sıralanabilir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2005):

- Bireyi bütünüyle yetiştirir ve onun topluma uyumunu sağlar,
- Bireyi belli bir mesleğe, mesleğin çeşitli kademelerine hazırlar ve meslek içinde geliştirir,
- Bireyi, toplumun amaçları ve ekonomik ihtiyaçlar için yetiştirir,
- Toplumun gelişmesini ve bütünleşmesini sağlar,
- İleri sanayi toplumunun ve uygarlığın gerektirdiği yeter sayıda bilgi, beceri ve davranışlara sahip insan gücünü yetiştirir

Meslek liselerinin en önemli amacı, nitelikli insan gücünü yetiştirmektir. Sonrasında ise yetişen bu insan gücünün uygun olan işlere yerleştirebilmesi gerekmektedir. İşe yerleştirme anlamındaki istihdam, meslek liselerinin öncelikli amaçlarından biridir. İstihdam; bir ülkede belli bir dönemde çalıştırılan toplam işgücü miktarını ifade eder (Şahin, 2008). Mesleki eğitimin bir diğer temel amacı, kişinin beceri kazanmasına yardımcı olmak veya sahip olduğu beceriyi geliştirmesini sağlamaktır (Karakucak, 2003). Mesleki ve teknik eğitim bunu, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip ederek gerçekleştirir (METARGEM, 1997).

İyi yetiştirilmiş bir insan gücü, teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan toplumsal ve bireysel uyumsuzlukla ilişkili sorunların daha aza inmesini sağlayabilecek, dolayısıyla da ülke ekonomisi bundan fayda sağlayabilecektir. Fakat bunun tam tersi bir durum o ülke için önemli bir seviyede işsizlik sorununun ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler, niteliksiz insan sayısının artması nedeniyle işsizlik sorunu yaşamaktadırlar. Bu sebepten eğitimin ilk boyutu işsizliği azaltmak için iyi yetişmiş insan gücü yaratmaktır. Bunun da önemli yollarından biri mesleki ve teknik eğitimi geliştirmektir (Çelik, 2004).

Küresel rekabette yer bulabilmesi ve nitelikli işgücü ihtiyacını elde edilebilmek için verilen meslekî ve teknik eğitimin yerel, ulusal ve uluslararası iş sektörlerinin isteklerine göre olması ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimi adına önem taşımaktadır. Verilen mesleki eğitimin, genç nüfusumuza gerekli bilgi, beceri ve yetkinliği kazandırmayı sağlamasına yönelik çalışmalar yapılmak istenmektedir. 2023 Eğitim Vizyonu ile yenilenen millî eğitim politikamızla uyumlu olacak şekilde; iş dünyasının ihtiyaç duyduğu meslek ve alanlarda nitelikli işgücünün yetiştirilmesini sağlayacak şekilde çalışılmaktadır. Meslekî eğitimin niteliğini artırmak ve eğitim-istihdam-üretim bağlantısının sağlıklı bir zeminde yürütülmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu hedefe ulaşmak için, etkili ve verimli işleyen bir kurumsal yapının tesis edilmesine; meslekî eğitim sisteminin beşeri, mali, fiziki ve teknolojik altyapı ile yönetim ve organizasyonunun daha da iyileştirilmesine çalışılmaktadır (2023 Eğitim Vizyonu).

Mesleki eğitim, kişiyi ekonomik ve sosyal hayatın çeşitli bölümlerinde istihdam etmek için geliştirmeyi hedefleyen teknolojiler ve ilgili bilimlerin çalışma ve pratik becerilerinin kazanılmasını içeren eğitim süreçlerini ifade eder. Mesleki eğitim, kişilerin bugünün iş dünyasında ihtiyaç duyulan işgücü çeşitleri için hazır olmasına imkân tanımaktadır (Yazıcı Türkmen ve Aydemir, 2015).

Mesleki ve teknik eğitim insanlığın kendisi kadar eskidir. Ancak, okul içinde ele alınması oldukça yenidir. Mesleki ve teknik eğitimin, eğitim sistemi içinde gelişmesi bir yönden bilimsel eğitim hareketleri, diğer yönden Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Başlangıçta bu eğitimin eğitsel değeri ve sosyo-ekonomik işlevi takdir edilememiştir. Her gelişim evresinde karşılaşılan temel sorun geleneksel okullarda egemen olan felsefenin mi benimseneceği yoksa kendine özgü bir felsefe mi geliştireceği hususu olmuştur. Bugün mesleki ve teknik eğitimle ilgili çağdaş kuramlar bu eğitimi birey, meslek ve eğitimden

oluşmuş üç boyutlu bir süreç olarak görmektedirler. Ayrıca geleneksel "fakirler için eğitim" anlayışı da yerini "herkes için eğitim" anlayışına bırakmıştır.

1.1.1. Mesleki Eğitimin Dünyadaki Durumu ve Genel Sorunları

Mesleki ve Teknik eğitimin dünyadaki yeri oldukça önemlidir. Özellikle teknolojik açıdan ileri düzeyde olan ülkelerin mesleki eğitime önem verdikleri görülmektedir. Dünya'da mesleki eğitimin kalitesini yükseltmek, onu daha fazla cezbedici hale getirmek ve iş dünyasına yardımcı bulunmak için sürekli yenilikler yapılmaktadır.

Mesleki ortaöğretim kurumlarından 2017 yılında mezun olması beklenen bireylerin mezuniyet programlarının neler olduğu incelenmiştir. Buna göre, Türkiye'de mesleki ortaöğretimden mezun olması beklenen bireylerin %29'unun mühendislik, imalat ve inşaat alanındaki programlardan mezun olması beklenmektedir. Bu oran OECD ortalamasında %34'tür. Sağlık bilimlerinden mezun olması beklenen bireylerin oranı Türkiye'de %26 ile OECD ortalamasının (%12) iki katından daha fazladır. Ayrıca sağlık bilimlerinde eğitim alması beklenen kadınların oranı Türkiye'de (%81) ve OECD genelinde (%82) oldukça yüksektir (Education at a Glance, 2020).

OECD ülkeleri genelinde ortalama olarak ortaöğretimden ön lisans düzeyine kadar her üç öğrenciden biri, bir mesleki eğitim ve öğretim (MEÖ) programına kayıtlıdır. Bu oranda, Brezilya, Kolombiya ve Litvanya'daki öğrencilerin %20'sinden daha azından Avustralya, Avusturya, Belçika, Finlandiya ve Slovenya'daki öğrencilerin %40'ından daha fazlasına kadar görülen büyük farklılıklar vardır. Lise eğitimi, MEÖ sistemlerinde giderek merkezi bir rol oynamakta ve yetişkin nüfusu daha fazla barındırmaktadır. Tüm lise öğrencilerinin %42'si MEÖ programlarını tercih ediyorken ortalama olarak, mesleki eğitimdeki öğrencilerin üçte ikisinden fazlası lise programlarına kayıtlıdır. Ortalama olarak, mesleki lise öğrencilerinin yaklaşık üçte ikisi, teorik olarak onlara doğrudan yükseköğretime girme fırsatı veren programlardadır. Genellikle bu, kısa dönemli yükseköğretim düzeyindedir, ancak mevcut verilere sahip ülkelerde yaklaşık üçte iki öğrenci, diğer bir deyişle mesleki lise programlarından mezun olanlar doğrudan lisans veya eşdeğer programlara gidebilirler (Education at a Glance, 2020).

Almanya'da, eğitim sistemi, mesleki eğitim modelinde düzenleme yapılarak tek bir sistem altında birleştirilmiştir. Sivil Toplum Kuruluşu (STK) ve sanayi odalarının görevleri paylaştırılmıştır. 2001 yılında yapılan düzenlemeler sayesinde mesleki eğitime kayıtlı olan

öğrencilerin %78'i başarılı olmuşlardır. Almanya, 2003 yılında yaptığı düzenleme ile küçük işletmeler haricindeki diğer tüm işletmelere çırak çalıştırma zorunluluğu getirmiştir. Bu zorunlulukla öğrenciye hem teorik eğitim hem de uygulama stajı imkânı sunmuştur (Öçal, 2008).

Almanya'da mesleki eğitim, okul-sektör iş birliği içindedir. İkili sistemin temelleri eski ortaçağ dönemlerine kadar dayanmaktadır. Bu sistemde, meslek okullarında ortaöğretimi tamamlayan öğrencilere teorik eğitimle birlikte uygulama da verilmektedir. 15 yaşından itibaren, haftada 3 ya da 4 gün teorik eğitim diğer günlerde ise uygulamalı olarak verilen eğitim ile devam etmektedir. Öğrenciler, 18 yaşına geldiklerinde başarılı olmaları durumunda bu sistemden mezun edilmektedir. İkili sistemde öğrenci, meslek ile ilgili bilgiler kazanırken diğer kültür ve teorik eğitim dersleri de devam etmektedir. Mesleki eğitim, bu ülkede 15 yaşından sonra başlatılmaktadır. Genel eğitimi tamamladıktan sonra mesleki eğitime katılmak isteyen öğrenciler; mesleki yetişme, teknik eğitim ve endüstriyel çıraklıktan herhangi birini seçerek eğitimine devam etme olanağına sahiptirler (Nayır, 2006).

Öçal'a (2008) göre, Fransa'da mesleki eğitim, genel lise ve meslek lise ile aynı sistem içerisinde yer almaktadır. Öğrenciler, ortaokulun ikinci senesinde mesleki eğitime giriş yapmaktadır. Ayrıca, öğrenci mesleki eğitimden sonra sektöre devam edebilmekte, bu eğitimi yükseköğretim de tamamlayabilmektedir. Lise eğitimini tamamlamayan öğrenciler, mesleki eğitim almalarından dolayı çıraklık belgesi ya da temel mesleki eğitim sertifikası almaya hak kazanmaktadırlar. Bu belge ile iş hayatında da yer bulabilmektedirler. Fransa eğitim sistemine göre diğer eğitim birimlerinde alınan her türlü diploma ve belgenin karşılığı sektör içinde iş bulma olanağı sunmaktadır.

İngiltere'de eğitim ülke genelinde 5-16 yaşlarında ortak bir müfredat doğrultusunda verilmektedir. Bu eğitimin ardından sertifika sınavları yapılmaktadır. Genel ortaöğretim sertifikasını (GCSE-General Certificate of Second Education) alan bir öğrenci, gireceği sınavlarda başarılı olduğunda üniversite eğitimine başvurabilmektedir. Başvuru yapan öğrencilere okul genel başarı puanlarına göre okula girişte ayrı bir sınav daha yapılmaktadır. İngiliz eğitim modelinde bu durum tüm öğrencilerin akademik başarı ve bireysel yeteneklerine göre üniversitelerde eğitim gördüklerini göstermektedir. Sertifika sınavına girmek istemeyen öğrenciler yapılan bir mülakat neticesinde modern çıraklık adı altında sektörde istihdam edilebilmektedir.

Finlandiya’da temel eğitim 7-16 yaş aralığındaki öğrencileri kapsamaktadır. Neredeyse tüm eğitim kurumlarında mesleki eğitim, çıraklık seviyesinde başlar. İcra edilen mesleklerin yeterli süresi 2-3 yıl arasındadır, öğretim farklı alanlarda uzmanlaşmış meslek kuruluşlarında verilmektedir (Altay ve Üstün, 2011). Öcal (2008), mesleki eğitim ve mesleki yönlendirme çalışmasında; Finlandiya’da mesleki eğitimin ortaöğretim çağında başladığını ve bu eğitimin ücretsiz olduğunu belirtmiş; ayrıca gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarına burs verildiğini ifade etmiştir.

Gelecek neslin hem nicelik hem de nitelik olarak işgücü piyasasına nasıl entegre edileceği konusu tüm ulusların ortak sorunudur. Genel olarak, her ulustaki mesleki eğitim politikası, eğitim/öğretim ve istihdam arasındaki geleneksel ilişkiye ve şirketlerin tasarım, uygulama ve finansman konusunda ne kadar sorumlu olması gerektiğine odaklanır. Pek çok gelişmekte olan ülkenin ve ekonomik büyüme yaşayanların 'dönüşümlü' veya 'ikili' mesleki eğitim kavramlarını deniyor olması, öncelikle Alman eğitim modeline karşı olumlu bir tutuma işaret etmemektedir. Bunun yerine, bu yaklaşım, o ülke hükümetlerinin pratik bir öğrenme yaklaşımının bilgeliğini ve çalışma hayatı için 'doğru' becerilerin verilmesinin önemini kabul ettiğini öne sürüyor (Deissinger, 2002).

1.2. Türkiye’de Mesleki Eğitim

Bu bölümde, Türkiye’de mesleki eğitimin tarihi, yasal temelleri, bugünkü durumu ve genel sorunları üzerinde durulmuştur.

1.2.1. Mesleki Eğitimin Tarihi

Meslekî ve teknik eğitim, günümüzde mesleklere ilişkin insan ihtiyacının giderilmesinde, mezunlar ile istihdam alanları arasında denge sağlanmasında önemli rol üstlenmektedir (Bolat, 2016). Türkiye’deki mesleki eğitim tarihini Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası olarak iki bölümde ele alınacaktır.

Cumhuriyet Öncesi

Türkiye’de Cumhuriyet öncesinde 18. yüzyıla kadar mesleki öğretim yapan okullardan pek bahsedilmemektedir. Bilinen en eski meslek eğitim kurumu, 13. yüzyılın ilk yarısından itibaren ortaya çıkan Ahilik kurumudur. Ahilik kurumu, öğrencilerini ahlaki açıdan da eğitmiştir. Ahi birlikleri, esnaf ve müşteri arasında adeta bir köprü görevi görmüş ve belli standartlara dayanarak esnafı denetlemiştir (Kazu, 2002). Ekonomik hayatı

düzenleyen Ahilik, bireylerin meslek sahibi olmalarını ve iktisadi şartlarının iyileşmesinde önemli rol oynayarak zamanla Anadolu'nun birçok şehrinde ve köyünde hızla gelişmiştir. ([www.https://meslegimhayatim.gov.tr](https://meslegimhayatim.gov.tr), 2022). Meslek edinmek isteyen çıraklar, bir ustanın yanına verilerek kendi iş yerlerini açabilecek kademeye gelmeleri sağlamaktaydı. Diğer bir deyişle, usta-çırak ilişkisi meslek edinmenin temelini oluşturmaktaydı (Kazu, 2002; Şahinkesen, 1985; Yılmaz, 1996). Osmanlı imparatorluğu döneminde varlıklarını devam ettirmişler, 18. yüzyılda meslek ve sanat okullarının kurulmasına kadar açık kalmışlardır (Kazu, 2002; Şahin ve Fındık, 2008; Yılmaz, 1996).

18. yüzyılda açılan meslek okullarının baştaki amacı kimsesiz çocuklara barınma ve meslek edindirmektir, böylelikle ıslahhaneler açıldı (Şahin ve Fındık, 2008). Sonrasında ise ordunun ihtiyacından kaynaklı yüksekokullar; araç-gereçlerin üretim ve bakımını yapabilecek personel için sanat okulları açılmıştır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001). Tanzimat Dönemi'nde açılan mesleki ve teknik eğitim kurumları varlıklarını zorla sürdürmüş ve Cumhuriyet döneminde açılan mesleki ve teknik okulların temelini oluşturmuşlardır (Akyüz, 1998).

Cumhuriyet sonrası

Mesleki ve teknik eğitimde temel alınan ikili sistem modeli, öğrencilere haftanın belirli günlerinde okulda temel eğitim, geri kalan günlerde ise işletmelerde meslek becerilerini geliştirmelerine fırsat sunmaktadır. 1970'lerden sonra işletmelerin de ihtiyaçları dikkate alınmaya başlanarak okul ve işletme arasındaki ilişkiler güçlendirilmiştir. Önceki yıllarda yurt dışından gelen uzmanlardan mesleki ve teknik eğitim ile ilgili öneri ve tavsiyeler alınmış, bunların doğrultusunda 1933 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. İlk olarak akşam erkek sanat okulları açılmıştır. 1941 yılında hazırlanan rapor doğrultusunda mesleki ve teknik öğretim genel müdürlüğünce bir program geliştirilmiş ve erkek sanat okulları erkek sanat enstitülerine dönüştürülmüştür. Aynı zamanda çok sayıda kız teknik ve erkek teknik yüksek öğretmen okulları açılmıştır (Gökşen vd., 2011).

1968-1970 yıllarında teknisyen okulları eğitime başlamıştır. 1973-1974 yıllarında açılan teknisyen okulları teknik liselere, sanat enstitüleri ise endüstri meslek liselerine dönüştürülmüştür. 1982-1983 öğretim yılından itibaren yabancı dilin öneminin farkına varıldığından Anadolu meslek liseleri, 1983-1984 yılından itibaren de Anadolu teknik

liseleri açılmıştır. 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren meslek liselerinin ortaokul kısmı kapatılmıştır (Gökşen vd., 2011).

2000’li yıllara gelindiğinde, meslek eğitimi alanında önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan biri de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi’dir (MEGEP). Bu projeye birlikte modüler sistem uygulanmaya başlanmıştır (Gökşen vd., 2011). 2006 yılında başlatılan Ortaöğretim Projesi ile mesleki eğitim kurumları ve genel eğitim kurumları arasındaki öğrenci geçişinin arttırılması amaçlanmıştır. Okullar arasındaki statü değişikliğini azaltmak amacıyla ortaöğretim okul çeşitliliği yeniden düzenlenmeye girmiştir. 2008 yılında, çeşitli isim ve statülerde eğitim faaliyetleri yürüten kız meslek liseleri Kız Teknik ve Meslek Lisesi adı altında birleştirilmiştir (Gökşen vd., 2011). 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2014/8 sayılı genelge ile tekrar bir düzenlemeye gidilerek okul isimlerinden cinsiyet ifadeleri çıkartılarak Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı tüm okullar “Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi” adı altında birleştirilmiştir (MEB, 2014).

1.2.2. Mesleki Eğitimin Yasal Temelleri

Ülkemizde mesleki eğitimi daha iyi hale getirmek için bazı adımlar atılmıştır.

- Çıraklık eğitimi 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır.
- Öğrencilere beceri eğitimi ve staj imkânı sunan işletmelere devlet desteği sağlanmıştır.
- Ön lisans programlarına sınavsız geçiş kaldırılarak, ilave puan uygulamasına geçilmiştir.
- Öğrenciler iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı sigortalanmıştır.
- Öğretim programları yenilenmiştir.
- Özel sektörün ve öğrencilerin istekleri önemsenererek okulların alan, dal ve program türleri gözden geçirilerek, 2017 yılında 44 okul açılmış ve 45 okul kapatılmıştır.
- Tematik mesleki ve teknik eğitim uygulaması başlatılmıştır.
- Tüm il ve ilçelerde mesleki ve teknik eğitim okul yönetim kurulları (MTOYK)

oluşturulmuştur.

- Mesleki ve teknik eğitim okullarının performansları izlenerek her okula karne verilmesi kararlaştırılmıştır.

- Öğretmenler sektörde işbaşı eğitim olarak bilgi ve becerilerini geliştirmektedir (11. Kalkınma Planı, 2019).

Tablo 1.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Yasal Temelleri

KANUNLAR	KALKINMA PLANLARI	MİLLİ EĞİTİM ŞURALARI
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası – Madde 42	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963 – 1967)	Birinci Milli Eğitim Şurası (1939)
430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968 – 1972)	İkinci Milli Eğitim Şurası (1943)
1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973 – 1977)	Üçüncü Milli Eğitim Şurası (1946)
6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979 – 1983)	Dördüncü Milli Eğitim Şurası (1949)
3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985 – 1989)	Beşinci Milli Eğitim Şurası (1953)
2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990 – 1994)	Altıncı Milli Eğitim Şurası (1957)
5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996 – 2000)	Yedinci Milli Eğitim Şurası (1962)
652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001 – 2005)	Sekizinci Milli Eğitim Şurası (1970)
---	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 – 2013)	Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası (1974)
---	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014 – 2018)	Onuncu Milli Eğitim Şurası (1981)
---	---	On Birinci Milli Eğitim Şurası (1982)
---	---	On İkinci Milli Eğitim Şurası (1988)
---	---	On Üçüncü Milli Eğitim Şurası (1990)
---	---	On Dördüncü Milli Eğitim Şurası (1993)
---	---	On Beşinci Milli Eğitim Şurası (1996)
---	---	On Altıncı Milli Eğitim Şurası (1999)
---	---	On Yedinci Milli Eğitim Şurası (2006)
---	---	On Sekizinci Milli Eğitim Şurası (2010)
---	---	On Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası (2014)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. Maddesinde, “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.” şeklinde belirtilmiştir.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası), Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 3 Mart 1924 tarih ve 430 kanun numarası ile kabul edilmiş olan ve ülkedeki bütün eğitim kurumlarının Maarif Vekaleti'ne (Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığına) bağlanmasını öngören yasadır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsamaktadır

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun amacı; çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda, yükseköğretim kurumlarında ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun amacı; yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir.

5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu'nun amacı; ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek üzere Meslekî Yeterlilik Kurumunun kurulması, çalışma usûl ve esaslarının belirlenmesi ile ulusal yeterlilik çerçevesiyle ilgili hususların düzenlenmesini sağlamaktır.

652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı; Anayasa, 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile kalkınma plan ve programları doğrultusunda millî eğitim hizmetlerini yürütmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Diğer yasal temel olan kalkınma planları içindeki eğitim planlarının iki temel amacı, "Toplumun eğitim düzeyini yükseltmek" ve "ekonominin gereksinim duyduğu insan-gücünü yetiştirmek"tir.

Bir diğerk yasal temel olan Milli Eğitim Şuraları, Türkiye'deki eğitim sorunlarının tartışılarak çözüm arandığı ve belirli aralıklarla toplandığı Milli Eğitim Bakanlığının en büyük danışma organıdır. Şuralarda alınan kararlar ile Türk Eğitim Sistemine yön verilmektedirler.

1.2.3 Mesleki Eğitimin Bugünkü Durumu ve Genel Sorunları

Mesleki ve teknik eğitime dair köklü geçmişi dikkate alındığında, Türkiye'deki Ahilik ve lonca teşkilatlarının yüzlerce yıl önce mesleki yeterlilik, meslek ahlakı ve mesleki eğitim kavramlarını önemsedikleri görülmektedir. Geçmişi ve gelenekleri göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin günümüzde yapması gereken, zamanın koşullarına uygun bir şekilde, modern mesleki ve teknik eğitim programlarını uygulamaktır. Buna istinaden, Türkiye'de bu yönde kararlar almış ve mesleki eğitime dönük hem mevzuatta hem de uygulamada gözle görülür değişiklikler yapmıştır (MEB, 2018).

3308 sayılı Mesleki Eğitimi Kanunu temel meslekî eğitimi; “örgün”, “çıraklık” ve “yaygın” eğitimleri kapsayacak biçimde, bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlemektedir. 3308 sayılı kanun ile ayrıca, örgün, çıraklık ve yaygın meslekî eğitimin planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde sosyal taraflara önemli roller verilmiştir. Bu doğrultuda, ulusal düzeyde hizmet veren MEB bünyesinde Meslekî Eğitim Kurulu ve il düzeyinde hizmet veren İl Meslekî Eğitim Kurulları oluşturulmuştur (MEB, 2018).

2011 yılında yayımlanan 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Millî Eğitim Bakanlığında meslekî ve teknik eğitimin yürütülmesinden sorumlu altı birim, Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM) adı altında birleştirilmiştir. Yaygın meslekî eğitim ile açık öğretim kurumları da Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) bünyesinde toplanmıştır (MEB, 2018).

Türkiye'de verilen meslekî ve teknik eğitim, 2005 yılı itibarıyla Meslekî ve Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) ile modül bazlı bir şekilde vermeye başlanmıştır. Meslekî ve teknik eğitimde öğrencilerin eğitim göreceği alanlar belirlenirken meslek analizleri, meslek standartları, ulusal ve uluslararası sınıflamalar, mevzuat ve diğerk referans dokümanlar kaynak olarak kullanılmıştır. Türkiye'de mevcut durumda 54 alanda meslekî eğitim verilmektedir. 2008-2014 yılları arasında mesleki alanlarında eğitimlerini başarıyla tamamlayan toplam mezun sayıları hesaplanmıştır. Alanlardan bağımsız olarak

değerlendirildiğinde meslekî eğitim mezunlarının %55,60'ının erkek, %44,40'ının kız olduğu görülmektedir. İstihdam koşulları ve meslek şartları sebebiyle alanlar dikkate alındığında cinsiyet dağılımında belirli farklılıklar görülmektedir. Erkek öğrenci mezunların oranının %90 ve üzerinde olduğu meslek alanları Metal Teknolojisi, Metalurji, Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme, Motorlu Araçlar Teknolojisi, Elektrik-Elektronik Teknolojisi, Uçak Bakım, Mobilya ve İç Mekân Tasarımı, Gemi Yapımı, Makine Teknolojisi, Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri, Raylı Sistemler Teknolojisi, Denizcilik ve Tarımdır. Kız öğrenci mezunların oranının %90 ve üzerinde olduğu alanların ise Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, El Sanatları Teknolojisi, Aile ve Tüketici Hizmetleri, Hasta ve Yaşlı Hizmetleri, Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri, Giyim Üretim Teknolojisi ve Grafik ve Fotoğraf bölümleri olduğu görülmektedir (MEB, 2018).

Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında, alana yönelik talebe ilişkin en önemli gösterge eğitim gören öğrenci ve mezunların sayısıdır. Meslekî ve teknik eğitim alanındaki verimi ve eğitimin niteliğini artırmaya yönelik atılan adımlar açısından bilgi veren ise öğretmen ve okul/kurum sayısıdır. 2008-2009'dan 2018-2019 yılına kadar on yıllık zaman diliminde öğrenci sayısında artış ve azalışlar olmuştur. 2008-2009 yılı ile 2014-2015 yılı aralığında görülen artışın tam tersine, 2014-2015 yılından itibaren öğrenci sayısı azalmaya başlayarak 2018- 2019 yılında son beş yılın en düşük seviyesine gerilemiştir. 10 yıllık zaman sürecinde meslek liselerinde öğretmen sayılarında artış olmuş ve bu durum meslek liselerinin niteliğini artırdığını göstermiştir. Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında 2008-2009 eğitim öğretim yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısının yaklaşık 17 olduğu, bu oranın 2018-2019 yılında azalarak yaklaşık 11'e düştüğü görülmektedir. Okul sayılarında yıllar içinde görülen değişim 2014-2015 yılı öncesi ve sonrası şeklinde gruplanabilir. 2008-2009 yılı itibarıyla okul sayılarında başlayan artış 2013-2014 yılında en üst düzeye ulaşmış ancak bu yıl içinde yapılan düzenleme ile okulların yapısı ve türleri değiştirilmiştir (MEB, 2018).

2018-2019 eğitim-öğretim yılında ortaöğretim seviyesinde, illerdeki toplam öğrenci sayıları ile meslekî eğitim alan öğrenci sayıları incelenmiştir, illerde meslekî eğitim gören öğrencilerin sayıları belirlenmiştir. Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin tüm ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler içindeki oranının en yüksek olduğu il Ardahan (%41,99), en düşük olduğu il Batman'dır (%19,02). Meslekî ve teknik eğitimde, en fazla öğrenci ve mezun sayısına sahip olan bölgenin İstanbul Bölgesi, en fazla öğretmene sahip

olan bölgenin Ege Bölgesi olduğu gösterilmektedir. Meslekî eğitimde öğrenci sayısının en az olduğu bölgeler sırasıyla Kuzeydoğu Anadolu, Doğu Karadeniz ve Batı Marmara'dır. Tüm Türkiye'de yaklaşık 11 olarak hesaplanan öğretmen başına düşen öğrenci oranının İstanbul Bölgesinde yaklaşık 14 ile en yüksek, yaklaşık 9 ile Doğu Karadeniz Bölgesinde en düşük değeri aldığı görülmektedir. İstanbul, okul şube sayısının en yüksek olduğu bölgedir. Meslekî ve teknik eğitim alan öğrenci sayısının en yüksek olduğu bölgenin İstanbul olması sebebiyle şube sayısının da yüksek olması beklenirken en fazla okul sayısının Ege Bölgesi'nde olduğu görülmektedir. En az okul sayısının bulunduğu iki bölge ise Kuzeydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgesi'dir (MEB, 2018).

Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi ve Meslekî Eğitim Merkezlerinin 774'ünde üretim yapılmakta ve hizmet verilmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen faaliyetler öğrencilere uygulamalı eğitim imkânı vermekte ve işyerlerinin talep ettiği becerilerin kalıcı bir biçimde kazandırılmasına olanak sağlamaktadır. Meslekî ve Teknik Anadolu Liseleri ve Meslekî Eğitim Merkezlerinde 2017 yılı üretimlerden 217.197.959 TL gelir elde edilmiştir. 2017 yılında döner sermaye faaliyetlerinin gerçekleştiği 774 okulun 131'i gelir sağlayamamıştır. Okulların 207'si 100.000 TL'ye varan miktarlarda gelir elde etmiştir. 54 tane okul, en yüksek gelir dilimini gösteren 1.000.000 TL'den daha yüksek gelir elde etmiştir. Bunlardan dördü, Ankara ve Antalya'da, üçü Isparta ve Şanlıurfa'da yer almaktadır. Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinin %25,24'ünde, Çok Programlı Anadolu Liselerinin %0,79'unda ve Meslekî Eğitim Merkezlerinin %7,72'sinde döner sermaye çalışmaları aracılığıyla gelir elde edilmektedir. Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinin %3,05'inde, Çok Programlı Anadolu Liselerinde %0,95'inde, Meslekî Eğitim Merkezlerinde ise %0,34'ünde döner sermaye çalışmalarının faaliyette olmasına karşın bu çalışmaların yapılmadığı görülmektedir. Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinin %71,71'inde, Çok Programlı Anadolu Liselerinin %98,26'sında ve Meslekî Eğitim Merkezlerinin %91,95'inde döner sermaye çalışmaları yapılmamaktadır (MEB, 2018).

Ankara, İstanbul ve Antalya, 2017 yılında illere göre elde edilen toplam döner sermaye gelirinde en büyük paya sahip illerdir. Antalya'da yaklaşık 13 milyon TL, İstanbul'da yaklaşık 17 milyon TL ve Ankara'da yaklaşık 25 milyon TL'lik üretim veya hizmet gerçekleştirilmiştir. Meslekî ve teknik eğitim faaliyeti yapılan 54 alanın 31'inde döner sermaye faaliyetleri devam etmektedir. 2017 yılında 144.132.501 TL kazanç getiren en yüksek gelirli üç alan konaklama ve seyahat hizmetleri, mobilya ve iç mekân tasarımı,

yiyecek içecek hizmetleri alanlarıdır. Bu gelir, 2017 yılı toplam gelirin %66,36'sına denk gelmektedir (MEB, 2018).

1.3. Türkiye’de Meslek Liselerinin Sorunları

Meslek liselerinde karşılaşılan en önemli güçlüklerden biri okullardaki disiplin sorunlarıdır. Bu liselerdeki disiplin sorunları okulun paydaşları olan veli, öğretmen ve öğrenciler tarafından dile getirilmektedir. Tüm eğitim sistemi içinde, disiplin sorunlarının diğer okullara göre daha fazla görüldüğü kurumlar mesleki ve teknik liselerdir. Diğer bir yandan, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de akademik başarı açısından düşük ve sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı öğrencilerin eğitim gördüğü bir kurum olarak değerlendirilmektedir (Fındık ve Kavak, 2013; Vuranok, Özcan ve Çelebi, 2017).

Eğitimde disiplin olgusu toplumsal disiplinle benzerlik göstermektedir. Genel fikir, okullarda sağlanan disiplinin önemli olduğu ve disiplinsiz davranışların okul hayatını temel olarak toplumsal bozulma ve çökmeye neden olabileceği yönündedir. Bir başka ifadeyle, eğitimde disiplinin, okullarda düzeni sağlanmak için gerekli olduğu ve önemli hedeflerden biri olduğu kabul edilmektedir (Aydoğan, 2019). Eğitimde disiplinin temelinde öğrenciye hangi davranışın istenilir olduğunu öğretmek yatmaktadır. Aynı zamanda, öğrencinin bu davranışı yapıp yapmadığını takip etmek gerekmektedir. Öğrenci, davranışı beklenenden iyi yaptığında ödül vermek, yapmadığında ise da onu cezalandırmak gerekmektedir (Gürsel ve Özaslan, 2012).

Pek çok avantaja sahip olmasına rağmen şu andaki statüleri sebebiyle, insanlar tarafından meslek liseleri daha alt seviyede görülmektedir. Aynı zamanda mesleki eğitimde çok önemli bir nitelik sorunu gözlemlenmektedir. Bunun en önemli göstergelerinden biri, meslek lisesi mezunlarına iş dünyasından talebin çok az olmasıdır. İkinci olarak, öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin genel lise öğrencilerine göre çok düşük olmasıdır (Eşme,2007).

11. Kalkınma Planı’nda (2019) öğrencilerin eğitim gördükleri meslek liseleriyle ilgili sahip oldukları görüşler şu şekilde belirtilmiştir:

- PISA 2015 verileri, meslek lisesini tercih eden öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin genel lise öğrencilerine kıyasla daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

- Mesleki eğitime yönelik yapılan çalışmalarda toplumsal statünün önemli ölçüde istihdam edilebilirlik ve elde edilen kazançla ilgili olduğu dile getirilmektedir.

- Mesleki eğitim öğrencileri, okulda aldıkları eğitimin kendilerini iş hayatına yeterince hazırlamadığını düşünmektedir.

- Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)'nın aynı araştırması, Meslek Yüksek Okulu (MYO) öğrencilerinin %21'inin mezun olacakları bölümle ilgili bir alanda çalışmak istemediklerini ortaya koymuştur.

Mesleki Eğitime İlişkin Tespitler ve Temel Sorun Alanları

11. Kalkınma Planı'nda (2019) meslek liselerinin sorunlarına değinilmiştir. Bu sorunlar aşağıda görülmektedir:

- Mesleki ve teknik eğitime ilişkin yapılacak politika değişikliklerinin temel amacının teknolojik dönüşümden geçen dünyada bireylerin becerilerinin atıl kalmasını engellemek, daha iyi işler bulmalarını sağlamak ve böylelikle ekonomilerin rekabet güçlerinin artmasına katkı sunmak olması gerekmektedir.

- Meslek liselerinin akademik performansı düşük öğrenciler tarafından tercih edilmesi nedeniyle toplumda bu öğrencilerin “niteliksiz” oldukları şeklinde bir algının olması, mesleki eğitime ilişkin sıkça dile getirilen sorunlardan biridir.

- Meslek liselerinin akademik başarısı düşük öğrenciler tarafından tercih edilmesi, bu okullardaki eğitimin kişileri iş dünyasına ve/veya üniversite sınavlarına hazırlamakta yetersiz kalmasının gerekçesi olarak gösterilmektedir.

- Mesleki eğitime yönelik yapılan çalışmaların çoğu betimsel analizlere dayanmaktadır.

- Başta Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR) olmak üzere ulusal veya uluslararası STK'ların illerde yürüttüğü işgücü piyasası araştırmalarının güvenilirliği, araştırmaya katılan firmalardan elde edilen verilerin doğruluğuna bağlıdır.

- Mesleki ve teknik eğitimdeki uygulamaları etkileyecek çalışmalar genellikle işveren talepleri odaklı olup özel sektör temsilcileri, öğretmen, okul yöneticileri,

araştırmacılar ve ilgili kurum ve kuruluşlardaki uzmanlardan oluşan paydaşların görüşleri çerçevesinde tasarlanmakta, sistemin asıl yararlanıcısı olan çocukların görüşlerine başvurulmamaktadır.

- Beceri haritalarına dayalı meslek haritalarının eksikliği mesleki eğitimin önemli sorunlarından biridir.

- ğrenme ortamlarının en önemli bileşenlerinden biri öğretmenlerdir.

- Öğretmenlerin müfredatta esneklik önerme veya yapma imkânına sahip olmaması önemli bir sorundur.

- ğrenme ortamlarının bir diğer önemli bileşeni okulların fiziki altyapısıdır.

- Nitelikli bir mesleki ve teknik eğitimin teorinin yanı sıra pratik bilgi ve becerileri de öğrenciye kazandırabilmesi gerekir.

- Okul-sanayi/özel sektör işbirliğindeki aksaklıklar, işgücü piyasasında arz talep dengesinin sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

- Mesleki eğitime ilişkin en önemli sorun alanlarından biri mesleki eğitim sisteminin farklı kademelerinde takip edilen programlar arasında bütünlük olmamasıdır.

- Mesleki eğitimde program bütünlüğü, eğitimin tüm kademeleri bir bütün olarak ele alınmadığı için arzu edilen seviyede sağlanamamaktadır.

- Mesleki eğitim sisteminin niteliği, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından yayımlanan standartlar çerçevesinde yapılan belgelendirme sınavlarında başarıyı garantilememektedir.

- Hâlihazırda çalıştıkları meslek alanlarındaki mesleki belgelendirme sınavlarına giren kişilerin de bu sınavlarda her zaman başarılı olamamaları, mesleki eğitime ilişkin bir başka soruna işaret etmektedir.

- Mesleki eğitimin ve aslında genel olarak eğitim sisteminin temel hedefi, öğrencilerin, iş yapma Őekillerinin sürekli değiştiği ve değişmeye devam edeceği iş hayatına uyum sağlamalarını mümkün kılacak teknik, sosyal ve üst düzey düşünme becerileri ile donatılması olmalıdır.

- Türkiye’de öğrencilerin meslek/alan seçimlerini bilinçli bir şekilde yapmalarını sağlayacak bir kariyer rehberliği sistemi bulunmamaktadır.

- Mesleki ve teknik eğitimde kaliteyi artırmak için yapılan harcamalar önemli ölçüde mesleki ve teknik eğitimde niceliksel artış sağlama odaklıdır.

- Kamusal mesleki eğitim hizmetlerinin dağınık bir yapı göstermesi, mesleki ve teknik eğitimde yönetim sorunları olduğuna işaret etmektedir.

- Önceki bölümlerde gösterildiği gibi Türkiye’de ortaöğretimde okullaşma oranları erkekler ve kadınlar arasında büyük bir fark göstermemektedir.

Yetersiz bir şekilde mesleki eğitime sevk edilen bireyler gerek kişilik özellikleri gerekse tesadüfen tercih ettikleri mesleğe ilişkin ayrıntıların farkına vardıkça kişilikleri ile ilgili olmayan meslekler ile hem mutsuz hem de başarısız, dolayısıyla da konforsuz bir yaşam sürmek zorunda kalmaktadırlar. Meslek okullarındaki öğrencilerin kendilerine topluma ve geleceklerine ilişkin zayıflayan güvenlerini güçlendirecek tedbirler alınmalı ve temel becerilerin zamanında belirlenerek doğru yönlendirileceği bir rehberlik sistemi oluşturulmalıdır (Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Mesleki Eğitim Çalıştay Raporu, 2011).

1.4. Konu ile İlgili Yurt İçi ve Dışı Alanyazın Çalışmaları

Bu çalışma meslek liselerinin yönetsel sorunları ile ilgilidir. Alanyazın bu bağlamda taranmış ve doğrudan meslek liselerinin yönetsel sorunları konusunu ele alan bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu nedenle, bu başlık altında mesleki eğitimin sorunlarıyla ilişkili olan araştırmalar yer almaktadır. Söz konusu araştırma sonuçlarına yönelik özet ve bulgular, bir sonraki başlıklar altında sunulmaktadır.

1.4.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Erdoğan vd. (2020), teknik öğretmenlerin bakış açısıyla mesleki eğitimde karşılaşılan sorunları incelemiştir. Nitel araştırma deseninde planlanan araştırmada, Sakarya ilindeki 48 teknik öğretmenle yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, mesleki eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilerin mesleki yeterliliğin olmadığını, öğrencilerin iş disiplinine uyumda zorlandığını, işletmelerden kaynaklı staj problemlerinin yaşandığını, staj eğitiminin öğrencilerin beklentilerini kısmen karşıladığını

göstermektedir. Ayrıca, mesleki ders saatlerinin artırılması gerekliliği, meslek liseleri ve sektör işbirliğinin güçlendirilmesi gibi konular teknik öğretmenlerin önerileri arasında yer almaktadır.

Cice (2019), Türk eğitim sistemindeki mesleki ve teknik eğitim politikalarını, mesleki ve teknik eğitim sisteminin iç ve dış paydaşlarının (öğretmen, okul yöneticisi ve sektör görüşleri) bakış açısından incelemiştir. Yazarın elde ettiği araştırma sonuçlarına göre, mesleki ve teknik eğitim politikaları kapsamında yeni düzenlemeler yapılması beklenen birçok alan mevcuttur. Bu alanlar arasında; merkezi sınav sistemi, öğrenci profili, iş olanakları, eğitim personelinin nicelik ve niteliği, öğretim programları, mesleki ve teknik eğitim kurumlarına ayrılan bütçe, altyapı ve donanım, staj uygulamaları, yönlendirme çalışmaları, yükseköğretime geçiş sistemi ve okul-işletme iş birliği öne çıkan konular arasında yer almaktadır.

Uluğ (2019), meslek liselerinde yaşanan sorunları yönetici bakış açısıyla ele almıştır. Bu kapsamda, nitel araştırmaya dayalı tematik durum çalışması tekniği kullanılarak İstanbul ili Esenyurt ilçesindeki meslek liselerinde görev yapan dokuz müdür, 32 müdür yardımcısının görüşleri alınıp araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. İncelemeler sonucunda meslek liselerinde görevli yöneticiler, devlet bütçesinden okullara ayrılan ödeneğin az olduğunu, okul sanayi işbirliğinin yeterince yapılmadığını, okulların ekonomik olarak zor durumda kaldıklarını belirtmiştir. Ayrıca, öğretmen niteliğinin önceki yıllara oranla belirgin biçimde azaldığını, niteliğin olumlu şekilde yükseltilmesi için öğretmenlerin gelişen teknolojiyi takip etmelerini sağlayacak uygulamaların hayata geçirilmesi gerektiğini ve hizmet içi eğitim faaliyetlerine önem verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Aksoy (2018), Kuzey Kıbrıs'ta Eğitim yönetimi temelinde mesleki teknik eğitimin değerlendirilmesine yönelik okul yöneticilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerini değerlendirmiş ve saç bakımı ve güzellik eğitimine yönelik bir model önerisi sunmuştur. Çalışmada, nitel ve nicel araştırma tekniklerinin eşit baskınlıkta olduğu "karma araştırma" modeli tasarımı tercih edilmiştir. Araştırmanın genelinde elde edilen nicel bulgulara göre, yönetici ve öğretmenler donanım, eğitim programı ve staj ile öğrenci değerlendirme boyutlarının orta düzeyde yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın nitel boyutundaki bulgulara göre ise üst düzey eğitim yöneticileri nasıl bir mesleki eğitim almalıdır sorusuna, gerekli donanımın olduğu, uygulamalı eğitimin yapıldığı ve ihtiyaca göre mesleki eğitim verilmesi gerektiği gibi görüşler ortaya çıkmıştır.

Kılıç ve Yılmaz (2018), meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitimi ilişkin algılarını incelemiştir. Nitel araştırma tasarımına bağlı olarak yürütülen çalışmada toplamda 18 öğrenci ile yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ise öğrencilerin mesleki eğitimin önemine ilişkin duydukları inanç ve eğitimin daha kaliteli hale gelmesi için uygulama saatlerinin artırılması gerekliliği ortaya konulmuştur.

Ergün (2018), okul müdürleri ve işverenlerin bakış açısıyla mesleki eğitim sorunlarını incelemiştir. Araştırma verileri, Türkiye'nin batısındaki bir ilde mesleki eğitim veren liselerde karşılaşılan sorunlara ilişkin gerçekleştirilen bir toplantıda okul müdürleri ve iş adamlarının yaptıkları açıklamaların basına yansısıyla elde edilmiştir. Araştırmada, mesleki eğitim verilen liselerde yaşanan sorunlara yönelik bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda “işlevsellik”, “yetersizlik”, “özelleştirme”, “güvensizlik”, “ilgisizlik” ve “mecburiyet” gibi temalar ortaya çıkmıştır.

Tokyok ve Yıldırım (2018), Siirt ilinde yer alan meslek liselerindeki disiplin sorunlarını ele almıştır. Karma araştırma yöntemine bağlı olarak yürütülen çalışmada, Siirt il merkezindeki 4 farklı lisedeki disiplin kurulu defterleri incelenmiş ve kurul üyesi 9 okul idarecisi, 3 rehber öğretmen ve 5 rehber öğretmen ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada sonuç olarak, disiplin sorunlarının sınıf düzeylerine göre farklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Buna göre, en çok ceza alan sınıf düzeyi 11. sınıflar olurken, en az cezayı 12. sınıfların aldığı görülmüştür.

Gülhan (2017), Denizli Pamukkale'de meslek liselerinde çalışan okul müdürlerinin mesleki ve teknik anadolu liselerinin önemi, mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerilerini içeren görüşlerini incelemiştir. Araştırma kapsamında, 12 okul müdürüyle yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak; yasal düzenlemeler, imajın iyileştirilmesi, yeterli rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, yabancı dil ve mesleki yabancı dil eğitimlerinin yeterli şekilde sunulması, kültür dersi eksikliklerinin giderilmesi, öğrenci alımında onların ilgi ve yeteneklerinin dikkate alınması, meslek lisesi mezunu öğrencilerin yükseköğrenime yerleştirilmesi için gerekli koşulların sağlanması ve fiziki yeterliliklerinin yerine getirilmesi gibi önlemler ışığında meslek ve teknik anadolu liselerinde sorunların çözülebileceği ortaya konulmuştur.

Demirtaş vd. (2017), Mesleki Açık Öğretim Lisesi (MAÖL) farklı bölümlerde (çocuk gelişimi ve eğitimi, yiyecek içecek hizmetleri ve bilişim teknolojileri) öğrenimlerini

sürdüren öğrencilerin mesleki eğitime yönelik görüşlerini incelemiştir. Nitel araştırma tasarımına bağlı olarak gerçekleştirilen araştırmada toplamda 45 katılımcı yer almıştır. Araştırma sonucunda, eğitim sürecinde karşılaşılan en önemli sorunun, ders gün ve saatinin uygun olmadığı görülmüştür. Bu soruna yönelik getirilen çözüm önerisi ise ders gün ve saatlerinin kendi çalışma saatlerine uygun bir biçimde düzenlenmesi olmuştur.

Özen (2017), formasyon eğitimi alan stajyer öğretmenlerin mesleki ve teknik anadolu liselerinde staj yaptıkları süreç içerisinde okul müdürü, öğretmenler ve öğrencilere ilişkin genel algılarını belirlemek üzere bir çalışma yürütmüştür. Nitel araştırma desenine bağlı olarak gerçekleştirilen çalışmada, odak grup görüşme yöntemiyle toplamda 14 stajyer öğretmenle görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamındaki stajyer öğretmenler, müdürlerin katı bir disiplin görüşüne sahip olduklarını ve müdürlerin yakın olduğu kişiler haricinde formel ilişkiler yürüttüklerini belirtmiştir. Ayrıca, okuldaki öğretmenlerin öğrencilere ve mesleklerine karşı ilgisiz olması, danışman öğretmenlerin stajyer öğretmenlere rehberlik yapmada isteksiz davranması ve öğrencilerin öğrenilmiş çaresizlik içerisinde olmaları araştırmada ön plana çıkan diğer bulgular olmuştur.

Çavuşoğlu ve Savaş (2016), Kahramanmaraş'ta meslek liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini araştırmıştır. Nitel araştırma tasarımına bağlı olarak gerçekleştirilen çalışmada toplamda dört farklı okuldan 30 kültür dersi öğretmeniyle yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Sonuç olarak, kültür öğretmenlerinin yaşadığı en önemli sorunların öğrenci kaynaklı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, meslek dersleri öğretmenleri kaynaklı, yönetici kaynaklı ve belirtilen kategorilere girmeyen diğer sorunlar da araştırmada ortaya çıkmıştır. Sorunlara ilişkin sunulan çözüm önerileri ise, öğrencilere kültür derslerinin öneminin kavratılması, kültürcü-meslek dersi öğretmenleri arasında iletişimin güçlendirilmesi ve yöneticilerin meslekçi-kültürcü ayırımından kaçınması şeklinde olmuştur.

Erkenekli (2014), Adıyaman/Gölbaşı'ndaki ortaokul yöneticilerinin yönetsel sorunlarını incelemiştir. Yazarın elde ettiği araştırma sonuçlarına göre; okul yöneticilerinde, derslik ve araç-gereç yetersizliği ders verimini düşürmektedir. Okulun maddi olanaksızlığı, öğretmenlerin sık sık sevk ve rapor almaları, mesai saatlerine uymamaları eğitim-öğretimi aksatmaktadır. Okullardaki yardımcı hizmetler personelinin niteliksizliği, bürokratik yazışmaların fazlalığı, yöneticilerin ailevi ve ekonomik sıkıntıları, velilerin ilgisizliği ve üst yönetimin okulların sorunlarıyla yeterince ilgilenmemesi motivasyonlarını olumsuz

etkilemektedir.

Uçar ve Özerbaş (2013), Mesleki ve teknik eğitimin Dünya’da ve Türkiye’deki konumunu, öğretim elemanlarının teknik eğitimin durumu hakkındaki düşüncelerini ve eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerini incelemiştir. Nitel araştırma tasarımına bağlı olarak gerçekleştirilen çalışmada 6 öğretim elemanına “standartlandırılmış açık uçlu görüşme formu” yöneltilmiştir. Araştırma sonucunda, mesleki ve teknik eğitimde revizyona duyulan ihtiyaç ve öğretim elemanlarının mesleki ve teknik eğitimle ilgili şikâyetlerinin dikkate alınmasının mesleki ve teknik eğitim bakımından taşıdığı önem ortaya konulmuştur.

Gömleksiz ve Erten (2010), modüler eğitimin uygulanmasında yaşanan sorunları öğrencilerin bakış açısıyla ele almıştır. Bu kapsamda, öğrencilere modüler eğitimde yaşanan güçlükleri içeren beş görüşme sorusu yöneltilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, modüllerde görsel unsurların ve modül içi etkinliklerin yetersiz olduğunu, modüllerin öğrenci seviyesine göre uygun olmadığını, okullarının donanımının yetersizliğini ve modül sonu değerlendirmeler ile gözlem formlarının yetersiz olduğunu göstermiştir.

Şahin ve Fındık (2008), gerçekleştirdikleri kavramsal araştırma üzerinden Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin durumu ve sorunlarını incelemiştir. Bu kapsamda mesleki ve teknik eğitim kurumlarında yaşanan sorunlar, mesleki yönlendirmede yaşanan olumsuzluklar, eğitim programlarından kaynaklı sorunlar, reel sektörle yaşanan uyumsuzluklar, yetersiz altyapı ve eski teknoloji başlıkları altında incelenmiştir. Yazarlar, özellikle ortaöğretim kurumları ve MYO’ların eğitim programlarının istihdam kollarının beklentilerini karşılayacak şekilde güncellenmediğine dikkat çekmiştir.

1.4.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Behbahani (2010), betimsel nitelikteki çalışmasında eğitim sistemi, mesleki ve teknik eğitim, bu alanın istihdam planlaması ve iki alan arasındaki planlama bağlarını incelemiştir. Araştırma sonuçları, ortaokullarda resmi teknik eğitimde planlamanın dikkate alınmadığını göstermiştir. İran’da toplumda ve genel olarak ihtiyaç duyulan insan gücünü sağlamak için mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdamı için herhangi bir planlama yapılmamıştır. Bu nedenle İran’daki özel koşullara uygun bir politika ve rasyonel model benimsemek bir zorunluluk gibi görünmüş ve araştırma da bu soruna katkıda bulunmaya çalışmıştır.

Agrawal (2013), bazı Asya ülkelerindeki mesleki eğitim ve öğretim (MEÖ) programlarındaki zorluklar, sonuçlar ve mevcut durum hakkında bir inceleme gerçekleştirmiştir. Ülkeye özgü çeşitli araştırmalar, MEÖ sisteminin Güney Asya bölgesinde çok iyi yanıt vermediğini göstermektedir. MEÖ akışı oldukça küçük ve nitelikli işgücüne yönelik artan bir talep olmasına rağmen, mesleki yolu izleyenlerin işgücü piyasası sonuçlarının iyi olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, hükümetler bu ülkelerde Mesleki Eğitim ve Öğretim sistemini sağlamlaştırmaya tüm dikkatini vermektedir. Son yıllarda, hükümetler tarafından çeşitli yeni politika girişimleri gerçekleştirilmiştir.

Alam (2015), Pakistan'daki insani gelişimin en önemli bileşeni olan mesleki ve teknik liseleri incelemiştir. Alanyazın, insanların istihdamına yardımcı olan ve ekonomik alanları daha verimli hale getiren mesleki ve teknik eğitimle ilgili bilgiler bulunmaktadır. Elde edilen verilere göre mesleki ve teknik eğitimin pek yeterli seviyede olmadığı ve sektörün ciddi sıkıntı içine girebileceği tahmin edilmektedir. Alam, Pakistan'daki nitelikli insan gücünün geliştirilmesi ile ilgili olarak eğitim sisteminde acil reformlara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Zilic (2018), Hırvatistan'da 1975/76 ve 1977/78'de uygulanan bir eğitim reformunun eğitim ve işgücü piyasası sonuçları üzerindeki nedensel etkisini tanımlamıştır. Buna göre, lise eğitiminin iki aşamaya bölünmesi daha az izlemeye sebep olmuştur. Mesleki eğitime devam eden öğrenciler için genişletilmiş genel müfredat ve genel lise programlarına mesleki bir bağlamın eklenmesi ile sonuçlanmıştır. Reformun eğitime erişim ve işgücü piyasası sonuçları üzerindeki etkisini analiz etmek için ise 2000–2012 İşgücü Anketleri toparlanmıştır. Reformun cinsiyetler arası etkilerinin heterojenliği gözlemlenmiştir. Erkeklerde liseyi bitirme olasılığının yanı sıra üniversite eğitimini tamamlama olasılığının azaldığı görülürken, kadınlarda herhangi bir yan etki görülmemiştir. Yazarlar bu heterojenliği, erkekler ve kadınlar için farklı okullaşma seçimiyle açıklamaktadır. Reform, bireylerin işgücü piyasası beklentilerini olumlu yönde etkilememiştir. Böylelikle, gözlemlenen genel-mesleki ücret farklılığının esas olarak lise türüne kendi kendini seçmesinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Hou vd. (2020), Çin'deki meslek okullarında öğrencilerin fabrikalarda geçirdikleri staj deneyimlerini incelemiştir. Nitel araştırma tasarımına bağlı olarak yürütülen çalışmada veriler yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemiyle sağlanmış ve fenomenolojik analiz kullanılmıştır. Elde edilen analiz sonuçları 5 tema çerçevesinde toparlanmıştır. Bunlar;

kontrol kaybı, yeniden kontrol duygusu kazanma, hayatın anlamı için bir açıklama arama, yeni bir öz kimlik oluşturma ve gelecekle ilgili belirsizliktir. Araştırma bulguları, stajın bir kontrol ve anlam oluşturma duygusunu nasıl bozduğunu gösterirken aynı zamanda yeni bir öz kimlik geliştirmeye nasıl yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Suharno vd. (2020), Endonezya'daki mesleki eğitimin geçmişini, gelişimini, fırsatlarını ve zorluklarını içeren kapsamlı tanımlamaya ulaşma amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Kesitsel bir tasarım ve nitel yaklaşım kullanılan araştırmanın verileri, meslek lisesi (44) müdürleri, öğrenciler (202) ve öğretmenlerden (152) sağlanmıştır. Araştırma sonuçları, Endonezya'da mesleki eğitimin ülke bağımsızlığını kazanmadan önce ve reformdan sonra var olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bağımsızlıktan önce Hollanda, halen gelişmekte olan Bandung Teknoloji Enstitüsü (ITB) olarak bilinen Mesleki Eğitimi düzenlemiştir. Bağımsızlık öncesi mesleki eğitim, mühendislik, tarım ve ticaret okulları olmak üzere dört uzmanlık alanına bölünmüştür. 1998'deki reformdan sonra, farklı okullar, 142 yetenek yelpazesine sahip meslek okulu (SMK) olarak birleştirilmiştir. Ayrıca, mesleki eğitimin gelişimi 2008 yılında değiştirilmiştir. Endonezya hükümeti genel lise, meslek okullarının oranını %70'e %30'dan, %30'a %70 olarak değiştirmiştir. Yeni bir okulun kurulması, bir fizibilite çalışmasıyla dengelenmemiş ve bu durum mezunların iş bulmada zorlanmalarına neden olmuştur. Öğrenciler, teorik olma eğiliminde olan ve işgücü piyasasıyla daha az ilgili olan yaklaşımları öğrenmiştir. Ayrıca, çok sayıda sosyal ders nedeniyle öğrencilerin %74'ü öğrenme sırasında sıkılmıştır. Karşılaşılan zorluklardan bazıları ise; yetersiz tesisler, öğretmenler ve yetersiz endüstri desteği olmuştur.

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının hazırlanması, veri toplama aracının uygulanma süreci, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Meslek liselerindeki yönetsel sorunların çalışıldığı bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Creswell (2013) nitel araştırmanın, bir problemin veya konunun keşfedilmesi gerektiği için yapıldığını belirtmiştir. Nitel araştırmanın üstü kapatılmış konuları anlayıp açığa çıkarma esasına dayandığını belirtmektedir. “Bu keşif, bir grup veya evreni çalışma, kolaylıkla ölçülemeyen değişkenleri belirleme veya susturulmuş sesleri duyma ihtiyacından dolayı gereklidir” (Creswell, 2013). Meslek liselerindeki yönetsel sorunları anlamaya yönelik olan bu çalışmada, belirli bir olguyu kendi doğal ortamları içerisinde çok yönlü, ayrıntılı ve derinlemesine inceleme fırsatını ortaya koymadaki etkililiği sebebiyle (Işıkoğlu, 2005; Yin, 2011) nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Meslek liselerindeki yönetsel sorunların çalışıldığı bu araştırmada, sosyal bilimlerde nitel çalışmaların verileri daha ayrıntılı ortaya koymaları açısından büyük önem taşıdığı (Ekiz, 2004; Işıkoğlu, 2005) düşüncesi ile araştırma, nitel olarak yapılandırılmıştır. Nitel araştırmaların amacı, insanın doğası ve sosyal dünyasının anlamını ve boyutlarını anlamaktır. Başka bir ifadeyle, nitel araştırma yöntemlerinin içeriğinde, sayısal veriler veya deneysel sonuçlar yer almaz (Arastaman, vd., 2018).

Bu araştırmada, yaşamda karşılaşılan fakat hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgi ve anlayışa sahip olunmayan olgulara yönelik yapılan araştırma türü olan nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim odaklanma noktası olarak insan olgusunu temel alan bir yaklaşım (Akturan ve Esen, 2017) olduğundan bu araştırmada olgubilim deseninin kullanılması uygun görülmüştür. Bu anlamda, olgubilim aslında insana yabancı olmayan hayatın içinde var olan ancak tam olarak idrak edilemeyen olguları araştırmayı hedeflemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Olgubilim araştırmasında konu edilen olgunun bütün doğallığıyla anlaşılması için, araştırmacının, ön yargılarını ve varsayımlarını araştırmaya yansıtması, bir başka deyişle kendisini bir kenara bırakması

esastır (Merriam, 2013). Bu açıdan bakıldığında, araştırmacı meslek lisesinde çalışmasından dolayı sahip olduğu varsayımlarını araştırmaya yansıtmamış, kendisini araştırma dışında bırakmaya zen göstermiştir. Aynı zamanda, olgubilimde gerçeklik, bireysel boyutta ele alınmaktadır. Fakat bireysel gerçekliği daha net ve doğru bir şekilde aktarabilmek için araştırmacının kendi önyargı ve deneyimlerini araştırmayla ilişkilendirmemesi gerekmektedir (Ersoy, 2017).

Olgubilim deseninde, araştırmacılar, görüşmecilerin araştırılan olguyu nasıl algıladıkları, nasıl betimledikleri, neler hissettikleri, nasıl yargıladıkları, nasıl anımsadıkları ve nasıl anlamlandıklarıyla ilgili araştırma yaparlar (Patton, 2018). Bu araştırmada, üzerinde çalışılan olgu, meslek liselerindeki yönetsel sorunlardır. Bu araştırmada, okul yöneticilerine ve öğretmenlere meslek liselerinde yaşanan yönetsel sorunlara ilişkin sorular yöneltilerek bu olguyu nasıl algıladıkları hakkında görüşleri alınmıştır. Sorun tespit ettikleri noktalarda ise, kişilerin zm nerileri de sorulmuştur. Patton'a (2018) göre, farklı kişilerin görüşlerinin ayrıntılı bir şekilde alınabilmesi araştırılan olguyu inceleyebilmek için oldukça önemlidir. Olgubilim desenindeki bu araştırmada yer alan çalışma grubunun, olguyla yakından ilişkili, olguyu yeterince ifade edebilecek bilgi ve tecrübe seviyesine sahip kişiler olmasına (Creswell, 2016; Patton, 2018) nem verilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, meslek liselerinde yönetsel sorunları deneyimleme bakımından benzer bir grup (Patton, 2018; Ersoy, 2017) olduğu düşünülen sekiz kamu meslek lisesinde görev yapmakta olan öğretmenler ve yöneticiler oluşturmaktadır. zerinde çalışılan olguyu deneyimleyen kişi sayısı çok fazla olduğundan (Ersoy, 2017) katılımcıları seçmek için belli ltler belirlenmiştir. Çalışma grubunu belirlerken, araştırma için hazırlanan sorulara uygun olacak şekilde seçilebilmesi ve araştırmada daha önceden belirlenen meslek lisesinde aktif bir şekilde ğretmen ve yönetici olarak çalışma ltnn yerine getirebilmesi için lt örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. lt rnekleme tekniğindeki ana düşünce benimsenerek önceden kararlaştırılmış bir dizi lte karşılık gelen tüm durumlar çalışılmış (Yıldırım ve şimşek, 2016) ve ltler araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu araştırmada lt olarak, katılımcıların, araştırmanın yapıldığı sırada öğretmenlik veya yöneticilik görevinin sürüyor olması, öğretmenlerin farklı branşlardan olması ve en az iki yıldır o okulda görev yapıyor olması dikkate alınmıştır. Fiili olarak görev yapma ltnn sebebi, araştırılan olguyu fiili olarak deneyimleyen kişilerden daha

objektif ve gerçekçi veriler elde edilebileceğindedir. En az iki yıl o okulda görev yapma ölçütünün sebebi ise bu sürenin, çalışılan okulla ilgili yeterli bilgiyi ve deneyimi edinmek için yeterli olabileceğinin düşünülmesidir. Branş açısından ise maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Farklı branşlardan olma ölçütünün sebebi, farklı perspektiflerden görüşlerin alınmak istenmesidir.

Tablo 2.1. Çalışma grubuna ait bilgiler

<i>Katılımcı</i>	<i>Görev yeri</i>	<i>Görevi</i>	<i>Mesleki Kıdemi</i>	<i>Okuldaki Görev Süresi</i>	<i>Yaşı</i>	<i>Öğrenim durumu</i>	<i>Branşı</i>
M1	Meslek lisesi	Müdür	18	9	38	Yüksek Lisans	_____
M2	Meslek lisesi	Müdür	27	5	49	Lisans	_____
M3	Meslek lisesi	Müdür	19	5	43	Lisans	_____
M4	Meslek lisesi	Müdür	29	7	51	Lisans	_____
M5	Meslek lisesi	Müdür	30	20	55	Lisans	_____
MY1	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	25	8	53	Lisans	Muhasebe-Finasman
MY2	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	25	5	50	Lisans	Fizik
MY3	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	20	4	42	Yüksek lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
MY4	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	24	4	50	Lisans	Meslek Dersi
MY5	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	26	3	53	Lisans	Elektrik-Elektronik
MY6	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	25	9	49	Lisans	Elektronik
MY7	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	22	2	45	Lisans	Felsefe
MY8	Meslek lisesi	Mdr. Yard.	10	3	42	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
Ö1	Meslek lisesi	Öğretmen	10	10	32	Lisans	Rehber Öğretmen
Ö2	Meslek lisesi	Öğretmen	14	14	35	Yüksek Lisans	Bilişim Teknolojileri
Ö3	Meslek lisesi	Öğretmen	30	10	51	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
Ö4	Meslek lisesi	Öğretmen	19	19	48	Lisans	Konaklama İşletmeciliği
Ö5	Meslek lisesi	Öğretmen	30	4	53	Lisans	Din Kült. ve Ahlak Bil.
Ö6	Meslek lisesi	Öğretmen	20	9	43	Lisans	Rehber Öğretmen
Ö7	Meslek lisesi	Öğretmen	13	7	42	Lisans	Meslek Dersi
Ö8	Meslek lisesi	Öğretmen	22	5	42	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
Ö9	Meslek lisesi	Öğretmen	23	23	47	Lisans	Rehber Öğretmen
Ö10	Meslek lisesi	Öğretmen	24	2	46	Lisans	Rehber Öğretmen
Ö11	Meslek lisesi	Öğretmen	32	20	59	Lisans	Meslek Dersi
Ö12	Meslek lisesi	Öğretmen	25	20	51	Lisans	Biyoloji
Ö13	Meslek lisesi	Öğretmen	8	4	36	Lisans	Rehber Öğretmen
Ö14	Meslek lisesi	Öğretmen	29	8	51	Lisans	İnşaat Teknolojileri

Tablo 2.1. Çalışma grubuna ait bilgiler (devamı)

<i>Katılımcı</i>	<i>Görev yeri</i>	<i>Görevi</i>	<i>Mesleki Kıdem</i>	<i>Okuldaki Görev Süresi</i>	<i>Yaşı</i>	<i>Öğrenim durumu</i>	<i>Branşı</i>
Ö15	Meslek lisesi	Öğretmen	30	20	51	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
Ö16	Meslek lisesi	Öğretmen	21	5	46	Lisans	Kimya
Ö17	Meslek lisesi	Öğretmen	25	20	47	Lisans	Rehber Öğretmen
Ö18	Meslek lisesi	Öğretmen	28	20	49	Lisans	Motorlu Araçlar Tekn.
Ö19	Meslek lisesi	Öğretmen	37	10	60	Eğitim Enstitüsü	Matematik
Ö20	Meslek lisesi	Öğretmen	18	10	41	Lisans	Büro yönetimi
Ö21	Meslek lisesi	Öğretmen	24	6	51	Lisans	Beden Eğitimi
Ö22	Meslek lisesi	Öğretmen	18	4	41	Lisans	Sağlık Hizmetleri
Ö23	Meslek lisesi	Öğretmen	11	3	35	Lisans	Rehber Öğretmen

Yukarıdaki tabloda, katılımcıların tanımlayıcı özellikleri gösterilmiştir. Açıklanan ilkeler çerçevesinde çalışma grubunu, Ege bölgesi Aydın ili Efeler ilçesinde yer alan MEB'e bağlı sekiz meslek lisesinde halen görev yapmakta olan öğretmen ve yöneticiler oluşturmaktadır. Her meslek lisesinden 1 müdür, 1 müdür yardımcısı, 1 rehber öğretmen, 1 meslek grubu ve 1 kültür dersi öğretmeni olmak üzere toplam 40 katılımcı ile görüşme yapılması planlanmıştır. Fakat görüşmeler gönüllük esasına dayandığından gönüllü olmayanlarla görüşme yapılamamıştır. Araştırmada gönüllü olan 5 meslek lisesi müdürü, 8 müdür yardımcısı, 8 meslek dersi öğretmeni, 8 kültür dersi öğretmeni ve 7 rehber öğretmen olmak üzere 36 kişiyle görüşülmüştür. Araştırmanın gizliliği açısından görüşme yapılan kişilere kod isimler verilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada verilerin toplanmasında görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme, belli bir araştırma konusu ya da bir soruya ilişkin ayrıntılı bilgi sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2008). Bu çalışmada; soruların esnek yapıda olması, genellikle katılımcılardan konuyla ilgili veriler alınabilmesi ve bu sayede geçerli genellemeler oluşturulabilmesi açısından (Merriam, 2013) görüşme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, bu yöntemin seçilmesinin diğer sebepleri, görüşmenin çoğunun ortaya çıkarılmak istenen soru ve sorulardan olması, ayrıntılı bilgi vermesidir.

Bu araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form "Meslek Liselerinin Yönetsel Sorunlarına İlişkin Görüşme Formu" (Ek-1) olarak isimlendirilmiştir. Olgubilim çalışmalarında veri toplama süreçlerinden biri de katılımcılarla ayrıntılı bir şekilde yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerdir. Araştırmacı, yarı yapılandırılmış görüşme formunda hem daha önceden hazırlanan sorular hem de daha ayrıntılı bilgi alabilme açısından ek sorular (sonda) sorular sorabilme özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada, araştırmacı görüşme esnasında daha ayrıntıya girmek istediğinde ek sorular sormuş, araştırılan olguyla ilgili hiçbir veriyi kaçırmak istememiştir.

Görüşme formunun hazırlanma aşamasında, ilgili alanyazın taranmış, sağlanan bilgiler ve araştırmanın belirlenen alt amaçları doğrultusunda araştırmacı tarafından soru havuzu oluşturulmuş, 16 sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Yönetici ve öğretmen için aynı görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, tez danışmanının görüşü alındıktan sonra Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri

Bölümünde görev yapan Eğitim Bilimleri Anabilim Dalından iki öğretim elemanının; bir meslek lisesinden bir kültür dersi ve bir meslek dersi öğretmeninin görüşlerine sunulmuştur. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda formda gereken düzeltmeler yapılmıştır. Bu form, daha sonra soruların anlaşılabilirliğini ve yanıtlanabilirliğini görmek amacıyla bir meslek dersi öğretmeni, bir kültür dersi öğretmeni ve bir müdür yardımcısıyla pilot görüşme yapılmıştır. Soruların araştırmanın amacına uygun olduğu görüldüğünden verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir. Görüşmelerde yer alan sorulardan birkaçı şu şekildedir:

1. a. Öğrencilerle ilgili olarak karşılaştığınız sorunlar var mı?

Hayırsa: Bu konuda sorun yaşanmamasını neye bağlıyorsunuz?

Evitse: Ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

a. Bu sorunların nedenleri sizce nelerdir?

b. Bu sorunlar sizce nasıl çözülebilir? Önerileriniz nelerdir?

2. a. Derslerin yürütülmesiyle ilgili karşılaşılan sorunlar var mı?

Hayırsa: Bu konuda sorun yaşanmamasını neye bağlıyorsunuz?

Evitse: Ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

b. Bu sorunların nedenleri sizce nelerdir?

c. Bu sorunlar sizce nasıl çözülebilir? Önerileriniz nelerdir?

Görüşme formu oluşturulurken hazırlanan sorular, uygulanacak görüşme için önemli bir çerçeve oluşturmakta ve bu soruların niteliği görüşmenin niteliğini önemli bir ölçüde belirlemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda hazırlanan görüşme formundaki sorular kapsam ve biçim bakımından yeterli düzeyde, aynı zamanda kolay ve anlaşılır bir nitelikte hazırlanmıştır. Ayrıca, katılımcıların olguya ilişkin yaşantılarının kolaylıkla ortaya çıkartılması, yaşantılarını ortaya koymasını ve açıklamasını açısından görüşmeler araştırmacıya bir olanak sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda katılımcılar, soruları cevaplarırken kendi yaşadıkları örnek olaylar üzerinden açıklamalar da yapmışlardır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama, araştırma problemlerine cevap olabilecek nitelikte bilgiler sağlamayı hedefleyen, birbirleriyle etkileşimli bir dizi çalışmadır (Creswell, 2013). Bu çalışmada, veri toplama sürecinde görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Görüşme süreci plânlı ve amaçlıdır, bu özelliğiyle, görüşme tekniği, bir sohbet olmaktan çıkar ve hedeflerine yönelik planlanmış bir veri toplama aracına dönüşür (Patton, 2018). Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara araştırma konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeyi kabul eden katılımcılarla ses kayıt esnasında izinleri sesli olarak kaydedilmiştir. Ses kaydını kabul etmeyen katılımcılarla görüşme, verdikleri cevaplar kağıt üzerine not alınarak yapılmıştır

Görüşmelere, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ikinci yarıyıl sonuna doğru başlanılmış, araya yaz tatili girmiş, tatil bitiminden sonra 8 hafta boyunca devam etmiş, 2019-2020 eğitim-öğretim yılının ilk yarıyılının sonlarına doğru tamamlanmıştır. Öğretmenlerle görüşmeden önce araştırma etiği çerçevesinde, ilk olarak, okul yönetimleri ile görüşülerek çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, yöneticilerin onay ve görüşleri alınmıştır. Kendilerine veya yönlendirdikleri bir diğer okul personeline araştırma ve olası katılımcı ölçütleri hakkında bilgi verilmiş ve o okulda hala görev yapmakta olan olası katılımcılara ulaşabilmek konusunda yardımcı olmaları istenmiştir. Araştırma kapsamında yer alması olası görülen katılımcılara, görüşmeler öncesinde okullarında yüz yüze ön görüşmeler veya telefon ile ulaşılarak araştırmaya gönüllü katılımları sorulmuştur. Katılımcılara, görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanılacağı, eğer kabul etmezlerse not alma şeklinde görüşmelerin kayda geçileceği bilgisi verilmiştir. Görüşme soruları araştırmanın amaçlarına uygun ve önceden hazırlanmakla birlikte yarı yapılandırılmış olduğu için soruların ifade şekli esnek tutulmuş ve katılımcılardan alınan cevaplara göre sonda sorular sorulmuştur.

Görüşmeyi kabul eden katılımcılara, görüşmenin tahmini ortalama bir saat kadar süreceği belirtilmiş ve uygun görüşme saatleri belirlenerek randevu alınmıştır. Araştırmacı, katılımcının belirttiği gün ve saatte katılımcıların okullarına giderek öğretmenler odası, yönetici odaları veya veli görüşme odalarında görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Görüşme başlangıcında, katılımcılara görüşmelerin bilimsel amaçlar için kullanılacağı, kimliğinin gizli tutulacağı ve araştırma raporunda isminin şifrelenerek anılacağına ilişkin bilgi verilmiş, görüşmelerden elde edilen ses kayıtlarının diğer yönetici, üst yönetici ve öğretmenler ile paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Yapılan en kısa görüşme 18 dakika, en uzun görüşme 1 saat

41 dakika sürmüştür. Bu doğrultuda, görüşmeler, araştırmaya katılan katılımcıların uygun olduğu zaman dilimleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Görüşmeler sırasında hazırlanan görüşme formunun yanı sıra ses kayıt cihazı da kullanılmıştır. Ses kayıt cihazını kullanmak için öncelikle görüşme yapılacak yönetici ve öğretmenlerden izin alınmıştır. Ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınan görüşmeler, ses dosyası olarak bilgisayara aktarılarak araştırmacı tarafından dinlenmiş, hiçbir değişiklik yapılmadan yazılı metne dönüştürülmüş yaklaşık olarak 382 sayfalık bir veri yığını elde edilmiştir. Sadece bir katılımcı ses kayıt cihazını kabul etmediği için, görüşme not alınarak kayda geçirilmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında yer alan doğrudan alıntılarda, çalışma grubunda yer alan katılımcıların kimliklerinin anlaşılmasını maksadıyla yöneticiler “M” ve “MY” harfiyle, öğretmenler “Ö” harfiyle kodlanarak her bir katılımcıya farklı bir sıra numarası verilmiştir. Ayrıca, “M” olarak kodlanan yöneticilerin kimliklerinin ortaya çıkma olasılığına karşı branşları hakkında bilgi verilmemiştir. Değerlendirme birimi olarak kullanılan cümle ve ifadeler yardımıyla görüşme soruları ile ilgisi olmayanlar ayıklanarak veri azaltma işlemi uygulanmıştır. Elde edilen kategoriler ve temalarla şekiller oluşturularak hazırlanan veriler, hem daha anlamlı bir şekilde hem de görsel olarak okuyucuya sunulmuştur.

Elde edilen veriler, içerik analizinden faydalanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak olup bu analizde genel olarak yapılan işlem benzer verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek anlaşılabilir bir şekilde düzenleyip yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek 2016). İçerik analizinde amaç, görüşme ve gözlem sonucunda elde edilen verileri yorumlayarak daha derinlemesine ve düzenli bir şekilde okuyucuya sunmaktır (Miles ve Huberman, 1994).

Bu analiz yönteminde, veriler hem araştırma sorularından hareketle oluşturulan temalara göre, hem de gözlem ve görüşme aşamalarında sorulan sorulara ve boyutlara göre düzenlenebilir. Bu bağlamda elde edilen veriler öncelikle analiz edilir, sonrasında da yorumlanarak neden-sonuç ilişkisi ortaya konmaya çalışılır ve sonuçlar elde edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu analiz yönteminde, birbirine benzerlik gösteren bölümlere isim verilerek kodlanmıştır. Sonrasında ise kavramlar oluşturulmuş, elde edilen kavramlar belirli

temalar altında sınıflandırılmıştır. Araştırmanın bulgular bölümü yazılırken görüşmelerden doğrudan alıntılar yapılarak, araştırmaya katılan bireylerin düşüncelerinin açık ve dikkat çekici bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu özellik de geçerlilik açısından önem arz etmektedir (Wolcott, 1990; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Metinlerin içindeki, araştırma konusuyla ilişkili ve tek başına anlamlı olan birimler kodlanmıştır. Daha sonra, bu elde edilen kodlar, birbirleriyle ilişkilerine göre kategoriler altında toplanmıştır. Üst kategoriler belirlenirken görüşme ve araştırma sorularından yararlanılmıştır. Tüm süreç boyunca tez danışmanının görüşleri alınmış, okumalar ve kodlamalar sürekli olarak karşılaştırılmıştır.

2.6. İnanırcılık, Aktarılabirlik ve Tutarlılık

Bu bölümde, inanırcılığın, aktarılabirliğinin ve tutarlılığın ne anlama geldiği, araştırmada inanırcılık, aktarılabirlik ve tutarlılığın nasıl sağlandığı üzerine durulacaktır.

2.6.1. İnanırcılık Çalışması

İnanırcılık, araştırmacı tarafından belirlenen kategoriler ve yorumların, gerçekleşen doğrularla benzeşmesine ve gerçeği yansıtmaya bağlıdır (Büyüköztürk, vd., 2016). Nitel araştırmalarda inanırcılık, araştırma konusu yapılan olgu için yürütülen araştırmadan sağlananların gerçekte ne kadar doğru olup olmadığının değerlendirilmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda, araştırmacının araştırmanın yürütüldüğü dönemde kendisinin de meslek lisesinde görev yapıyor olması katılımcıların ifadelerini anlamlandırma açısından oldukça faydalı olmuştur. Araştırmacının bu özelliği, inanırcılığın araştırma alanına yakınlık özelliğiyle (Yıldırım ve Şimşek, 2016) de bağdaşmaktadır.

2.6.2. Aktarılabirlik Çalışması

Aktarılabirlik, araştırma sonuçlarının genellenebilmesidir. Bir araştırmanın sonuçlarının, benzer durumlara ve ortamlara genellenebilme özelliği varsa o araştırmanın aktarılabirliği yüksektir. Nitel araştırmalarda, genelleme, dolaylı yoldan yapılabilir. Bu genelleme, deneyimler ve örnekler aracılığıyla yapılabilir. Araştırmada, araştırmacı, okuyucuyu tüm aşamalar hakkında ayrıntılı bilgilendirmiş, bu sayede, okuyucu kendi ortamı için gerekli olabilecek bazı deneyimleri ortaya çıkarabilmesine olanak sağlanmıştır. Bu şekilde, nitel araştırmanın inanırcılığı büyük ölçüde sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmalar, geniş bir örnekleme temsil etmediği için genellenebilirlik olasılığı

düşüktür. Bu araştırmada, veriler, analizler, kalıplar yani araştırmada yer alan aşamaların hepsi iyi bir şekilde tanımlanmış okuyucuların araştırmayı anlaması ve benzer çalışmaları yapmaları kolaylaştırılmıştır (Büyüköztürk, vd., 2016).

Aktarılabirlik, araştırmının ölçmek istediği durumu ne derece doğru bir şekilde ölçtüğüyle alakalıdır. Bir araştırmının güvenilir olabilmesi için, ardı ardına yapılan denemelerden aynı sonuçların edilmesi gerekmektedir (Ellez, 2014). Aktarılabirlik özelliği, nitel araştırma için farklı bir boyutta ele alınmalıdır. Çünkü nitel araştırmada her araştırmacının olayları yorumlama şeklinin farklılık göstereceği bilinmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmacı, ortamı, katılımcıları, süreci ayrıntılı betimleme ve yerine göre alıntılarla destekleme yapılarak yoğun tanımlama yapılmıştır.

Aktarılabirliği sağlamanın en etkin yollarından biri, araştırmacının kendi rolünü ayrıntılı bir biçimde ortaya koymasıdır. Bu doğrultuda araştırmada, araştırmacının rolünün açıklandığı farklı bir bölüm yer almıştır. Araştırmacı, veri toplama sürecinde mümkün olduğunca tarafsız davranmaya çalışmıştır. Ancak, Gulbenkian Komisyonu'nun (2018) sosyal bilimlerde nesnellik konusundaki düşünceleri şöyledir: *“Biz, bütün bilim adamlarının belirli bir sosyal ortama ait olduklarını kabul ediyoruz. Bu anlamda ‘tarafsız’ bilim adamı olamaz.....Eğer nesnellikten, hiçbir olaya taraf olmayan bilim adamlarının kendi dışlarındaki dünyayı yeniden üretmelerini anlıyorsak, o zaman hemen söylemeyelim ki, böyle bir şey mümkün değildir.”*

Nitekim nitel araştırmanın temel ilkelerinden biri olan gerçeklerin sürekli bir değişim içinde olduğu olgusu araştırmanın tekrar aynı gruba ya da benzer gruplara yapılsa bile aynı sonuçlara ulaşmanın mümkün olmadığını göstermektedir. Bu sebepten, aktarılabirlik özelliği nitel araştırma için farklı bir boyut kazanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). LeCompte ve Goetz'in (1982) aktarılabirliği sağlamak için sundukları diğer öneri ise, verilerin analiz sürecinde farklı bir araştırmacıdan destek alma ve elde edilen sonuçları teyit etmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşme formlarının analizinde desteği alınan diğer danışmanın nitel araştırma tecrübesi bulunmaktadır. İki araştırmacı da görüşme metinlerini ayrı ayrı kodlamış, daha sonra analizler arasındaki tutarlılığı değerlendirmek için bir araya gelinmiştir. Farklı kategoriler altında ele alınan durumlar tartışılmış ve görüş birliği sağlamak amaçlanmıştır. Tüm açıklanan sürecin, araştırmanın inandırıcılığına ve aktarılabirliğine katkı sağladığı düşünölmektedir.

2.6.3. Tutarlılık Çalışması

Nitel araştırmalarda tutarlılık, bazı önlemlerle artırılabilir. İlk önlem, elde edilen verilerin betimsel yani hiç bir yorum katılmadan okuyucuya aktarılması ile olmaktadır. İkinci önlem, araştırmaya birden fazla araştırmacının dâhil edilmesiyle olmaktadır. Üçüncü önlem, gözlem yoluyla elde edilen veriler görüşmeler yoluyla teyit edilmektedir. Dördüncü önlem de, veriler analiz ederken bir başka araştırmacıya danışma ve onları teyit ettirmektir. Son önlem ise, araştırmacının veri analizini yaparken kullandığı bir kavramsal çerçeve varsa, bu çerçeveyi nasıl oluşturduğu ve çerçeveye bağlı olarak veri analizini nasıl yaptığını anlatmasıyla mümkün olacaktır (LeCompte ve Goetz, 1982).

Yapılan kodlamalar için, tez danışmanından ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi alanında görevli bir uzmandan, tez danışmanından, tez izleme komitesi üyelerinden, nitel araştırma alanında deneyimi olan diğer bir araştırmacıdan ve sahada çalışan iki öğretmenden görüşleri alınmıştır. Diğer bir deyişle, araştırmanın inandırıcılığını sağlamak için veri elde edilen kaynaklarla uzun süreli etkileşim halinde olma ve uzman incelemesi gereklilikleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra veri toplama süreçlerine uygun ve yeterli katılım sağlanarak, araştırma yeterli bir zamana (Merriam, 2013) (etkinlikleri öğretmenlerin planlarına göre belirlenen aralıklarla yürütme) yayılmıştır.

2.6.4. Araştırmada Alınan Etik Önlemler

Gündoğdu (2004), insanı konu edinen araştırmalarda iki geleneksel etik uygulamasının varlığını kabul etmektedir. Bu uygulamaların ilki, katılımcıların gönüllü olarak araştırmanın bir parçası olması, araştırmanın niteliği, karşılaşılabilecekleri riskler ve zorlukların farkında olmalarıdır. İkincisi ise bireylerin sağlayacakları kazanımlardan daha büyük tehlikelerle karşılaşmamalarıdır. Bu araştırmada bu özelliklere özen gösterilmiştir.

Veri toplama aracı hazırlandıktan sonra Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Etik Kurul başvurulmuş ve araştırma, etik kurulundan onay almıştır (Ek-2) Araştırma verileri, Milli Eğitim Bakanlığının 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 31/08/2006 tarih ve 4396 sayılı Makam onayına dayanılarak hazırlanmış olan yönerge gereğince veri toplama süreci planlanmıştır. Verilerin toplanması için Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yasal izin belgesi alınmıştır (Ek-3). Daha sonra, okul yöneticileri ile görüşülerek araştırma için izin alınmıştır. Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara araştırma konusu ve amacı

hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeyi kabul eden katılımcılarla ses kayıt esnasında izinleri sesli olarak kaydedilmiştir. Ses kaydını kabul etmeyen katılımcılarla görüşme, verdikleri cevaplar kağıt üzerine not alınarak yapılmıştır. Araştırmanın bulgular kısmında yer alan doğrudan alıntılarda, çalışma grubunda yer alan katılımcıların isimlerini açığa çıkartmamak maksadıyla yöneticiler “M” ve “MY” harfiyle, öğretmenler “Ö” harfiyle kodlanarak her bir katılımcıya farklı bir sıra numarası verilmiştir. Ayrıca, “M” olarak kodlanan yöneticilerin kimliklerinin ortaya çıkma olasılığına karşın branşları hakkında bilgi verilmemiştir.

2.6.5. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmada araştırmacının, olay ve olguları yakından izlediği ve katılımcı bir yaklaşım gösterdiği bilinmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bunun sonucunda, araştırmacının kendisi bir veri toplama aracına dönüşmekte ve verilerin çözümlenmesinde etkin bir rol oynamaktadır (Ger, 2009). Araştırmacı, uzaktan veri toplayan bir kişi olmanın dışına çıkıp alanda olup bitenlerden haberdar olan katılımcılarla yakın iletişim halinde olan birisine dönüşmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Diğer bir deyişle, araştırmacının kendine ait gözlem ve yorumları araştırma sonucunu etkileyebilmektedir. Bu sebepten, araştırmacının araştırmanın yapıldığı süreçte meslek lisesinde görev yapıyor olması katılımcılarla empati kurmasına ve samimi ilişkiler oluşturmasına katkı sağlamıştır.

Nitel araştırmada katılımcıya benzer bir rol oynayan araştırmacının kendi önyargı ve varsayımlarını bu süreçte elde edilen verilerden ayırt edebilmelidir. Bununla birlikte, veri toplama ve analiz sürecinde yine kendini dışarıda tutabilmelidir. Nitel araştırmada dürüst davranmak, araştırmanın geçerliliğine katkı sağlayan bir etmendir. Bu sebepten, araştırmacı alana ne kadar yakın olduğunu, alanda ne kadar süre geçirdiğini ve alanda nasıl ilişkiler kurduğunu ayrıntılı bir şekilde belirtmelidir. Araştırmacı, 2012-2020 yılları arasında meslek lisesinde görev yapmış ve alandaki sorunları birebir deneyimlemiştir. Araştırmacı, görüşme esnasında, bu farkındalıkla katılımcıların cevaplarını yönlendirmemeye çalışmıştır. Bu deneyimlerin görüşme sürecini olumsuz etkilemesini mümkün olduğunca engellemeye çalışmıştır. Örneğin, katılımcılar görüşme formunda yer alan sonda sorular haricinde herhangi bir şekilde yönlendirilmemiştir. Araştırmacı, verilerin analiz kısmında kendi yorumlarını özellikle katmamıştır. Araştırmacı, kendi öznel görüşlerini ve yorumlarını analiz sonrası yorumlar bölümünde ortaya koymuştur.

3. BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, meslek liselerinin yönetsel sorunlarına ilişkin, yönetici ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgular şekiller halinde sunulmuştur. Araştırma sonunda ulaşılan bulgular tema, alt tema ve kodlar halinde düzenlenmiştir. Temaların açıklanması ve yorumlanmasında doğrudan alıntılara yer verilmiş, gerekli yerlerde alanyazında yer alan çalışmalarla ilişkilendirilerek yönetici ve öğretmenlerin yönetsel sorunlara ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Aşağıda araştırma bulgularına göre oluşturulan temalar, alt temalar ve kodlar öğretmen ve yönetici görüşleri ile birlikte sunulmuştur.

3.1. Birinci Alt Problem: Öğrenciye İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “ Öğrenciye ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.1’de sunulmuştur.

DEVAMSIZLIK VE OKUL TERKİ

Kolay rapor alma
Derse Geç Kalma
Erken Okul Terki

AKADEMİK BAŞARIYA DÖNÜK SORUNLAR

Ders Çalışmama
Kitap Okumama
Hazırbulunuşluk Eksikliği
Hedefsizlik
Dikkat ve Algılama Eksikliği
Derse Hazırlıksız Gelme
Okula Uyum

İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR

Kavga Etme
Saygısızlık
Disiplinsizlik/Kural Tanımazlık
Argo Konuşma
Cep Telefonu Kullanımı
Sosyal Medya Bağımlılığı
Sigara Kullanımı
Çevre Bilincinin Olmaması ve Temizlik Sorunu
Dersin Akışının Bozulması

OLUMSUZ TUTUM

Derse Karşı Olumsuz Tutum
Öğretmenin Branşına Göre Davranış Gösterme
Meslek Lisesine Karşı Önyargı

SİSTEMSEL SORUNLAR

Ders Saatlerinin Azaltılması
Meslek Derslerine Daha Çok Önem Verilmesi
12 Yıllık Zorunlu Eğitim

AİLEVİ SORUNLAR

Düzensiz Aile Yapısı
Maddi Durum

Şekil 3.1. Öğrenciye İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar

Şekil 3.1’de görüldüğü üzere öğrencilerle ilgili sorunlar, devamsızlık, akademik başarısızlık, istenmeyen davranışlar, olumsuz tutum, sistemsel sorunlar ve ailevi sorunlar olmak üzere 6 alt tema altında toparlanmıştır.

Devamsızlık

Devamsızlıkla ilgili olarak “kolay rapor alma”, “derse geç kalma” ve “erken okul terki” olarak üç kod belirlenmiştir. Katılımcılar, meslek liselerinde devamsızlık konusuna aşağıdaki görüşlerle dikkat çekmiştir:

“En büyük problemimiz, okul olarak devamsızlık problemi. Onun üstesinden gelemiyoruz, ama bu bizim okulumuza özgü problem değil. Zaman zaman toplantılarda öğretmenlerle de konuştuğumuzda genel bir sıkıntı olduğunu görüyoruz, ne yazık ki öğrencileri okula çok fazla bağlayamıyoruz.” (Ö16)

“Devamsızlık problemleri oluyor. Biz biraz önce yaşadık. Çocuğun 29,5 gün devamsızlığı olmuş, hâlâ böyle şey beklentisi içinde, velisiyle gelmiş ‘Bugün de gelmesem idare eder misiniz? Yok yazılmasam olur mu?’ Böyle bir şey olur mu?” (MY1)

“Bizim en büyük problemimiz devamsızlık. Yani çocuk bir şekilde devamsızlık yapıyor ve bunu ailesine söylemiyor. Ailesi son safhada bize geliyor. Diyelim ki 20 gün 25 gün nerdeyse 30 gün artık kalma aşamasına gelmiş.” (MY6)

Devamsızlığı tetikleyen etkenlerin ise “kolay rapor alma” ve “öğrencinin derse geç kalması” şeklinde olduğu görülmektedir:

“Dönem başındayız, çok fazla sık rapor gelmeye başladı ve aynı doktordan gelmeye başladı. Bir de raporlar fotokopi şeklindeydi hocam. Düşünebiliyor musunuz? Fotokopi çekmiş. Doktorun imzası da fotokopi yani resmen hazırlamış doktor oraya fotokopileri. Sadece oraya tarih atıyor. Sadece 1 gün 2 gün yazıyor ne yazıyorsa yazıyor. Yani çocuk onu boş bir şekilde alabilir oradan. Düşünebiliyor musunuz? Kendisi istediği gibi yazabilir. Yani imza basılı yani fotokopi şeklinde basılı, ıslak imzalı değil. Biz bunu resmi yazı ile hastaneye yazdık. Hastaneden bir de sağlık ocağından değil hastaneden, düşünün bir kere. Sonra hastaneden de bize imzanın doğru olduğu bilgisi geldi. Doktorun kendisinin verdiği bilgisi geldi ama biz de ıslak imza olmayan raporları bir daha kabul etmeyeceğimizi ilettik resmi olarak. Çünkü öğrencilerde çok fazla olmaya başladı ve onu arkadaşına da verebilir fotokopi çekerek çok rahatlıkla. Orayı daksille fotokopi çek. Sonra bir şekilde önüne geçtik.

Bir daha kesildi raporlar.” (M2)

“Devamsızlık konusunda çocuklar genelde geç yattıklarından dolayı kalkamıyorlar. Okula geç kalıyorlar.” (Ö5)

“Lisede olduğu gibi yatılı okul olmamız sebebiyle, sabahları erken kalkma problemi okula geç kalma çok geç yatırılıp çok geç gelme.” (Ö10)

“Okul terki”, meslek liselerinde öğrenciden kaynaklanan yönetsel sorunlar arasında yer almaktadır. Okul terki, öğrencilerin kişisel isteklerinden, okuldaki başarısızlıklardan veya “erken evlilik” ten kaynaklanabilmektedir:

“Bazen hani öğrenciler kendileri istemiyorlar, okulu bırakıyorlar.” (Ö7)

“İlerde ne olacak kaygısı yok, bir başarısızlık ön kabulü var. Bundan dolayı da öğrencilerimizde bir çalışmama isteği var. Bu da doğal olarak mutsuz bir hava yaratıyor. Okulumuzda mutlu olamıyorlar. Mutlu olmalarında yolu açamıyoruz. Doğal olarak bu da öğrencilerin devamsızlığının çok fazla olmasına, erken evliliğe, erken okul terkine sevk ediyor. Yani öğrencilerimiz okulumuzda mutlu değil.” (Ö4)

“Yüzde olarak bilemiyorum ama öğrencilerimizde erken evlilik problemi de baş göstermektedir. Son yıllarda baya arttı. Bundan dolayı da okul terki söz konusudur.” (Ö4)

İstenmeyen Davranışlar

İstenmeyen davranışlarla ilgili olarak kavga etme, saygısızlık/davranış bozukluğu, disiplinsizlik/kural tanımazlık, argo konuşma, cep telefonu kullanımı, sosyal medya bağımlılığı, sigara kullanımı, çevre bilincinin olmaması ve temizlik sorunu, dersin akışını bozma gibi kodlar ortaya çıkmıştır. Bunların içinde en dikkat çekenler, saygısızlık/davranış bozukluğu, kavga etme, cep telefonu kullanımı ve sigara kullanımlarıdır. “Davranış bozukluğu”, öğrenciler kendi aralarında olabildiği gibi aynı zamanda öğretmenlerine karşı da olabilir:

“Akademik başarısızlık da davranışsal yanlışlara ya da davranışlardaki bozuklukları da arkasında getirebiliyor. Bu benim kanaatim. Yani akademik başarı, her zaman için davranışları daha düzenli bir hale getirebiliyor bence. Çünkü disiplinli oluyor öğrenci. Ama akademik anlamda başarıyı yakalayamadığımız öğrencilerin hepsinde olmasa

bile birçoğunda davranışsal bozukluklar yaşayabiliyor. Benim, öğrencilerle ilgili gördüğüm en büyük sıkıntı bu.” (MY3)

“Genelde parçalanmış aile, boşanmış anne baba ya da ne bileyim kimisi vefat etmiş gibi öyle çocuk profilleri. Bu da davranışlarına yansıyor. O boşluğu kapatmak için çocuklar hırçınlaşıyor. Burada daha ziyade okula zarar veriyorlar yani onu diyebilirim. Okul mesela, tuvaletlere zarar veriyorlar. Tekmeyle kapıyı açıyor ondan sonra elektrik düğmelerine zarar veriyor, işte ayağıyla vuruyorlar, onu kırıyorlar. Bir hafta yapılıyor, o öbür hafta tekrar kırıyorlar. Bunun gibi tepkisel davranışlar var çocuklarda. Mesela bir türlü öğretemedik, yani yedikleri içecekleri diyelim, ayran kutularını veya bir şeyleri yere atmaması gerektiğini bilmiyorlar. Belirli bir seviyeye geldik ama o kültürü hala oluşturamadık.” (MY6)

“Nerede ne konuşacağını bilmiyorlar. Her şeyin her yerde konuşulabileceğini düşünüyorlar ya da çok konuşmanın, böyle gevezelik etmenin özgüven olduğunu düşünüyorlar. Hadsizlik etmenin özgüven olduğunu, hakkını savunmak olduğunu düşünüyorlar.” (Ö7)

“Genelde bütün öğrencilerde saygısızlık diye adlandırabileceğimiz özgür hareketler var. Örneğin, telefonunu sınıfta kullanmanın bir sakıncası olmadığını düşünüyor ya da öğretmenleriyle konuşurken. Evet biz öğrenciyle tabii samimi olacağız sınıfta, fakat belli bir saygı çerçevesinde bunun olması gerekiyor. Bir de şu var ağızına gelen her şeyi söylüyor öğrenci. Hiçbir kısıtlama yokmuş gibi davranıyor öğrenci. Siz böyle ikili ilişkilerinizde, örneğin ben bir öğretmen arkadaşımınla konuşurken bile belli ölçülere saygı duyarım. Yani belli standartlarda konuşurum ya da bir bayanla konuşurken ben dikkat ederim. Ama bir öğrenci öğretmenle konuşurken kesinlikle bunun belli bir düzeyde olması lazım. Bu yok. Bazen de sakız var, derste dikkat ediyorum, görebildiğim kadarıyla o sakızları çıkarttırıyorum. O sakız, onun için hiçbir şey ifade etmiyor ya da bacak bacak üstüne atmak o çocuk için hiçbir şey ifade etmiyor. Bence bu sınıf içi başarısını da etkileyenlerden bir tanesi. Başarılı olmak için belli kurallara da uyulması gerekiyor ki önce başarının temelinde disiplinin olması gerekiyor.” (Ö19)

Bir diğer etken ise “kavgaya etme” dir. Çoğunlukla yaşları gereği tahammülsüzlük yaşadıkları için hemen kavgaya başlayabilmektedirler:

“Birbirlerine karşı şiddet göstermeleri olabiliyor. Kızlarda maalesef çok fazla. Geçen hafta yaşadık böyle bir sorun. Bize çok sıkıntı oluyor hatta adliyeye sevk ettik olayı. Başka türlü olmadı. Böyle olunca da maalesef problemimiz büyük oluyor bizim.” (M2)

“Mesela son yıllarda onu da gördüm onu söylemedim ama şimdi söyleyeyim, çocukların çok rahat birbirlerine vurabildiğini hissettim, yani bu fütursuzca, dizilerden mi kaynaklanıyor bilmiyorum ama 9. sınıf olsa bile birbirlerine çok rahat zarar verebiliyorlar. Mesela, ben kimseye ben bu yaşıma geldim birine yumruk atmış değilimdir. Mesela, çocuklar birbirine yumruk atabiliyorlar çok rahatlıkla. Ondan sonra bakıyor çocuğa zarar vermiş kan akıyor falan ben nasıl yaptım kendisi panik oluyor. Sonrası çocuğun burnu kanıyor ondan sonra yumruğu atan arkadaşı beraberinde onu getiriyor. Noldu işte, şöyle oldu, yumruğu o atmış panik oluyor çocuk mesela televizyondan herhalde bunun çok kolay bir şey olduğunu öğrenmiş çocuk. Çok normal bir şey olacağını bir şey olmayacağını düşünüyor, ama ona zarar gelince bu sefer o panik halde bize geliyor, çok kolay şiddetli davranabiliyor. Bir anda çocuk parlıyor, o zaman da şiddete eğilimli olabiliyor.” (MY6)

“Kavga olabiliyor çocukların kendi aralarındaki sıkıntılar olabiliyor.” (Ö22)

Cep telefonu kullanımı da öğrencinin istenmeyen davranışları arasında yer almaktadır. Öğrenci elinden alınmadığı sürece derste bile telefon kullanmaya meyillidir. Cep telefonlarıyla ilgilenmek hem gündelik yaşamlarını etkileyebilmekte hem de dersin düzenini bozabilmektedir:

“Cep telefonları çok büyük bir sıkıntı bize, ders işleme, işte onları ders notu ödevlendirme alanında baktığımızda da ne yazık ki cep telefonları büyük bir sıkıntı. Hatta geçen gün şöyle bir konuşma oldu öğrencilerle: ‘Merak ediyorum ben eve gittiğinde ne yapıyorsun sen bana anlatsana günün nasıl geçiyor?’ diye sordum. Söylediği şey şu: ‘Mesela gidiyorum işte elimi yüzümü yıkadım yemeğimi yedim sonra cep telefonuyla oynadım’. Sordum: ‘Kaç saat oğlum?’ ‘5 saat, sonra uyudum’. Bu kadar yani çocukların hayatını tamamen bu cep telefonları kaplamış durumda. Ailelerle görüştüğümüzde, mesela artık baş edemiyoruz diyorlar, yani ellerinden alamıyoruz. Küçük çocuk olsa alacağız ama bunlar artık büyük bizi dinlemiyorlar ne desek boş diyorlar. Ne yazık ki milli eğitimde yani bununla ilgili yasaklama getirmediği için ben de okulda uygulayamıyorum, bireysel tabi önlemler alıyoruz ama yeterli gelmiyor.” (Ö16)

“Cep telefonu okullarda bir problemdir. Öğrencilerin ders başarılarına çok olumsuz etkileri var. Biz bu konuyu ailelerle de görüştük. Aileler diyor ki: ‘Biz çocuklarımızı bundan uzak tutamıyoruz. Ben vermezsem başkası veriyor gidiyor başkasından alıyor. Ben de vermek zorunda kalıyorum’. Ama bunun denetimi yok. Nasıl kullanacaklarını bilmiyor. Bu da farklı bir olumsuzluk öyle söyleyeyim. Yani çocukların ders başarısı düşüyor.” (MY5)

“Telefonlarla ilgili kurallara uymama daha çok. Telefonu elde tutmak istiyorlar. Ders öğretmenleri yüz göz oldukları için öğrencilerle derste, bazen sınıfın düzenini bozma gibi problemler olabiliyor.” (Ö1)

Öğrencilerin “sigara kullanımı”, istenmeyen davranışlar kapsamında ortaya çıkan diğer bir sorundur. Okulda sigara kullanımı, okulun düzenini bozması ve üst sınıfların alt sınıfları etkilemesi açısından öğretmenler ve yöneticiler için sorun olarak görülmektedir:

“Büyük problemlerimizin biri de sigara. Öğrenciler bir köşe bulup sigara içme çabası içindeler kör noktayı bulup, onu engellemeye çalışıyoruz. Onu engellediğimiz zaman çok da sıkmaya gelmiyor. Bu sefer tuvalette içmeye kalkıyorlar ve sigara izmaritlerini tuvaletlere atıyorlar. Bu sefer sorun daha da büyüyor, tuvaletler tıkanıyor. Dolayısı ile biz tabir-i caiz ise o kör noktaları bazen görmezlikten gelebiliyoruz. Genelde yapmayız ama bu sefer tuvaletler gidecek okulun tamamen büyük bir problem ortaya çıkacak. Sigaradan çocukları vazgeçiremedik bir şekilde. Bir grup var diyelim ki ve dediğim gibi %10 deseniz, 100 kişi. 100 kişi çok fazla bu okul için, sigara içiyorlar. Bu sene nitelikli okul oldu dedik ama iki senedir kızlar da sigarayı aşırı derecede içmeye başladı. Kız tuvaletlerinde de bazen yakalıyoruz. Sigara ile bir proje başlatılabilir mi? Başlatılır evet. Benim o aklımda sadece bu sigara ile ilgili değil. Seminerler düzenlemek falan ama artık uyarıcı levhalar asacağız mecburen. Bir şeyler yapacağız. Bizim aşamadığımız problem dersiniz, bu okulda sigara derim.” (MY6)

“11. ve 12.’lerin 9. sınıf ve 10. sınıflara sigara anlamında, madde kullanımı anlamında yönlendirmeleri ya da onları heveslendirmeleri.” (Ö10)

“Öğrencilerde sigara bağımlılığı var.” (Ö23)

Akademik Başarısızlık

Katılımcılar, meslek liselerinde öğrencilerin “akademik başarısızlığı” konusunda aşağıdaki görüşleri belirtmişlerdir:

“Genel olarak meslek liselerini, bizim akademik anlamda çok başarı gösteremeyen öğrencilerimiz tercih ettikleri için, öncelik her zaman için velilerin Anadolu liseleri işte sosyal bilimler, fen lisesi. Buraya yerleşemeyen öğrenciler ancak meslek lisesine gelir anlayışındayız, maalesef hâlâ. O anlayıştan kaynaklanan öğrenci profilinde istenmeyen durumlar yaşayabiliyoruz. Yani benim öğrencim çok iyi bir öğrenci ve çok iyi bir marangoz olur ya da işte çok iyi bir öğrenci çok da iyi bir hatip olur düşüncesiyle değil de. Olmadı oraya giremedi buraya giremedi şuraya giremedi. En iyisi burada okusun. Başka da bir alternatifimiz yok düşüncesiyle hareket edilmesinden kaynaklanır. Öğrenci profilinde istenmeyen durumlar yaşayabiliyoruz. Genel olarak bu. Akademik anlamda öğrencilerimiz başarılı değil.” (MY3)

“Meslek lisesine yönelik karşılaştığımız sorunlar en büyük sorun akademik yetersizlik.” (Ö8)

“Bizim okulumuz, hakikaten gelen öğretmenlerde akademik sorunlar dışında öyle çok bariz şu problem var diyebileceğimiz bir okul değil evet biraz akademik sorunlar yaşıyoruz.” (Ö9)

“Akademik olarak sıkıntı var, istediğimiz düzeyde değiller. Kurslar açıyoruz fakat katılım olmuyor.” (MY8)

Akademik başarısızlıkla ilgili olarak ders çalışmama, kitap okumama, hazırbulunuşluk eksikliği, hedefsizlik, dikkat ve algılama eksikliği, derse hazırlıksız gelme ve okula uyum gibi kodlar ortaya çıkmıştır. Bu noktada en önemli görülen sorunlar arasında hazırbulunuşluk eksikliği, hedefsizlik ve okula uyum ön plana çıkmaktadır. Akademik başarıyı etkileyen önemli bir unsurun “hazırbulunuşluk eksikliği” olduğu gözlemlenmiştir. Ortaokul seviyesinden bilgi eksikliğiyle gelen öğrenciye yeni konular öğretmek çok zorlaşmaktadır. Bilgi temeli sağlam olmayan öğrenci de üzerine yeni bilgiler inşa edememektedir:

“Çocuk alt yapıdan boş geliyor, ortaokuldan, ilkokuldan boş geliyor. Ben üzerine bilgi veremiyorum ya da verebildiğim bilgi çok az, bu meslek liselerinde büyük bir sıkıntı

ama diğer okullarda da var mı var, en iyi öğrenci fen lisesine gidiyor orda tabi ki problem yaşanmaz. Çünkü öğrenci hazır bilinçli çalışarak gidiyor, bilgisi var.” (Ö16)

“Alt yapı zayıf olunca çocuk hemen yıkılıyor, temel de iyi olmayınca zor oluyor.”
(Ö2)

“Ortaokuldan eksik geldikleri için şu anda çarpma, bölme bilmeyen öğrencilerimiz var. Okuma, yazmada zorlanan öğrencilerimiz var.” (Ö10)

“Her öğrenci orta öğretime isteyerek gelmiyor ya da gerekli donanımına sahip olarak gelmiyor. Şimdi LGS sınavında çok düşük puan almış, akademik yeterliliği çok alt düzeyde olan çocuklar, ders dinleme konusunda anlayamadıkları için ister istemez sorun yaratıyorlar. Çünkü, çocuk ortaokuldaki dersleri anlayamamış ve doğru orantılı olarak lisedeki dersleri anlamakta güçlük çekiyor.”(Ö17)

Bir diğer etken olan “hedefsizlik”, akademik başarının düşüklüğünde ön plana çıkmaktadır. Öğrencinin, ortaokuldaki belli bir hedefe yönelmeme durumu lisede devam etmekte, bu da öğrencinin akademik başarıya ulaşmasına engel olmaktadır:

“En büyük sorun hedef problemi var öğrencilerde. Çünkü buraya gelen öğrencilerin hemen hemen %90’ı bir hedef koymadan geliyorlar. Diğer okullara yerleşmemiş, genelde hani bir okula gitmiş olmak için geldikleri için ve akademik başarıları düşük oldukları için bu okulu seçen öğrenciler en büyük problemimiz bu, hedef olmaması öğrencilerde.” (MY1)

“İşte seminer veriyoruz anlatıyoruz meslek liselerini, çocuk gizlice test çözüyordu ve müdür bey geldi o sırada hemen testi kapattı. Ama bizim seminerlerimizde ne oluyor? Çocuk eğer telefon bir şey yanındaysa ya telefonla oynuyor ya da böyle gereksiz arkadaşıyla bir şeyler konuşuyor. Ya hani düşünün hedefler arasında, hedefi olan bir öğrenci ile hedef olmayan bir öğrenci arasında bu kadar fark var. Yani aynı şeyler, problemler düşünün derslerde de devam ediyor.” (MY1)

“En büyük problem zaten çocuğun hedefsiz olması. Hedefsiz olarak gelen çocuğa yani şey gibi düşün karşı tarafta mesela sen diyelim ki bir şey sunuyorsun yani anlatıyorsun kendini parçalıyorsun, ama anlamayan bir hedef kitle si sen ders vermeye çalışıyorsun.”
(Ö13)

“Öğrencinin hedefinin olmaması, bu seviyeye hazır olmaması, bütün bunlar öğrencinin o sınıf seviyesinin başarısını ciddi anlamda etkiliyor.” (Ö3)

“Bir de meslek liselerinde bir şey var ne amaçla buraya geldiklerini bilmiyorlar ya da biliyorlar da kendi istekleri dışında geldikleri için.” (Ö8)

Öğrenciye ilişkin sorunlardan birisi de öğrencinin liseye “okula uyum” sürecidir. Bazı öğrenciler ailelerinin isteği ile meslek liselerine geldiklerinden öğrenci okula uyumda sorun yaşamaktadır:

“Ortaokuldan liseye gelenler için herhangi bir problem yok. Zaten altyapıları iyi olarak geliyorlar, onlarda bir problem yok ama hani direkt ortaokulda başka ortaokullardan gelmiş olabilirler, ilk etapta özellikle ilk dönem bir uyum sorunu yaşıyoruz hocam.” (Ö7)

“Biz imam hatip lisesi olarak biraz kendimizi burada şanslı görüyoruz. İmam hatip liseleri gerçekten velilerin de tercihi ile öğrencilerin yönlendirildiği bir okul, evet bazen şu sıkıntıyı yaşıyoruz öğrencimiz velinin isteğiyle geldiği için kendi isteğiyle gelmediği için bazen uyum sorunları yaşayabiliyor. ‘Ben aslında buraya gelmek istemiyordum hocam da annem, babam gönderdi’ ya da işte sistemden kaynaklanan belki ‘mecburen tercih ettim hocam’ gibi sıkıntılarımız olabiliyor.” (Ö9)

Olumsuz Tutum

Olumsuz tutumla ilgili olarak derse karşı olumsuz tutum, öğretmenin branşına göre davranış gösterme ve meslek lisesine karşı önyargı gibi kodlar ortaya çıkmıştır. Meslek liselerinde, “öğrencinin derse karşı olumsuz tutumu”, araştırmada ortaya çıkan bulgulardan birisidir. Bazı öğrenci meslek derslerine daha fazla eğilim gösterdiğinden diğer derslere karşı olumsuz bir tutum sergileyebilmektedir:

“Üst sınıflarda 11. sınıf ve 12. sınıflarda biraz da çocuklar staja yönelik, mesleğe yönelik çalıştıkları için beden eğitimi ve spor dersini biraz geri planda tutuyorlar. Bu geri planda tutmaları bizim avantajımızı sağlamıyor, bozuyor bizi. Meslekten de soğuyoruz işin açıkçası. Mesela şu saat 11. sınıfta dersim var diyelim ‘hocam bizim yarın sınavımız var çalışabilir miyiz?’ diyorlar. ‘Tamam, kızım tamam oğlum yarım saat beden eğitimi yapalım diğer yarım saatte oturun bir köşede ders çalışın’” (Ö21)

“Kültür derslerine geldiğimde bir öğrenci 10. sınıflarda biyoloji dersi, diyor ki ‘hocam benim ne işime yarayacak biyoloji ben zaten sözel bölümü geçeceğim veya da eşit ağırlığı seçeceğim, ben biyolojiyi 10. sınıfta görmek istemiyorum’ diye söylemleri çok fazla duyuyoruz. ....Meslek derslerine karşı ilginin birazcık daha fazla olduğunu düşünüyorum.”
(Ö12)

Meslek liselerinde, öğrenciler “öğretmenin branşına göre davranış göstermesi” ortaya çıkan bulgular arasındadır. Öğrenciler, alanlarından dolayı meslek derslerine daha fazla ilgi göstermekte, kültür derslerine önem vermemektedirler:

“Şöyle bir şey geliyor, bölüm öğretmenleri alan öğretmenleri biraz daha davranışsal yaklaşım farklı. Sebebi şundan dolayı atıyorum bir kültür öğretmeni edebiyatçı 2 saat derse giriyor ve bitiyor, alan öğretmenlerine 18 saat daha fazla ve bu 10. sınıftan 12. sınıfa kadar sürekli bizimle iç içe olduğu için yeri geliyor bütün gün benimle laboratuvarında akşama kadar beraberiz, bundan dolayı biraz daha yaklaşımı daha farklı oluyor. Bu da bir etken bize karşı davranışsal açısından.” (Ö2)

Araştırmada öğrencilerin zihinlerinde “meslek liselerine karşı ön yargı” oluşturdukları görülmüştür. Bu durumu Ö7 ve Ö11 kodlu katılımcılar şöyle açıklamaktadır:

“Ailesinin isteğiyle daha çok zorlama ile gelmiş öğrencilerde meslek derslerinde Kur'an-ı Kerim ve Arapçaya önyargılı olarak geliyorlar. Önce bu önyargıları yok etmek için uğraşıyoruz öyle.” (Ö7)

“Şimdi bizimle ilgili ön yargıları olabilir. Yani mesafeli durmak gerekir gibi algı olabilir. Öyle düşünüyorum. Şimdi meslek dersi öğretmenidir, geri kafalıdır gibi.” (Ö11)

Sistemsel Sorunlar

Sistemsel sorunlar alt temasında “ders saatlerinin azaltılması, meslek derslerine daha çok önem verilmesi, 12 yıllık zorunlu eğitim” gibi kodlar ortaya çıkmıştır.

“Diğer derslerde de aynı şekilde yani hocam ders saatlerinin düşürülmesi ya da işte zamanlama olsun, bunlar hep bir ket vuruyor, birbirini tamamlıyor bu sıkıntılar maalesef.”
(M2)

“Ne yazık ki, meslek liselerinde öyle bir ayırım var. Öğretmeni ve işte alan öğretmeni

dal öğretmeni ve onların ders kredilerini bizden sayıca çok fazla olması öğrencilerin bakış açısını değiştiriyor. Çünkü, ondan geçerse on kredilik dersleri geçerse matematiğin yanına edebiyatın yanına getiriyor işte kimya dersi ihtiyaç duymuyor bize ihtiyaç duymuyor. Biyolojide aynı şekilde dolayısıyla kültür dersleri onlar için sadece ortalamayı yükseltir, gelirse ne ala gelmezse ne ala.” (Ö16)

“Hani şu şekilde söyleyeyim, kültür dersi öğretmenlerinin işi zor meslek liselerinde zor. Nedeni şu, bizde alan derslerinde ders saatleri fazla, kredi olarak, özellikle de on ikinci sınıfta işletmeye giden öğrencilerimiz var. İşletmede yüksek not alıyorlar. Bu sefer kültür derslerine çalışmıyorlar. İlgi göstermiyorlar. Bu da tabii ki hem ders öğretmeniyle hem de öğrenciler arasında sıkıntı yaratabiliyor.” (Ö14)

“Öğrencilerle ilgili çok fazla olmasa da var. Zaman zaman sıkıntı boyutuna gelmese bile sorunlar oluyor. Bu da öğrencinin okumamak istemesinden, zorunlu olarak okula gönderilmesi, kendisinin okumak mecburiyetinde. Aslında okumak istemiyor, okulu okuyacak kapasitem yok ama okumak mecburiyetinde olduğundan dolayı ders de dinlemek istemiyor gibi sorunlar oluyor. Öğrenmek istemeyen bir öğrenciye de bir şey öğretilmesi mümkün değil sonuç itibariyle.” (Ö11)

Ailevi Sorunlar

Bir diğer alt tema olan ailevi sorunlar öğrencilerin davranışlarını ve akademik başarısını etkilemektedir. Örneğin, “parçalanmış aile” lerin çocuklarıyla ilgilenmemesinden kaynaklı psikolojik problemler gözlemlenebilmektedir. Öğrencinin zihni evdeki sorunlarla dolu olduğundan derse odaklanmakta zorluk çekebilmektedir:

“Elbette çocuklarımız hayatın bir parçası, ayrılmış aileler oluyor, annesi babası vefat edenler oluyor, parçalanmış aileler oluyor, ekonomik durumu zayıf olan aileler oluyor, çocuk sayısı çok olabiliyor, yaşadığı koşullar farklı olabiliyor. Bunların hepsi bir öğrencinin psikolojik davranışı etkileyebiliyor.” (Ö2)

“Bir de öğrencilerin parçalanmış ailelerden gelenler çok fazla bizlere. Ailevi sıkıntıları olan öğrenciler çok fazla ve çocuğun kafası hep dışarıda. Yani okul ve eğitimde değil maalesef. Bunlarla çok uğraşıyoruz.” (M2)

“Akademik başarısızlıklar oluyor, problemler geliyor, öğrenciler parçalanmış ailelerden gelebiliyor.” (Ö22)

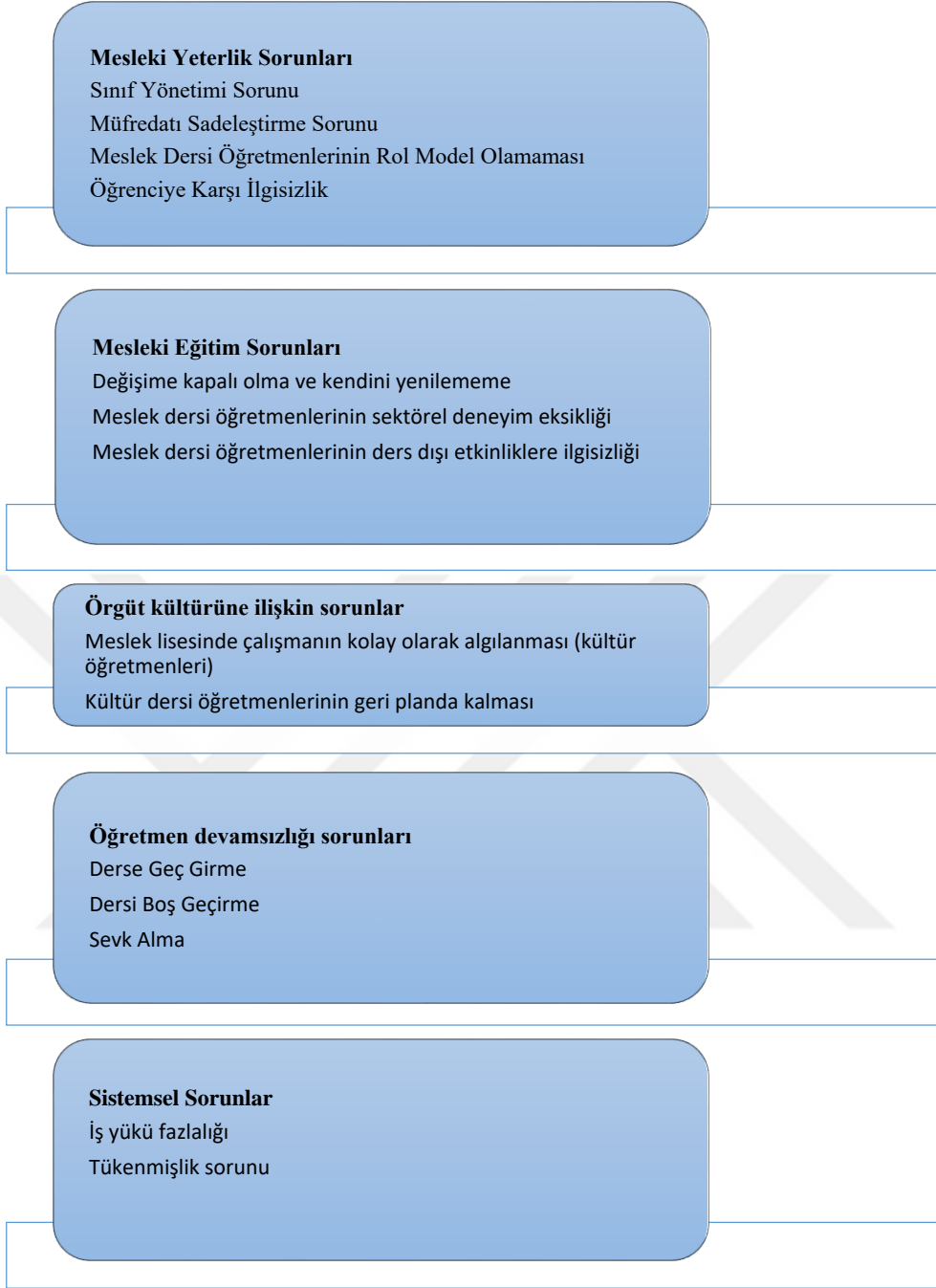
Bunun yanı sıra “maddi durum” da öğrenciyle alakalı bir diğer alt temadır.

“Maddi durumu bozuk olan öğrenci zaten diğer kafası hep orada olduğu için başarısını engelliyor.” (M2)

“Genellikle bizim öğrencilerimizin sosyo-ekonomik anlamda alt gelir grubuna dâhil olan öğrenci ve aile profilinden geliyorlar ve hepsinin ihtiyaçları var.” (Ö17)

3.2. İkinci Alt Problem: Öğretmene İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğretmene ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.2’de sunulmuştur.

Şekil 3.2. Öğretmene İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar

Şekil 3.2’de görüldüğü üzere öğretmenlerle ilgili sorunlarla ilgili mesleki yeterlik sorunları, mesleki gelişim sorunları, örgüt kültürüne ilişkin sorunlar, öğretmen devamsızlığı sorunları, sistemsel sorunlar gibi alt temalar ortaya çıkmıştır.

Mesleki Yeterlik Sorunları

Araştırmada ortaya çıkan “mesleki yeterlik sorunları” temasına ait dört kod ortaya çıkmıştır. Bunlar, “sınıf yönetimi sorunu, müfredatı sadeleştirme sorunu, meslek dersi öğretmenlerinin rol model olamaması öğrenciye karşı ilgisizlik olarak bulgulanmıştır.

Meslek liselerinde “sınıf yönetimi sorunu” ortaya çıkan bulgulardan biridir. Bu, hem dersin işlenişini hem de otoriteyi sarsan bir sorun olarak görülmektedir. Sınıf yönetimi sorunu gürültü kaynağına dönüşebilmekte ve sınavlarda öğrencilerin kopya çekmelerine uygun bir zemin hazırlayabilmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Ben yardım isteyenlere destek sağlıyorum bu açıdan. Fakat yardım istemeyenler var. Onların sınıflarının seslerini koridordan duyuyorum, bazen kendim gidip müdahale etmek istiyorum. Çocuklar asla susmuyor, o sınıfta nasıl ders anlatıyorlar bilmiyorum. Öğretmen savaş veriyor dersi anlatmak için. Sen sınıfta kime ne anlatıyorsun? Derste örgü yapan öğrenci gördüm ben. Kız çocuğuna lafını geçiremiyorsa öğretmen, burada bir sorun var demektir. Yardım istemesi gerekir.” (M2)

“Bazı öğretmenlerimiz diyeyim tabii ki şey değil sınıf yönetimi eksikliğinden kaynaklanan sıkıntılar olabiliyor. Öğretmen derse girdiğinden itibaren oranın nesidir? Patrondur, yani o sınıfın yönetimi kendisine aittir. Hani sınıf yönetimi ile ilgili birazcık noksanlıkları olan öğretmen sınıfa hâkim olmada, sınıfı düzgün yönlendirmede eksiklik yaşayabiliyorlar. O da ne oluyor, işte yeri geliyor gürültü kaynağı alabiliyor yeri geliyor sınav esnasında sınavda kopya alabiliyor yani onu şimdi düzgün bir kontrol sağlayamadığımız zaman öyle sıkıntıları bazen yaşayabiliyoruz.” (Ö9)

“Sadece öğretmenler motivasyonsuz. Yani kültür dersi öğretmeni olduğu için mi? Kültür öğretmenin mesela bir alan şefine göre alan mesela meslek öğretmenine göre sınıf yönetimi konusunda sıkıntıları olabiliyor çünkü bu da ders bazında. Onların mesela diyelim ki meslek lisesi öğretmenin bir sınıf öğretmeni gibi orada atölyede çocuk her şeyi yapıyor. Meslek öğretmenini daha çok dinliyor, ama bir kültür dersi öğretmenini dinlemiyor.” (Ö13)

Öğretmenlerle ilgili sorunlarda ortaya çıkan bulgulardan birisi “müfredatı sadeleştirme” sorunudur. Öğretmen, verilen müfredatı yetiştirememeye kaygısıyla dersi yüzeysel anlatmak zorunda kalmaktadır. Bunun yanında, katılımcılar işlenen müfredatın öğrencinin seviyesine uygun olmadığını düşünmekte ve mevcut müfredatın öğrenci

seviyesine indirgenmesinde sorun yaşandığını düşünmektedir:

“Şimdi herkes fen lisesinde olamayacak. Yani olsaydı giderdi çocuk fen lisesine. Fen lisesinde fen lisesi kadar haz alacaksınız. Anadolu lisesinde Anadolu Lisesi kadar haz alacaksınız. Meslek lisesindeki çocuğa da meslek lisesinin kapasitesi kadar bilgi yükleyerek karşılığını isteyeceksiniz. Bir tık üstü yüklemeye kalktığımızda çocuk tepki verir. Ben bunu alamam diye. Yani kapasitesinin üstünde zorlamayacaksın çocuğu. Kendi kapasitesini öğretmen kendisi tespit edecek. Müfredat da farklı değil, ama fen lisesindekiyle burada aynı ama indirgemek lazım. Örneklerle hafifletebilir. O çocuğun anlayacağı seviyeye bunu indirgeyebilir. Bana göre yani derslerin işleyişiyle alakalı öğretmen öğrenci arasındaki yaşanan sıkıntı bu diye düşünüyorum.” (M5)

“Örneğin; 150 puan 200 puan almış bir öğrenciyle 490 puan alan bir öğrencinin eşit eğitim almaması gerekiyor. Yani eğitim eşit olmalı ama öğrencinin seviyesine göre bir müfredat belirlenmesi lazım. Bu temel sorunlardan bir tanesi. Meslek liselerinin en büyük problemi. Kesinlikle. Meslek lisesindeki çocuğa 6 saat matematik anlatmak çocuğu yok etmek demektir.” (Ö19)

“Meslek dersi öğretmenlerinin rol model olamaması”, öğretmenlik mesleği açısından önemli bir sorun olarak görülmektedir. Katılımcılar, özellikle meslek liselerinde akademik başarı kaygısının yanı sıra iyi ve ahlaklı bir insan olmanın önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin bu konuda üstüne düşen görevlere dikkat çekmektedir:

“Onlarla ilgili mesela burası bir imam hatip lisesi. Rol model olacak meslek dersi hocalarımızın daha çok olmasını temenni ederdim ben. Meslek liselerinde meslek dersi hocalarına çok iş düşüyor. Ben öğrenciyi akademik anlamda başarılıysa başka alanlara yönelecekse dahi buradan 12. Sınıfta mezun olup giderken en azından kuranı kerimi çok güzel okuyan, belki şakır şakır Arapça konuşmayacak ama az buçuk hadis az buçuk ilmine vakıf öğrenciler yetiştirmesi gerektiğini düşünüyorum.” (MY3).

Araştırma bulgularından birisi olan “öğrenciye karşı ilgisizlik sorunu” öğretmenlerin öğrencilere karşı takındığı olumsuz tavırlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar, öğrencilerdeki hazırbulunuşluk eksikliğinin öğretmenlerde öğrenciye karşı bir ilgisizlik oluşturduğunu belirtmiştir:

“Kılık kıyafet olsun saç baş olsun ilgilenmemiş, bize geliyor biz soruyoruz bu saate kadar nasıl durdun diyoruz, hocam kimse bir şey demedi müdahale etmedi diyor. Bizim gördüğümüz bir davranışın onların görmemesi, bizim yok sayamayacağımız bir şeyi onların yok sayması.” (Ö2)

“Bazı hocalar ben mi müdahale edeceğim ben mi ilgileneyim tahminim bundan, bir diğer husus da zaten çocuk ilkokulda görmemiş anlamıyor. Bu saatten sonra ne kadar öğrenecek bundan pes etmişlik var. Bazen yani üstüne düştüğünde aa hocam böyle miydi diye, basitmiş diye sorunlar çözülüyor aslında.” (Ö2)

“İlk yıllarda yaşıyorduk. Ne yaşıyorduk? Her gelen yeni öğretmenle de bunları yaşıyorum. Uygulama sorunu mu diyeyim? Şimdi zaten çocuklar bir itilmişlik ile geliyorlar. Bir başarısızlık olgusu yapılandırılmış olarak geliyorlar. Ben başarısızım işte meslek lisesinden, bunun bir de öğretmenler üstüne basıyordu, söylüyorlardı. Sizden bir şey olmaz işte 74’ün bile karesini alamıyorsunuz. Hakarete varan, aşağılamaya varan, kendileri işte bunlardan bir şey olmaz. Kurullarda öğrencinin başarısı ile ilgili konuştuğumuzda hep öğrenci suçlu. “Bunlardan bir şey olmaz, bunlardan bir şey olmaz” bence en büyük handikapları buydu.” (M1)

Mesleki Gelişim Sorunları

Mesleki gelişim sorunlarına ait kodlar, “değişime kapalı olma ve kendini yenilememe”, “meslek dersi öğretmenlerinin sektörel deneyim eksikliği”, “meslek dersi öğretmenlerinin ders dışı etkinliklere ilgisizliği” olmak üzere üç tanedir.

Araştırma kapsamındaki katılımcılar, meslek liselerinde özellikle yaşı ilerleyen öğretmenlerin kendilerini yenileme, teknolojik gelişmeleri takip etme ve bilgilerini güncel tutma gibi konularda eksiklikler yaşadığını düşünmektedir. Söz konusu eksiklikleri taşıyan öğretmenler, öğrencilere faydalı olma ve katkı sağlama noktasında da yetersiz kalmaktadırlar. Bu konudaki bazı görüşler şöyledir:

“Meslek öğretmenlerimizde yeniliğe açık öğretmenlerimiz var ama çok az sayıda. Açık olmayanlar alanındaki yeniliği nasıl takip etsin? Yeni makineler getirsek bile kullanmayan öğretmen için o makineler olduğu yerde kalır. Diğer çalıştığım okullarda durum aynıydı. Öğretmenim hizmet içi eğitime gönderiyorsun istek olmayınca altyapı olmayınca hiçbir gelişme kaydedemiyor. Teknolojik olarak da çok eksikler, kendilerini

değiştirmiyorlar. Sadece derse girip çıkan çok öğretmen var. Özellikle küçük bölgelerdeki okullarda bu sıkıntılar daha fazla. Küçük bölgelerdeki öğretmenler gözden irak gönülden irak, iyice kendini bırakıyorlar.”(M2)

“Meslek dersi hocalarımıza çok iş düşüyor. Kendilerini güncellemeleri, kendilerini yenilemeleri ve bu doğrultuda da öğrenciyi doyurabilmeleri gerekiyor. Zaman zaman bununla ilgili hatırlatmalar ya da eksikler görebiliyoruz.”(MY3)

“Z kuşağındayız, öğretmenler teknolojiye ayak uyduramıyor. Bilgisayar kullanmayı bilmeyenler var. Eski usul her zaman işe yaramıyor.” (Ö23)

“Meslek dersi öğretmenlerinin sektörel deneyim eksikliği” bulgusu meslek liselerinde yönetsel sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Ö4 kodlu katılımcı, sektörde deneyimi olmayan öğretmenlerin vasıflı eleman yetiştirmede yeterli olamayacağını vurgulamaktadır:

“En temel problem şudur meslek dersi öğretmenleri öğretmeye çalıştığı mesleki alanda sektörde çalışmadan bu mesleğe yönelik eleman yetiştirmeye çalışır. Temel sıkıntı buradadır. Örneğın, kendi alanımızdan konuşalım. Ben konaklama işletmeciliği anabilim dalından mezun oldum. Fakat ben otelcilik ve turizm meslek lisesinde öğrenim gördüm, sektörde çalıştım. Okuldan liseden mezun olduktan sonra sektörde çalışmaya devam ettim üniversitede okurken de sektörde çalıştım. Bu sektörün her alanını ne olduğunu biliyorum. Sektörün nasıl bir personel istediğini hangi nitelikte elemanlarını yetiştirmesi gerektiğini gayet iyi biliyorum. Şimdi bir mutfağın otel mutfağının havasını solumayan oradaki o yetiştirme telaşını yaşamayan bir öğretmenin o mutfağa nasıl personel yetiştireceğini ben düşünemiyorum yani. Sektörün en ince ayrıntısına kadar öğrenebilmesi için öğretmenlerin o sektörde çalışması lazım.” (Ö4)

Bulgulardan bir tanesi olan “meslek dersi öğretmenlerinin ders dışı etkinliklere ilgisizliği” dir. Kültür dersi öğretmenlerine göre meslek dersi öğretmenleri, ders dışı etkinliklerde daha az görev yapmaktadır. Ö8 kodlu katılımcının görüşleri şöyledir:

“Ben açıkçası bazen şunu hissediyorum biz kültür dersleri öğretmenleri olarak daha gayretli daha özverili çalışıyoruz bir toplantı yapılıyor mesela orada meslek dersi öğretmenleri kendi varlıklarını çok fazla hissettirmiyor. Yani biz burada hangi konuda bir etkinlik yapıyorsak hangi konuda farklı bir çalışma yapıyorsak o konuya onların gözüyle

bakmalı öğrenciler de meslek öğretmeni gözüyle bakmalılar. Ben onların ağırlıklarını daha fazla hissedeceklerini kendimizin biraz daha arka planda kalıp hatta bundan rahatsızlık duyacağımızı düşünürdüm, ama böyle bir şey olmuyor ben ön planda olduğumuzu hissediyorum.” (Ö8)

Örgüt Kültürüne İlişkin Sorunlar

Örgüt kültürüne ilişkin sorunlar bulgusu araştırmanın sorunlarından biri olarak ortaya çıkmıştır bu alt temanın kodları olarak “meslek lisesinde çalışmanın kolay olarak algılanması” ve “kültür dersi öğretmenlerinin geri planda kalması” ortaya çıkmıştır.

Araştırmada ortaya çıkan bulgulardan bir diğeri ise özellikle kültür ders öğretmenleri tarafından “meslek lisesinde çalışmanın kolay olarak algılanması” sorunudur. Katılımcılar, bu konudaki sıkıntıları şöyle dile getirmektedir:

“Öğrencilerimizin isteksizliği öğretmenlerimize da yansıyor. Bazen de öğretmenlerimizin rahatlığı da var. Meslek lisesinde çalışmak kolay geliyor çünkü meslek lisesindeki öğrenci ona soru sormuyor. Meslek lisesindeki öğrenci test çözümüyor. Teneffüs aralarında öğretmeni yakalamıyor.” (M2)

“Bilmiyorum belki oluyorsa şu sebeple oluyordur biz meslek lisesinde bunların akademik başarıları çok düşük zaten. Bunlardan ne köy olur ne kasaba. Ben dersimi anlatayım çıkayım bu benim tahminim ya da ne bileyim.” (Ö8)

Meslek liselerinde öğretmenle ilgili sorunlarda “kültür dersi öğretmenlerinin geri planda kalması” sorunu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Ö5 ve Ö13 kodlu katılımcılar, kültür dersi öğretmenlerinin öğrencilerin gözünde değersiz görüldüklerini şöyle belirtmektedir:

“Şimdi kültür dersi öğretmenleri maalesef meslek liselerinde üvey öğretmen burada en kalifiyeli meslek dersi öğretmenleri ama başarı beklenen kişiler bizleriz. Yani ön planda olanlar meslekçiler, onlar güzelce derslerini yapıyorlar 10 kişilik 20 kişilik gruplarla ilgileniyorlar. Benim sınıf karıştırmışlar mesela 35 kişilik sınıfa ben ders anlatıyorum. Nasıl anlatacağın netice itibariyle kültür dersi öğretmenleriyle öyle bir şey var üvey öğretmen havası olduğundan dolayı derse giderken ayaklar bazen böyle geri geri gidebiliyor.” (Ö5)

“Meslek dersi öğretmenini daha çok benimsemesi dinlemesi orada daha çok vakit geçirmesi. Bir de atölyeleri kullanım alanı gibi atölyenin temizliğinden tut düzeni disiplini

hep öğrenci orada sorumluluk sahibi burada yani kültür dersi hocalarıyla sorumluluk sahibi değiller. Geçersem geçerim geçmezsem geçmem öbür tarafı daha çok önemsiyor. Genelde böyle sıkıntılar oluyor onlar haricinde başka bir sıkıntımız yok kültür dersi öğretmenleriyle.”(Ö13)

Öğretmen devamsızlığı sorunları alt temasında “derse geç girme, dersi boş geçirme, sevk alma” gibi kodlar ortaya çıkmıştır.

“Dersinde aksaklık yapan var mı? Var tabii ki. Kültürcüsünde de var atölyecisinde de var ama bize de devlet memurları kanununda 10.maddesinde ne diyor yönetim görevindeki kişiler maiyetinde çalışanların her türlü davranışlarıyla ilgili tedbirler alırlar. Biz de tedbirleri alıyoruz. Napıyoruz arkadaşımızı çağırıp konuşuyoruz ‘Hocam bak dikkat et kendine, iki seferdir dersine geç giriyorsun çocuklar başıboş kaldı’ gibi bunu bu şekilde kanunlar çerçevesinden önce insani ilişkilerle çözümlenmeye çalışıyoruz. Çözülmediği noktalarda kanunların bize verdiği yetkileri kullanırız.”(M5)

“Bazen bakıyorum a sınıfındasın öğretmen arkadaşım derse girme olayı az, dersi bırakıp gidebiliyor. Yani herhangi bir gerekçe olmadan veya 5 dakika girip anlatırsın eksik anlatıyor. Yani yıllık plana göre gidilmiyor. Gördüm bunu kendi bölümümde gördüm, sorulduğunda bu beni rahatsız ediyor. Çocuk bilmesi gereken mezun ederken şu özelliklere sahiptir diyor, bilgisayar konusunda şu özelliklere sahip yapabilir diyorum. Ama bakıyorum çocuklara soruyorum ‘Biz görmedik, işlemedik, boş geçtik’. Bu beni rahatsız ediyor açıkçası herkes maaşına karşı hak ettiğini yapması gerek, vicdanen akşama rahat olması gerektiğini düşünüyorum. Bu beni üzüyor en büyük rahatsızlığımdan bir tanesi bu, boş boş oturmak hani şöyle her şeye bitirirsin serbest etkinlik yaparsın, tamam. Sürekli olmaz senenin başından sonuna kadar böyle geçince benim bölümümü lekeliyor rahatsız oluyorum. Şöyle durum oluyor çocuk yeterince donanımlı yetişmediği için dışarıya staj olaylarında orada eksik gidiyor onu temsil ederken benim temsil etmiyor okulu temsil ediyor.” (Ö2)

“Öğretmen kaynaklı dediğim şeyler de mesela sevk alabiliyor.” (Ö22)

Sistemsal Sorunlar

Sistemsal sorunlar alt temasında “iş yükü fazlalığı” ve “tükenmişlik sorunu ” gibi kodlar ortaya çıkmıştır. “Öğretmenlerin iş yükü fazlalığı”, araştırmada elde edilen bulgulardan birisi olup hem ders saatinin fazla olması hem de verilen evrak işlerinden dolayı

sorunlar ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şöyledir:

“O kadar çok yoğun tempolu hayatımız var ki tempo yoğun olduğu için her şeyi iyi planlamak gerekiyor. Planınızı zamanında tutturmak için, mesela bir şey çıkıyor hemen onu acil yapmamız gerekiyor, meslek lisesinde isler çok oluyor onu yetiştireceğiz bunu yetiştireceğiz derken hep bir telaş içindeyiz. Normal yapılması gereken prosedürler aynı zamanda dersler bunları yetiştirme telâşındayız. Bu bazen aksamalara sebep olabiliyor. Derslere girip çıkmada zamanında derse anlatmada, yetiştirmede.” (Ö2)

“Meslek liselerinin ders programları gözden geçirilmeli. Ders yükü fazla olan bölümler düzenlenmeli, azaltılmalı.” (MY8)

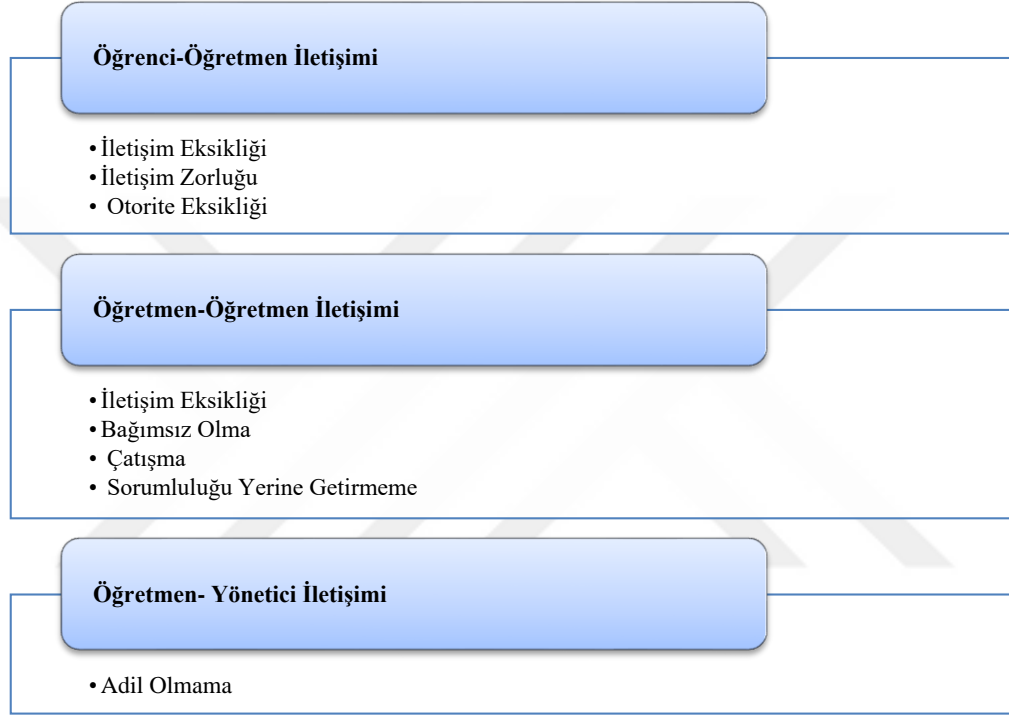
Öğrencilerden kaynaklanan akademik hedefsizlik, öğretmenlere de yansımaktadır. Bu şekilde ders işleyen öğretmenlerin motivasyonu düşmektedir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin meslek derslerindeki avantajlı konuları kültür dersi öğretmenleri üzerinde baskı yaratmaktadır. Bu sebepten, hem kültür dersi öğretmenlerinde hem de yaşı ilerleyen öğretmenlerde “tükenmişlik” sendromu oluşturmaktadır:

“Öğretmenlerimizin yaşamış olduğu sorun, şu anki öğrencilerin akademik hedeflerinin olmayışı, meslek derslerinin kredilerinin yüksek olması sebebiyle onlar da almış oldukları notlarla öğrenciler rahatlıkla sınıf geçebiliyor. Böylece diye öğretmenler kültür öğretmenleri kendilerini etkisiz eleman gibi hissediyor. Ben bunu versem de nasıl olsa bu öğrenci 3-4 zayıfla ortalama 50'nin üzerine çıktığı için geçiyor. Böylelikle benim dersime bu öğrenciler açıkçası önem vermiyor. Beni takmıyorlar diyor. Onların en büyük problemleri bu yani. Mesleki yetersizlikler demeyelim de, okuldaki etkisiz eleman konuları onları öğrenci gözünde, daha doğrusu veli gözünde bizim tarafımızdan değil tabii onları bir hayli mesleklerinde yılgınlık, yorgunluk, mesleki tükenmişlik diyorlar buna biliyorsunuz. Meslek adına tükenmişlik sendromu oluşturuyor. Özellikle kültür öğretmenleri.” (MY5)

“Yaşları büyük öğretmenler sorun yaşıyor. Emekliliği geçenler sorun yaşıyor. Tükenmişlik yaşıyorlar. Emekli olmamalarında maddi durumları etkili oluyor.” (Ö23)

3.3. Üçüncü Alt Problem: İletişime İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular (Öğrenci-Öğretmen/ Öğretmen-Yönetici, Öğretmen-Öğretmen)

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğrenci-Öğretmen, Öğretmen-Öğretmen, Öğretmen-Yönetici arasındaki iletişime ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.3’te sunulmuştur.

Şekil 3.3. İletişime İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar

Şekil 3.3’te görüldüğü üzere iletişime ilgili sorunlar, öğrenci-öğretmen iletişimi, öğretmen-öğretmen iletişimi ve öğretmen- yönetici iletişimi olmak üzere üç alt tema ortaya çıkmıştır.

Öğrenci-Öğretmen İletişimi

Öğrenci-öğretmen iletişimiyle ilgili olarak “iletişim eksikliği, iletişim zorluğu, otorite eksikliği” adı altında üç kod ortaya çıkmıştır. Katılımcılar bu kodlarla ilgili aşağıdaki görüşleri belirtmişlerdir:

“Çoğu zaman söylediğim kelimedir bu diplomanın ön tarafını doldurursunuz her şeyle ama arkasını doldurmak çok zordur. Bunu bir toplantıda da söylemişim bir yerde

kalabalık. Yüksek lisans yapmaktan, işte ikinci üniversiteyi bitirmekten, sertifikalar, CV kabarık; böyle dosyası vatandaşın ama getir bir koyuyorsunuz ortaya iletişim sıfır. 16 yaşındaki bir çocukla iletişim kuramıyor. 16 yaşındaki çocukla aynı seviyeye gelemiyor. Bir sürü dosyasında CV var yüksek lisans yapmış İngilizce biliyor, iletişim yöneticinin ve öğretmenin en önemli silahı iletişim. İletişimi bozursa iletişimde problem varsa olmuyor. Hangi üniversiteyi bitirirse bitirsin zor. O iletişimi yani ben çok önemsiyorum. Kesinlikle çok önemsiyorum.” (M5)

“Öğrencilerle iletişim konusuna gelince gerçekten bazı öğrenciyle iletişim kurmak çok zor, gerçekten çok zor. İletişim kuruyoruz bazen inemiyoruz çocuğa çocuk kapatıyor çünkü kendini bunu biraz incelediğimizde de sorun aile çıkıyor, hep aile çıkıyor. Yani hırçın çocuk, yaramaz çocuk, kavgacı çocuk... her birinin altında ne yazık ki aile yattıyor yani aileleri dağılmış aile ekonomik sorunu olan aile. Bunları düzenlersek çocuklarda da sıkıntı bitecek, diye düşünüyorum tabii bunların her biri bizi aşan konular.” (Ö16)

“Öğrencilerin zaman zaman işte idareci arkadaşlarımızın diyelim biraz daha sert olduklarını, söylüyorlar. Mesela bir idareci gördüğünde yapamayacağı bir şeyi bizim yanımızda rahatlıkla yapıyor. Ben de diyorum ki işte “X hoca olsa bunu der miydin yapabilir miydin ya da Y hoca olsa yapabilir miydin?” Şimdi bayan idareciler kızlar ile daha fazla ilgileniyor tabii hayır hocam yapamazdık ya. Hocam zaten bir kere güldün, görmedik gibi bir takım tepkilerle karşılaşılıyor açıkçası. Belki bizi her gün görmekten kaynaklanıyor. Farklı olma durumu var onlarda, biraz daha otorite daha fazla bundan kaynaklanıyor, öğrencilerden farklı tarzda ifadeler duydum daha sert daha otoriter yok ya öyle değil aslında diyorlar.” (Ö8)

Öğretmen-Öğretmen İletişimi

Öğretmen-öğretmen iletişimiyle ilgili olarak, “iletişim eksikliği”, “bağımsız olma”, “çatışma” ve “sorumluluğu yerine getirmeme” adı altında dört kod ortaya çıkmıştır. Katılımcılar bu “iletişim eksikliği”yle ilgili aşağıdaki görüşü belirtmişlerdir:

“Meslek dersi öğretmenleri evet onlar da iyi, onlar da çok eski öğretmenler burada. Tek şey, burada okul çok geniş 50 dönümlük bir okul. Dolayısıyla, meslek dersi atölyesi okulun bir ucunda diğeri bir ucunda ve başka binadalar. Buraya ana binaya gelmeleri çok fazla mümkün olmuyor bazen. Dolayısıyla kültür dersi öğretmenleriyle aralarında bazen iletişim kopukluğu olabiliyor.” (MY6)

Bir diğerk bulgu olan “öğretmenlerin birbirinden bağımsız olma”, özellikle çok büyük arazili okullarda ortaya çıkan bir görüştür. Çoğu zaman, öğretmenler birbirini görmeden okuldan ayrılabilmektedir:

“Onlarla da şöyle onlar kendi içlerinde bir izole ayrılmış bir bütün onlar kültür öğretmenleriyle zaten şey değiller. Nasıl desem, onlar alanları ayrı, onlar bağımsız bağımsızlar diyeyim. Kültür öğretmeni ile meslek liselerinde alan öğretmenleri bağımsız takılıyor. Her biri kendi alanında yani bir kültür öğretmeni ile bir meslek lisesi öğretmeni çok siz de biliyorsunuz çok yan yana gelip böyle şey yapmazlar. Herkes kendi alanında bağımsız öyle. Şey gibi üniversite gibi her birim kendi arasında. Özel bir şey olmuş arasında. Burası özel yani. Müdüre bağılılar ama. Müdür mesela geldi işte alan şefleriyle işini sürdürüyor kültürlerle pek alakalı işleri olmuyor olmaz.” (Ö13)

“Çatışma” bulgusu, genellikle öğretmenler arasında öğrencilerle ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Ö21 kodlu katılımcının görüşü şöyledir:

“Şimdi bizim okuldaki bütün kültür hocalarıyla ortak çalışıyoruz. Sonuçta onlar haftalık beş gün törenler olsun hepsi benle çalışmak zorunda kalıyor. Sonuçta öğrenciyi ben seçiyorum. Bayramlara törenlere biz götürüyoruz. Kültür dersleriyle sıkıntım şöyle; bizim günde 8 saat en az 9’larda, 10, 11, 12’lerde 10 saat 11 saat artıyor böyle. Antrenman yapacak günümüz olamıyor. Çalışacak vaktim olmuyor. Çocuklar 11. saat derse giriyor 12. saat alıyorsun genelde hepsi ilçelerden geliyor. Çatışmalarımız oluyor kültür öğretmenleriyle. Maça çağırıyorsun antrenmana götürüyorsun dersten geri kalıyor, evet. Ama bir şekilde karşılıklı diyalogla anlayışla örneğin destek olabilirler kültür hocaları. Çocuk futbol takımında okul takımında üç hafta üst üste aynı derse giremiyor. 3 Çarşamba çocuk fizik dersine girememiş. Sınavda mesela oğlum sen kızım sen okulu çok güzel temsil ettin 70 senin 10 puanda ben temsilden dolayı gerçekten yapılabilir yani. Biz bunu konuşuyoruz bazıları çok yardımcı oluyor izin veriyorlar notlarını yükseltiyorlar. Ne oluyor aile bakıyor ki ders notları düşmüş çocuk yorgun gidiyor eve. Fazla yormamamıza rağmen bir kere çocuk spordan çıktı. Onun dışında kültürlülerle iyi olmaya çalışıyoruz. Her ne kadar onlar memnun değilseler de yapıyoruz.” (Ö21)

Araştırmada ortaya çıkan bulgulardan birisi de “sorumluluğu yerine getirmeme” dir. Ö2 kodlu katılımcının görüşü şöyledir:

“Öğretmenle olabiliyor, arada çalışma sürecinde olabiliyor, herkes sorumluluklarını yapmadığında uyarmak zorunda kaldığımız olabiliyor, yapmayı yapmak istemediğin de olabiliyor öğretmen boyutunda olabiliyor.” (Ö2)

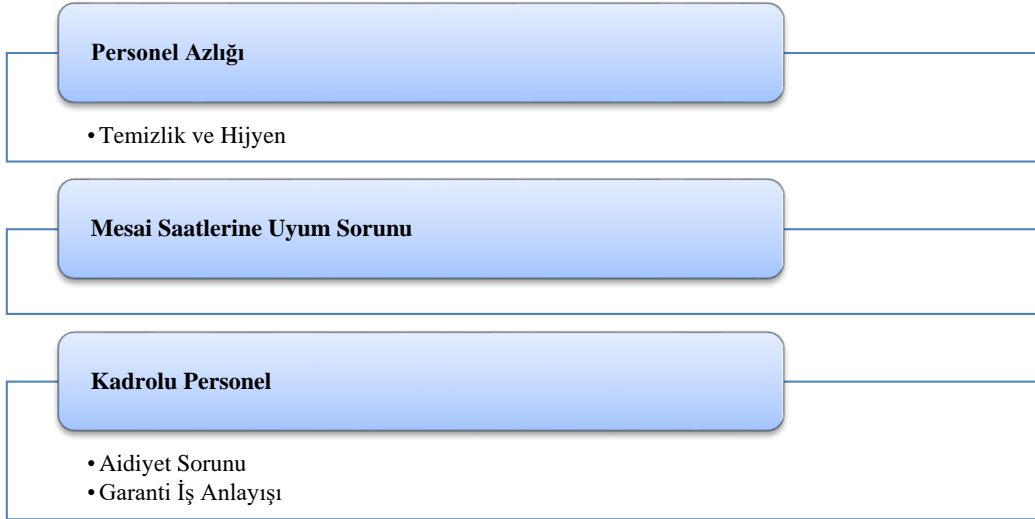
Öğretmen-Yönetici İletişimi

Öğretmen-Yönetici İletişimiyle ilgili olarak, “görev dağılımında adil olmaması” adlı kod ortaya çıkmıştır. Ö20 kodlu katılımcı, gerek ders programı olsun gerekse okul içi verilen görevler olsun bu konularda yöneticilerin hassas olmadıkları zaman aralarındaki iletişimin zarar gördüğünü belirtmiştir:

“İstediği şekilde olması nöbetleri de bu şekilde yani bunu yaptığınız zaman öğretmen mutlu oluyor idare ile sıkıntı yaşamıyor. Görevlerin adil dağıtılması yani bir öğretmene atıyorum bir dönemde 10 tane ya da 8 tane tören gibi görev veriliyorsa diğer öğretmene hiç vermediğiniz zaman mutlaka bir şey oluyor aynı şekilde ders programı bir iki öğretmeni kollayıp diğerlerini çok bozduğunuzda yine sıkıntılar yaşanabiliyor idare ile öğretmen arasındaki problemler.” (Ö20)

3.4. Dördüncü Alt Problem: Öğretim Personeli Dışındaki Personele İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “öğretim personeli dışındaki personele ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.4.’te sunulmuştur.

Şekil 3.4. Öğretim Personeli Dışındaki Personele İlişkin Sorunlar

Şekil 3.4’te görüldüğü üzere öğretim personeli dışındaki personele ilişkin yaşanan yönetsel sorunlara yönelik bulgularda, “personel azlığı, mesai saatlerine uyum sorunu ve kadrolu personel sorunu” olmak üzere 3 alt tema ortaya çıkmıştır.

Personel Azlığı

Personel azlığıyla ilgili olarak “temizlik ve hijyen” adı altındaki kod ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, yardımcı personel azlığından ve çoğu okul binasının büyük olmasından okullardaki temizliğin gerektiği gibi olamadığından bahsetmiştir. Katılımcılar bu kodla ilgili aşağıdaki görüşleri belirtmişlerdir:

“Evet, sıkıntımız var. Orada sıkıntımız var. Şimdi bir kere okulların büyüklüğüne, küçüklüğüne göre personel belirlenmesi gerekiyor. Bu toplum yararına projesinden gelen arkadaşlarımız okulların ruhunda çalışabilecek insanlardan seçilmesi gerekiyor. Dolayısıyla, buna dikkat etmezsek o insanlarla sorunlar yaşıyoruz. İşte ben sınıf temizlemek istemiyorum. Şuraya bir sandalye koy, burada oturayım gibi yapılan yerler olduğunu duyduk. Bizim de fiziki yapımızın çok büyük olması, okulun arazisinin büyük olması, dokuz farklı binadan oluşması, öğrenci sayısının çokluğu, bizim de bu konudaki en çok sıkıntı çektiğimiz konu personel sayısının az olması....(M5)

“Şöyle bir sıkıntımız var mesela okul olarak personel yetersizliğimiz var. Yani kadroyla çalışan personelimiz yok. Dolayısıyla hizmet satın alıyoruz dışarıdan bu da bir geç başlıyor personeller onların da bir süreleri var. İşte ekim’de başladılar. Eylül ayında okulda

bir personel olmadığı için temizlik konusunda idare etmek zorunda kaldık, bu tarz sıkıntılar çıkabiliyor. İşte güvenlik aynı şekilde. Dışarıdan geliyor burası da biliyorsunuz büyük bir okul bunların her biri bir problem, bu açıdan sıkıntı yaşadık evet.” (Ö16)

“Tek problem sayılarının az olmasıdır. Okulun çok büyük olmasıdır. Gerektiği kadar hizmetin alınamaması sebep olur. Yani yardımcı personel sayısı iki; ama okul, dört büyük atölye binasından bir büyük eğitim binasından ve idari binadan oluşmaktadır. Çok büyük bir kompleksiz.” (Ö17)

“Tuvalet temizliği çok önemli, o çocuklar oralara giriyorlar, temizlenmesi gerekiyor. Aynı şekilde biz sadece öğrenciler açısından değil öğretmenler açısından da yani bir öğretmen en rahat ettiği ortam öğretmenler odası. Bunun temizlenmesi bile problem oluyorsa ki oluyor, okul açılmadan bunların önlemleri alınması gerekiyor. Ama bu idarenin şeyi değil onu da söyleyeyim hani okul müdürü pis bir okula öğretmenini ve öğrencisini getirmek istemez onların da elleri kolları bağlı.” (Ö16)

“Yeterli personel yok. TYP (Toplum Yararına Programlar)’ den geliyor o da yetersiz. Yurt olduğu için yetersiz, kadrolu eleman olmalı, temizlik işleri aksıyor.” (MY8)

Mesai Saatlerine Uyum Sorunu

“Mesai saatlerine uyum sorunu” meslek liselerinde yönetsel sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Ö22 kodlu katılımcının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Evet, yani mesai çıkış saatlerinde gibi sorunlar yaşıyoruz Benim işim bitti gidebilir miyim şeklinde. Ama biz nasıl 5.30’a kadar çalışıyorsak, çalışma saati ne ise uymasını istiyoruz fakat bazen çıkış saatlerinde veya giriş saatlerinde sorun yaşayabiliriz. Geç girme ve erken çıkma gibi.” (Ö22)

Kadrolu Personel Sorunu

Kadrolu personel sorunu ilgili olarak “Aidiyet Sorunu” ve “Garanti İş Anlayışı” adı altındaki kod ortaya çıkmıştır. Bu bulguda ortaya çıkanlar, kadrolu personelin iki farklı şekilde tavır sergilediklerini ortaya koymuştur. Bazı katılımcılara göre kadrolu personel, aidiyet hissi ile çalıştıkları okulda daha özverili olmaktadır. Bazı katılımcılara göre durum tam tersini ifade etmektedir. Kadrolu olan personel garanti iş anlayışı ile yapması gereken işleri aksatmaktadır. Katılımcılar bu kodla ilgili aşağıdaki görüşleri belirtmişlerdir:

“Her yıl değişiyor eleman. Her yıl kura çekimi yapılıyor. Hangi okula kim gidecek. Her yıl bu şekilde eleman değişiyor. Yani onlarla ilgili belli kurallar tam oturmuş oluyor her şey, sözleşmeleri bitmiş oluyor. Ertesi gün başka elemanlar geliyor. Memur yok zaten.” (MY1)

“Bize personel kadrolu verilmiyor, TYP projesi var, oradan 6 tane bayan eleman verdiler. Ama bayanlar bazı ağır işleri yapamıyorlar. Her sene personel değişimi iyi olmuyor.” (MY6)

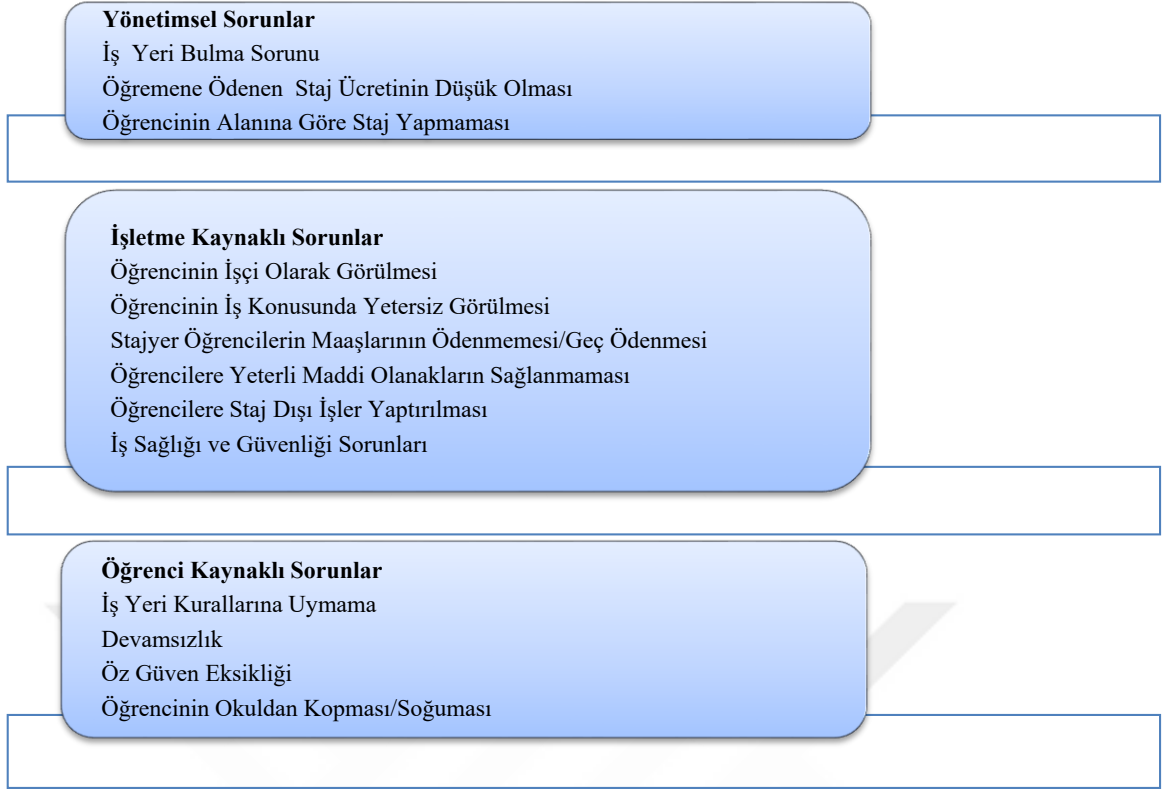
“Kadrolu elemanlar istiyoruz. Gelsin burada en azından bir 10 sene 15 sene çalışsın hatta bir kaç tane, bir tane tabii ki yetmez. Okulu sahiplensin. Bu TYP’den gelen arkadaşlarımız geçici olduğu için okula aidiyet duyguları yok. Görev olduğu için yapıyor. Okula gelip gidiyor, okulu sevmesi lazım. Oradan eklemek yediği için. Bu da senelerle olur. Gelse burada bir 10-15 sene çalışsa onlarla iyi ilişkiler kursak. Ama bir gördüğümüzü öbür sene görmüyoruz. Yemekhane. Bir gördüğümüz aşçı öbür sene yok, onları da bu paradan ödüyorum. O yüzden bunlar sabite dönüşse her okulun kadrolu elemanı olsa çok daha iyi olur, gidişatı çok daha düzgün gider.” (MY6)

“Biz şu anda memur açısından sıkıntı yaşıyoruz. Zaten ilk gelen memurumuz da buraya ilk atama olarak geldi. Stajyer olarak geldi. Hani özellikle bir şeyler öğrendi biraz ilerleme kaydetti ama şu an gelen yeni memurumuz yine stajyer olarak. Yine iş bilmiyor. Yeni yeni öğreniyor. Bu açıdan sıkıntılar yaşıyoruz. Memurların iyi yetiştirilmesi lazım. Aslında kadrolu eleman kendini yetiştirme konusunda ya da çalışma konusunda bir mecburiyeti olmadığını hissediyor herhalde. Yani kimi kadrolu elemanlarda bunu görüyoruz. Nasıl olsa kadroluyum. Garantiyim.” (MY3)

“Kadrolukta engelli kadrosundan gelen kişiler ben yapmıyorum diyebiliyorlar. Reddediyorlar bu işleri bazen personel oluyor mesela koskoca okulun bir kişinin temizleyip çevirmesi gerekebiliyor mesela.” (Ö20)

3.5. Beşinci Alt Problem: Stajlara İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Stajlara ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.5’te sunulmuştur.

Şekil 3.5. Stajlara İlişkin Yaşanan Yönetimsel Sorunlar

Şekil 3.5’te görüldüğü üzere stajlarla ilgili sorunlar, “yönetimsel sorunlar”, “işletmeyle ilgili sorunlar” ve “öğrenciyle ilgili sorunlar” olmak üzere üç alt tema altında toparlanmıştır.

Yönetimsel sorunlar

Yönetimsel sorunlarla ilgili olarak “işletme bulma sorunu”, “öğretmene ödenen staj ücretlerinin düşük olması” olarak 3 kod belirlenmiştir. Katılımcılar, meslek liselerinde stajlarla ilgili sorunlar konusuna aşağıdaki görüşlerle dikkat çekmiştir:

“Stajlarla ilgili yaşadığımız sorunlar, bazen öğrenci sayımız çok olduğunda staj yeri bulmakta zorlanıyoruz.” (Ö20)

“Bazen de işte ücretler konusunda düşük olabiliyor, ücretler konusunda belli bir kıstas yok.” (Ö20)

“Bir kere öğrencilerimizin kendi alanlarında dallarında stajla ilgili sıkıntılar oluyor. Örneğin, mutfak dalı öğrencisi serviste garson olarak çalışıyor gibi. Buna benzer sıkıntılar oluyor. Bunun çözümü de gayet basit. Birinci dönemde işletmelerle yapılacak görüşmelerle bu kontenjanlar belirlenir, bu kontenjanlara göre öğrenciler dallarına göre otellere yerleştirilir. İyi bir hazırlık sürecini geçirirsek bu sorun ortadan kalkar.” (Ö4)

İşletmeyle İlgili Sorunlar

Meslek liselerinde öğrencilerin “işletmeyle ilgili sorunlar” konusunda Ö22 kodlu katılımcı aşağıdaki görüşü belirtmiştir:

“İşletmelerde çocuklar işletmeye gittiği için kontrol etmenizde meslekçi olduğu için sıkıntı olabiliyor. İşletmede sözleşme ile ilgili sıkıntılar olabiliyor, çocuğun gidiş-geliş saatlerinde sorun olabiliyor, çocuğun ücretleri ile ilgili olabiliyor tatil ile ilgili olabiliyor, daha çok işletme ile ilgili sıkıntılarımız var.” (Ö22)

İşletmeyle ilgili sorunlarla ilgili öğrencinin “işçi olarak görülmesi”, “öğrencinin iş konusunda yetersiz görülmesi”, “stajyer öğrencilerin maaşlarının ödenmemesi/geç ödenmesi”, “öğrencilere yeterli maddi olanakların sağlanmaması”, “öğrencilere staj dışı işler yaptırılması”, “iş sağlığı ve güvenliği sorunları” gibi kodlar ortaya çıkmıştır. Bu noktada en önemli görülen sorunlar arasında öğrencinin “işçi olarak görülmesi”, “stajyer öğrencilerin maaşlarının ödenmemesi/geç ödenmesi”, “öğrencilere staj dışı işler yaptırılması” ön plana çıkmaktadır:

Staj gördüğü işyerinde “öğrencinin işçi olarak” görülmesi sorun olarak karşımıza çıkan bulgulardan birisidir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Evet, maalesef var. İşletmeciler bir kere çocukları işçi gibi düşünüyorlar. Bunlar işçi değil. Bunlarda sekiz-beş, hafta sonu çalışma yok. Ama işletmeci illa çalıştıracam diyor, çalışma gibi bir kelime zaten yanlış. Çalışmak diye bir tanım yok bunlar için. Bunlar işletmede meslek eğitimi gören çocuklar. Burada sorunumuz var.”(M5)

“İşletmelerden de kaynaklanıyor bu aslında devamlı hep bizim eğitimimizden değil, biz onlara gerekli eğitimi veriyoruz ama işletme o değeri o çocuğa vermiyor. Yani ağır işte çalıştığının farkında değil ya da farkında, kendi işine gelmiyor. Ama tabii ki dışarıdaki açık havada çalışan veya bir büroda çalışan çocuktan daha fazla para vermesi gerekiyor. Hakkaniyetli davranması gerekirken bunu yapmıyor. Bunu yapmayınca da çocuklar o

işletmeyi tercih etmiyorlar. (MY6)

“İşte bazen özel işletmeler erken başlıyor geç bırakıyor, örneğin dokuzda başlıyor, mesai saatinden daha fazla veya hafta sonları çalıştırıyor. Artı ekstra iş yapıyor.” (Ö2)

“Stajyer öğrencilerin maaşlarının ödenmemesi/geç ödenmesi” işletmelerle ilgili ortaya çıkan bir diğer sorundur. Katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Profesyonel çalışan işletmelerde sorun yok ama diğer işletmelerde bu ücretin ödenmesi ile ilgili koordinatör öğretmenlerin gidip kontrolleri yapıp aylık ücretlerinin yatırıldığına ilişkin dekontları alıp geliyorlar. Bazı işletmeler, bu konuda maalesef öğrencilerin harçlığını alıyor ve ücreti ödemeyen yerlerle karşılaşıyoruz. Bunlarla ilgili bir boşluk dediğim yer burası, bunlarla ilgili bizim bir yaptırımınız olması lazım tek sıkıntı bu. Bunun dışında biz kendi okulumuz için söyleyecek olursak çocuklarımızın staj yaptığı yerlerde hiçbir sorunumuz yok şu an. İş güvenliği kurallarına göre çalışıyoruz.” (M5)

“Stajlarla ilgili tabii ki yaşıyoruz. Yine ben, kendi bölümümle ilgili söyleyeyim. Biz ilk başladığımız zaman özel işletmemiz çoktu, kurum azdı. Ben iki yıl içerisinde kurum sayısını arttırdım. Öğrencilerimin hepsini kurumlara yönlendiriyorum. Devlet kamu kurumuna. Bizim özelde protokol yaptığımız iki tane şirket var o şirketinin haricinde dört tane özel büromuz var. Bunu mümkün olduğu kadar devlete kaydırıp en azından ekonomik olarak parasal olarak sıkıntı yaşamıyoruz. Özel işletmeler parayı vermiyor mu veriyor, ama gecikmeli olarak veriyor. Öyle bir sorunumuz var.” (Ö14)

Bu alt temayla ilgili ortaya çıkan bir diğer kod, “öğrencilere staj dışı işler yaptırılması” dır. Katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Şöyle bir şey diyeyim, sağlık meslek liseleri için diyorum hastane bahçesinde olması lazım. Eskiden öyleydi. Van'daki sağlık meslek lisesinde o zaman dayımın kızı da staj yaptı. 9. Sınıftan itibaren staj yapılmalı, hastane ile haşır neşir olunmalı. Öğrenecek, kan alınacak, serumu her şeyi çözüm bu. Bunun yanında bu tür faaliyetlere de izin verilecek. Çok katı kurallar var stajda, neler yapılıyor çocuklar bize anlatıyor. Temizlik mi yapılıyor, taşıma işi mi yapılıyor bilmiyorum ama gündeme gelir belki. ‘Hocam bize stajda bir şey öğretilmiyor evrak taşıyorlar, yazı yazdırıyorlar çöp toplatıyorlar’ diyor çocuklar. Bunlar yanlış bir şey.” (Ö21)

“Okula yansıyan bir sorun stajlarla ilgili bazı staj yerleri çocuklara yapılmaması gerektiren şeyleri yaptırmaya kalkıyorlar. Yani kendi işçisine yaptıramayacağı şeyleri ona yaptırmaya kalkıyor. Aşağılıyor küfür ediyor yani bizim sanayinin ağzı küfürbazdır zaten genelde.” (Ö5)

“İşyerinin farklı beklentilere girmesi işletmelerin farklı özel işlerini yaptırmak istemesi sorunumuz.” (Ö22)

Öğrenci Kaynaklı Sorunlar

Meslek liselerinde stajlarla ilgili “öğrenci kaynaklı sorunlar” bulgusunda “iş yeri kurallarına uymama, devamsızlık, öz güven eksikliği, öğrencinin okuldan kopması/soğuması” kodları elde edilmiştir. Katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Genellikle her zaman yaşanan şeyler mesela daha yeni yaşadığımız bir olay var. Okul staj iş yerinin koyduğu kurallar var işte şu formayı giyeceksiniz, şunu takmayacaksınız, tırnaklarınız uzun olmayacak vs. gibi kurallar koyuyorlar. En çok deldikleri şeyler onlar oluyor onun dışında çok ufak tefek sorunlar.” (MY1)

“Öğrencilerde bazen özgüven eksikliği oluyor. ‘Yapamam, edemem hocam ben ne yapacağım?’ Gittikten sonra görünce ‘aaa kolaymış’ diyorlar. İlk başta bilmediklerinden bunları stajda yaşıyorlar aslında hocam. Hiçbir şey bilmiyormuşum havasında ne yapacağız. 12. sınıfta staj yapıyorlar 11. sınıfın sonunda sürekli bunları soruyorlar. Ya staj yapamazsam bana kızarlarsa diye böyle bir şey var.” (Ö2)

“12. sınıflar pazartesi, salı ve çarşamba günü staja gidiyorlar, perşembe ve cuma günü okula geliyorlar. Ancak iki gün okula gelen öğrenci sanki mezun olmuş havasında geliyor ve devamsızlık hakkı deyip yarımşar gün, birer gün 30 günü bir şekilde tamamlayanlar oluyor. Kendini işyerinde çalışan bir eleman gibi görmeye başlıyorlar, okuldan kısmen kopuyorlar.” (Ö3)

“12. sınıflar haftada 3 gün staja gittikleri için okul ile bağlantıları kopuyor. Bence 12.sınıf komple staj olmalı.” (MY8)

3.6. Altıncı Alt Problem: Eğitsel-Sosyal Faaliyetlere İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Eğitsel-sosyal faaliyetlere ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema ve alt temalar şekil 3.6’da sunulmuştur.

Şekil 3.6. Eğitsel ve Sosyal Faaliyetlere İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar

Şekil 3.6’da görüldüğü üzere eğitsel-sosyal faaliyetlere ilişkin yaşanan sorunlarla ilgili “fiziksel mekân yetersizliği”, “sosyal faaliyet eksikliği”, “faaliyetlerin devamı sorunu”, “zaman yetersizliği ve belirsizliği”, “kulüp çalışmalarının verimsizliği”, “öğrencilerin staj zorunluluğu”, “maddi sorunlar ve araç-gereç temini”, “temel/alt yapı eksikliği”, “ailelerin ve öğrencilerin olumsuz bakışı”, “zorunlu etkinliklere katılım sorunu” olmak üzere 10 alt tema ortaya çıkmıştır.

Fiziksel Mekân Yetersizliği

Meslek liselerinde “fiziksel mekân yetersizliği” ortaya çıkan bulgulardan birisidir. Ö4 kodlu katılımcının bu konudaki görüşü şöyledir:

“Mekân sıkıntısı oldu. Yani, toplantı yapacağız yer bulamıyoruz gibi. Buna benzer sıkıntılar var. Fiziki anlamda bu okul, okulumuz üzerinden konuşayım 8 alanın olması bir problem. Yapısal anlamda bir problem. Yani hangi alanın olduğu olmadığı anlamında söylemiyorum. Yani bu okulda 3 bilemedin 4 tane alan olmalı, ama dolu dolu olmalı.

Öğrenciler için bir toplantı salonu konferans salonu olmalı. Etkinlikler için bir salon sınıf olması gerekir. Bunlar yok. Bodrumda ders işleyen öğrencilerimiz var. Yani normal sınıfı bodrumda. Normal sınıfı yokken bize etkinlik odası verin demek olmaz. Bunlar okulumuzun özelindeki problemler. Bu okuldan 4 tane alanı 5 tane alanı boşalttığın zaman öğrenci kontenjanı demiyorum. Normal, atıyorum şu an 800 öğrencimiz mi var? 800 öğrenci kapasitesi yine kalsın ama alanı 4'e düşürdüğün zaman yine 800 öğrenci aldığı zaman burada en az 8-10 tane boş yer çıkar.” (Ö4)

Sosyal Faaliyet Eksikliği

Araştırmada elde edilen bulgulardan birisi de “mesai saatlerine uyum sorunu” olarak ortaya çıkmıştır. Ö22 kodlu katılımcının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Sınıfta bir anket yapıldığında orada yakındıkları en büyük şey ders dışında okul içinde bir sosyal faaliyetimiz yok, öğrenciler bunu söylüyor çünkü yapmaya fırsat yok. Geçmiş yıllarda egzersiz yapıyorduk. Koro mesela. Özel bir eğitim, öğretmenleri takıma yönelik spora yönelik çalıştırıyordu. Biz tiyatro yapıyorduk, çünkü buradaki öğrenciler durumu belli ekonomik durumları. Bunlar şöyle, bir programa yönelik kısa sürede hazırlanan şeyler var.” (Ö8)

“Öğrenciler sosyal aktivite anlamında okuldan memnun değiller. Etkinliğin az olduğunu düşünüyorlar. Okuldaki olan imkânlar gençlik spor merkezi ile bir takım çalışmalar oluyor bazen onun dışında bisiklet kulübümüz var gönüllü öğretmenlerimizin yürüttüğü. Bir voleybol takımımız var. Orada olan çocuklarımız var. Onun dışında farklı bir şeyimiz yok.” (Ö10)

Faaliyetlerin Devamı Sorunu

Meslek liselerinde yönetsel sorun olarak ortaya çıkan “sosyal faaliyetlerin devamı” araştırmada elde edilen bulgulardandır. Ö8 kodlu katılımcı şu şekilde görüşünü ifade etmektedir:

“Kültürel faaliyetlere ya da işte Gençlik Sporun var, Gençlik İl Müdürlüğü'nün var, bunları da takip etmeye bilinçleri yok. Aile bilinçli değil bir kısmı dışarıdan geliyor, İncirliova'dan, Germencik'ten pansiyonda kalanlar var, onların istediği devamlılığı olan bir sosyal faaliyet. Tamam, ara sıra geziler yapılıyor ya da kendi aralarında şehir içinde onlarla ilgili yerlere götürebiliyoruz ama devamlılığı olan bir sosyal faaliyet yok, ama yine

diğer resmi törenlerde belirli gün ve haftalarda onlarda bir sorun yok yani elimizden geldiğince yürütüyoruz, yapıyoruz.” (Ö8)

Zaman Yetersizliği ve Belirsizliği

Meslek liselerinde yönetsel sorun olarak ortaya çıkan “zaman yetersizliği ve belirsizliği” araştırmada elde edilen bulgulardandır:

“Ayrı bir zaman yok. Öyle bir başta kulüpler seçiliyor. Kulüpler, Yeşilay, Kızılay, neyse artık klasik kulüpler. Ziyaretler yapılıyor, seminerler yapılıyor. Öğrenciler buralara katkı sağlıyorlar, ama bunların beklendiği katkılar değil yani bu. Daha farklı heyecanlı, hareketli şeyler istiyor. O da zaman yetmiyor. Sorunumuz da zaman.” (MY5)

“En büyük sorun bence zaman. Derslerin dışında çocukların eğitsel ve sosyal faaliyetlere katılabilecek zamanların çok dar olması. Okul bitiyor, kurs. Kurstan sonra zaten gün bitiyor. Ama bu eğitim sisteminin tepesinden yapılacak bir şey. Bence ders saat aralığı daha farklı olmalı. Çocukların eğitsel ve sosyal faaliyetlere katılabilecekleri daha geniş bir zaman dilimi olmalı. Belki o da bir plana bindirilmeli.” (MY3)

“Kulüp çalışmalarında aslında biraz sıkıntı yaşıyoruz. Ben Kızılay kan bağışı kulübü öğretmeniyim. Toplanmada biraz sıkıntı yaşıyoruz bir saatimiz yok. Öğlen aralarında mümkün olduğunca toplanmaya çalışıyoruz. Bizim okulun geniş olması, binaların fazla olması, materyalin, dersliklerin hangisinin boş hangisinin dolu olduğunun bilinmemesi, günde 10 saate yakın ders olması, hiç toplanacak vaktin olmaması, aslında hem kulüp çalışmalarımızı zaman zaman aksatıyor hem de sosyal faaliyetleri” (Ö3)

“Kulüp çalışmaları göstermelik yani genel olarak söylüyorum. Bir ders saati olmadığı için öğrencileri bulmak öğrencileri çağırıp öğrencilerle birlikte bir şey yapmak çok zor. Normal dersimize gelmiyor ki öğrenciler örneğin bugün dersimiz vardı 15 öğrenci yoktu, 21 kişilik sınıftan. Şimdi dersine gelmeyen öğrenci (11. Sınıflar) ile kulüp çalışması ders saatinden sonra bir yaptırımı yok nasıl kulüp çalışması yapacaksın.” (Ö4)

“Yani bu işle ilgili zaman da yok. Yani boş zamanını kollayıp da öğrencinin %100 gönüllü olması gerekiyor. Bizim öğrencilerde de o motivasyonu sağlayabilmek de çok zor. Yani bir an önce okuldan ayrılısam diyen bir kişilik yapısına sahip olan bir öğrenci.” (Ö12)

Kulüp Çalışmalarının Verimsizliği

Araştırmada ortaya çıkan bulgulardan birisi de kulüp çalışmalarının verimsizliğidir. Ö19 kodlu katılımcı şu görüşü belirtmiştir:

“Bununla ilgili bir sorun yok ama kulüp çalışmaları ya da eğitsel çalışmaların verimli olduğunu düşünmüyorum. Öncelikle öğrencinin aktif olduğu çalışmalar, yani bugün herhangi bir gün ve önemli gün ve haftanın kutlamasında diyelim bir kolda 50 öğrenci varsa 30 öğrenci varsa 2 kişi görevlendiriliyor. Bu çalışma da genelde bilgisayardan bulunup kâğıttan kâğıda aktarılıp bunun öğrencilerin gözü önünde okunması biçiminde oluyor. Aslında diyelim ki %5 dışında kalan bütün öğrencilerin pasif durumda kalmasını sağlıyor.”
(Ö19)

Öğrencilerin Staj Zorunluluğu

“Öğrencilerin staj zorunluluğu”, araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulardandır. Ö21 kodlu katılımcı görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Ben sporcuları stajdan aldığım zaman ücretten kesiyor. Aylık bir ücret alıyorlar ya. Mesela, cuma günü maçım var. Kalecim var, stajda. Cuma günü devlet hastanesinde çocuğa izin zaten alıyoruz da hastane ödemiyor. 35-40 TL. 10 tane aldığını düşün; geçen sene 6-7 tane vardı. Hatta ben kaç tanesine cebimden harçlık verdim. O sıkıntımız var, izin vermiyorlar. Antrenmanlara gelemiyor stajda olduğu zaman çocuk. Onlar için ayrı bir 3 kişi 2 kişi ayrı bir antrenman da yapma şansımız yok. Onlara izin verilse, çocuk okulu stajı ve sosyal faaliyetleri, spor etkinlikleri bir arada yürüyemiyoruz. Bir koordinasyon bozukluğu var.” (Ö21)

Maddi Sorunlar ve Araç-Gereç Temini

Araştırmada elde edilen bulgulardan biri de “maddi sorunlar ve araç-gereç temini” sorunudur. Katılımcıların görüşleri şöyledir:

“.....kendimiz sağlıyoruz, işte burada bir problem var şöyle söyleyeyim. Okul ilk proje zamanında servis sabah götürüyor, ama sonraki günlerde servis olayını kendi çabamızla uğraşmaya çalışıyoruz yani toplu olursa okul karşılıyor, biz veriyoruz.” (Ö2)

“Sosyal faaliyetler de bizim en çok karşılaştığımız sorun araçlar. Biz istiyoruz ki

çocukları her yere götürelim. Her türlü sosyal etkinlikleri olsun ama çocukların sosyal kültürel durumu yani maddi problemleri olduğu için hiçbir şeyi karşılayamıyorlar karşılayamadığı için de geziler olsun ya da herhangi yakın bir yere bile gitsek araç kiralamak zorundasınız. Onun da belli bir ücreti olduğu için bizim en önemli problemimiz maddi sıkıntımız.” (Ö22)

Temel/Alt Yapı Eksiliği

Temel alt yapı eksikliği, araştırmada edilen bulgulardan birisidir. Ö21 kodlu katılımcının görüşleri şöyledir:

“Çocuklar geliyorlar 40 dakika top oynayıp gidiyorlar. Bu yıl bunu gördüm 9’lardan üç sınıfım var 22 tane erkek öğrenci var 3 tane topçu çıktı. Her geçen gün geçen sene mesela 10 taneydi top oynayan öğrenci. Bu sene 3’e düştü. Eminim ki gelecek sene olmayacak. Alttan gelmiyoruz en büyük sıkıntımız o.” (Ö21)

Ailelerin ve Öğrencilerin Olumsuz Bakışı

“Ailelerin ve öğrencilerin olumsuz bakışı” bulgusu araştırmada katılımcıların görüşlerinden elde edilen bir sonuçtur. Sosyal etkinliklere ailelerin bakış açısı büyük ölçüde olumsuz olarak görülmektedir. Öğrenciler ise uzun ders saatleri sonrasında okulda kalmak istememektedir. Katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Bir de bazı velilerde ders daha önemli sosyal etkinliklere katılmaması gerektiği tarzında düşünceleri oluyor, işte maçlara gittiği için derslerinden geri kalıyor gibi düşünceleri oluyor.” (Ö1)

“Öğrenci gelmiyor neden öğrenci gelmiyor çünkü hafta sonu olan bir etkinliği yatılı okul olduğu için bütün öğrenciler oraya gidiyor, anma programlarında öğrenci sayımız az oluyor.” (Ö10)

Zorunlu etkinliklere katılım sorunu

“Zorunlu etkinliklere katılım sorunu” eğitsel ve sosyal faaliyetlere ilişkin sorunlar başlığı altında ortaya çıkan bir bulgudur. MY1 kodlu katılımcı görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Zaten en büyük derdimiz o. Şöyle bir şey oluyor yani işler gönüllülük esaslı ve gerçekten çocuğun ilgi ve ihtiyacına göre yapılması lazım. Ama bizde ne oluyor? Hani

örneğin ilin bir programı var. Fen lisesinden öğrenci çağrılmaz, Anadolu lisesinden öğrenci çağrılmaz. Meslek lisesinden öğrenci çağrılır. Zaten hani ders işlemezler, başarılı değiller, onlara dokunmamak için 100 tane öğrenci gelir, 50 tane öğrenci gelir. Bizim öğrenciler zaten gereğinden fazla gidiyorlar. İnanın ilin her programında ya böyle merkezdeki okullardan artık son yıllarda almaya başladılar hep meslek liselerinden. Hep gereğinden fazla gittikleri için çocuklarda da bıkkınlık yaratıyor. Gerçekten istedikleri yere gitmeleri lazım çocukların.” (MY1)

3.7. Yedinci Alt Problem: Okul-Aile-Çevreye İlişkin Yaşanan Yönelimsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi “Eğitsel-sosyal faaliyetlere ilişkin yaşanan yönelimsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.7’de sunulmuştur.

Şekil 3.7. Okul-Aile-Çevreye İlişkin Sorunlar

Şekil 3.7’de görüldüğü üzere “okul-aile-çevreye ilişkin sorunlar”la ilgili, “okul-aile” ve “okul-çevre” olmak üzere 2 alt tema ortaya çıkmıştır.

Okul-Aile

Araştırmada okul ve aile arasındaki ilişkiyle ilgili katılımcılardan elde edilen görüşlerde ailelerin çocuklarına karşı oldukça ilgisiz olduklarını, veli toplantılarına dahi zorla geldiklerini belirtmişlerdir: Öğretmenlerin pek çoğu bu konudaki görüşlerini dile getirmişlerdir:

“Aile mesela toplantı yapıyoruz kaç kişi geliyor 1000 kişilik okulda sizce? 250 kişi geliyor. Biz 300-400 olunca çok seviniyoruz yani 1000 kişilik okulda yarısı bile gelmiyor. Veliler bu konuda çok ilgisiz. Veliler topu bize atmış durumda idare yapar, öğretmenleri halleder. Veli birazcık ilgili olsa zaten sorunların büyük bir kısmı çözülecek. Dediğim gibi öğrencilerin velileri yok, muhatap olamıyoruz onlarla. Öğrenci bir şekilde kaydolmuş. Yazdırmış kendini veli artık ilgilenmiyor, 4 sene boyunca ilgilenmiyor öyle velilerim var. 4 senedir uğramayan velilerim var.” (MY6)

“Başta ne yazık ki ailelerimiz çok duyarlı değil bir veli toplantısına belki kendi adıma söyleyeyim kendi sınıftaki velileri tek tek telefonla aradım 19 kişiden 15 kişi tamam dedi gelirim dedi ama 9 kişi geldi. Bu anlamda duyarsızlar, sıkıntı bu yani, eğitimin hani klasik bir lafı vardır ya üç saç ayağıdır, işte o üç saç ayağından biri eksik olursa dengede durmaz.

Gerçekten öyle aileyi eğitim içerisine katmamız gerekiyor ama ne yazık ki katamıyoruz. Onlar da haklı yaşam çok zor herkes bir koşturmaca içerisinde yani haklılık payı var ama onlar da bizim geleceğimiz sonuçta ne için çalışıyoruz çocukları için çalışıyoruz, vakit ayırmaları gerekiyor. 10 dakika da olsa 15 dakika da olsa her bir velimde telefonum var ve ben hep söylüyorum yani hani makul saatler içerisinde arayabilirsiniz benimle görüşebilirsiniz sorun sıkıntı paylaşabilirsiniz ya da benden isteyebilirsiniz sorun var mı hocam nedir diye ama arayan soran yok.” (Ö16)

“.....Tabii disiplin açısından da şöyle şimdi aileler de çok ilgili değil öğrencilerle. Son yıllarda değişti bu gerçi ama ailenin eğitim düzeyi düşük baba ya işsiz ya da çok iyi işlerde çalışmıyor. Bu nedenle çocuklarına çok vakit ayıramıyorlar veya kaliteli vakit ayıramıyorlar. Bu nedenle disiplin sorunları çok oluyor o nedenle çünkü hani biliyorsunuz disiplini sağlamak için veya başarıyı sağlamak için aile okul ve öğrenci birlikte çalışmak gerekiyor ama biz de bu kısaca hep eksik kalıyor, çünkü aile çok işin içine girmiyor. Aileye ancak ne zaman görebiliyorsunuz mesela, akademik başarıyla alakalı çok az görebiliyoruz. Ama öğrencinin mesela kılık kıyafeti ile ilgili bir uyarı yaptığımızda veya telefonunu aldığımızda çocuğun hemen ailesi gelebiliyor. Neden telefonu alındı diye. Ama çocuğun herhangi bir davranış problemi var diyelim ki ya da bir başarı ile alakalı ilgili bir problemi var aileyi çağırdığımızda gelmiyor. Sadece hani çocuğunu mutsuz edecek bir şey varsa onun kıyafetini almışsanız ya da telefonunu almışsanız mutsuz olacak onda eve gittiğinde başının etini yiyecekse o durumlarda geliyor. Onun dışında aile maalesef yok biz sadece öğrenci ile baş başayız. Asıl evde disiplin anlamında başarı anlamında bize destek olacak aile maalesef olmuyor.” (MY1)

“Veli her zaman gelmiyor. Veli ne zaman gelir? Okulda bir sorun yaşanır ya da veli toplantısı yapıyoruz çağırırız 30 kişiden 10 kişi anca gelir. Biliyor musunuz mesela staj yapılacak, staj yapılacağı gün şu çocuğun şu da olsun böyle istiyorlar, işi düşünce geliyorlar. Onun dışında gelmiyorlar. Okulda veli toplantısı niye yapıyoruz bilmiyorum, hiç gelen olmuyor, ancak sorun yaşanır davranışla alakalı herhangi bir çocuğuna atıyorum telefon alma olur işte o zaman geliyorlar ya da bir izin alınacaktır, devamsızlık yapmıştır çocuk gelmemiştir öyle geliyorlar. Hiç kapımı çalan çocuğum nasılmış diye gelen yok çağırıyoruz ona bile gelmiyorlar.” (Ö2)

“Ailelerden yeterli destek alamıyoruz, aileleri çok tanımıyoruz bir veli toplantısı yapıyoruz mesela 20 kişilik bir sınıf 5 kişi 6 kişi geliyor ya da genel veli toplantısı yapıyoruz

beş sınıfa giriyorum ama toplasan veli sayısı 7-8 oluyor. Ya çok ilgili değiller ya da zaman ayırmıyorlar.” (Ö8)

Diğer kodlarla ilgili elde edilen görüşler şunlardır:

“Veliyle spor konusunda çatışıyoruz.”(Ö21)

“Genel olarak aile ile yani her birisiyle değil. Her birisi ile genelleme yapılamaz. Zaman zaman evet bazı ailelerle sıkıntılar yaşıyoruz. Ailelerin öncelikle bilmesi gereken bir şey, biz ne olursa olsun bu okul bu öğretmenler bizim çocuğumuz için en iyisini yapmaya çalışıyoruz. Beyinlerine iyice yerleştirecekler, ona göre gelecekler. Eti senin, kemiği benim mantığı da değil demek istediğim. Ama ben sana çocuğumu teslim ediyorum ve sana güveniyorum. Sen böyle karar aldıysan veya böyle yaptıysan doğrudur. Çocuğumun menfaatini düşünmüşsündür, yerleştirmek lazım. Maalesef o olmayan aileler karşımıza çıktığı zaman öğrenci zaten sizin karşınızda, anne baba da onun arkasında ve sizin karşınızda. Yapacak hiçbir şey yok yani orada eğitim ve öğretim bitmiş oluyor. Yapabileceğim hiçbir şey yok.” (MY3)

“Hani cep telefonu öğrencilerden alınıyor. Sonra derse getirmemeleri isteniyor ama öğrenciler bunu bazen gizlice getiriyor, idaremi bunları alıyor. Tespit ediyoruz ya da öğretmeni alabiliyor. Daha sonra veli gelip hani benim çocuğumun telefonunu niçin aldınız diye kızabiliyor, öyle bir şey ya da kılık kıyafetine hani öğrencinin neden bu şekilde hani uymamışsın dendiğinde veli diyor ne hakla karışyorsunuz. Bu şekilde müdahale olduğu zaman da zaten olmuyor, yani çocuğu belirli bir yere kadar getirebiliyorsun. Bir şey söyleyeyim diyorsun. O da zaten velim benim arkamda diye biraz daha kendine güya özgüven kazanıyor. Bu da eğitimi olumsuz yönde etkiliyor.” (Ö7)

“Hani öğretmen çok yüksek not vermek zorunda gibi niye benim çocuğumun notu böyle bu şekilde diye müdahaleler olabilir.” (Ö7)

Okul-Çevre

Okul-çevreyle ilgili katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Mesela ilk yıllarda bu kıyıda köşede olmamızın sıkıntılarını yaşadık. Böyle okul çıkışlarında bir sürü işsiz güçsüz insanlar birikiyordu ama biz böyle mahalle polisiyle, okul polisiyle çok sıkı çalışarak devamlı polisi arayarak devamlı böyle, öğretmenlerimiz dışarıda

gezerek yani buraya onların gelemeyeceğini anlattık bir şekilde. Tek tük yaşıyoruz artık o olayları.” (MY1)

“Söylediğim gibi ilk zamanlar çevre sorunu vardı, inşaat alanı çok vardı, o dönemler çok sıkıntı oldu. Tabii orada çalışanlardan, onlardan kaynaklanan, tabii inşaat bitince çevrede söylediğim gibi bazı gelenler oluyor dışarıdan kız okulu var bir uğrayalım gibi. Onları da polisimizle çalışarak gidermeye çalışıyoruz.” (MY1)

“.....İşte bu arkadaki büfenin olması bazen... Geçen sene kantinde yasak olan ürünleri o büfeden almaları, demirlerin arasından temin etmeleridir. Önüne geçmek için müdür bayağı çaba sarf etti.” (MY3)

“Okul çevresiyle alakalı, okul çok büyük okul olduğu için öğrencilerimiz bazen fazla gürültü yapabiliyor, girişlerde-çıkışlarda çevreden bazen şikâyetler geliyor, ama işte eskiden şehrin dışında kalan bir okulken şimdi şehrin içinde kaldı. Etrafımızda kooperatif evleri yapıldı. Bazen gürültüden dolayı geçtiğimiz senelerde 2 sene önce yapılan tadilatlarda çok gürültü yaptığımız için bizi belediyeye şikâyet etmişler. Ama tadilat yani inşaatta ne yapılabilir.” (MY6)

“.....bazen öğrencilerimiz dışarıda taşkınlıklar yapıyor oradan bize esnaflardan şikâyet geliyor.” (Ö20)

3.8. Sekizinci Alt Problem: Fiziksel Koşullara İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Fiziksel koşullara ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.8’de sunulmuştur.

Okul Arazisinin Geniş Olması
Okulun Konumu
Spor Alanının Olmaması
Okul Pansiyonun Tamir-Tadilat Eksikliği
Spor Alanının Tamir-Tadilat Eksikliği
Kantinin Konumu
Akıllı Tahtaların Olmaması
Ders Materyali Eksikliği
Fotokopi Makinesinin Yetersizliği
Laboratuvar, Atölye ve Derslik Eksikliği, Sınıfların Eski ve Bakımsız Olması

Şekil 3.8. Fiziksel koşullara İlişkin Yaşana Yöneltil Sorunlar

Fiziksel koşullarla ilgili olarak “okul arazisinin geniş olması, okulun konumu, ulaşım sorunu, spor alanının olmaması, okul pansiyonun tamir-tadilat eksikliği, spor alanının tamir-tadilat eksikliği, kantinle ilgili sorunlar, akıllı tahtaların olmaması, ders materyali eksikliği, fotokopi makinesinin yetersizliği, laboratuvar ve atölye eksikliği, sınıfların eski ve bakımsız olması, dersliklerin yetersiz olması, ek binanın yetersiz olması” gibi kodlar ortaya çıkmıştır.

Okul Arazisinin Geniş Olması

Okul arazisinin geniş olmasıyla ilgili olarak katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Okulumuz kampüs gibi oluşuyor, bunun dezavantajı da var binalar arası iletişimsizlik, temizlik konusunda.” (Ö3)

“Kültür dersi öğretmenleri ile ilgili bir problem yok. Sadece, şimdi okul çok büyük olduğu için okuldan kaynaklı yaşanan sorunlar var. Derslere bir 10 dakika geç kalma problemleri olabiliyor niye diyeceksin, oluyor, çünkü C blokdan A bloğa geçiyor, C'den A'ya geçerken zaten zil çaldı hadi sınıfta bir iki dakika da dur bir de çay içeceğim derken oradan mesela buraya doğru bir 5-10 dakika geç girebiliyorlar. Yani en büyük yaşanan problem bu olabilir.” (Ö13)

Okulun Konumu

Okulun konumuyla ilgili olarak katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Fiziki anlamda okul, 1. derece arkeolojik sit alanı.” (M5)

“Sanayi bölgesinde olması, 2. ve 3. sanayi içinde olması büyük bir sıkıntı daha önce bazı olaylar da oldu esnaf çocukları gidip gelirken rahatsız ediyormuş.” (Ö21)

“Yani fiziksel koşul anladım. Yani okul çevremiz çok sıkıntı, pazar içindeyiz..... günleri acil durum olursa problem var.” (Ö20)

“.....okulun biraz daha merkezi bir yerde olması mesela ben okulun sağlık meslek lisesinin hastanelere yakın yerde olmasını, isterdim. Yani okulun hastane içinde olması birebir olmaları mesela endüstri meslek lisesi .....’ın sanayi içinde olmaları yani kurulurken maalesef biz planlarken bunların hiç birini şey yapmadık. Yani, burası da sonradan devlet aldı sorunumuz var yani gidiş gelişte çocuklar baya sıkıntı yaşıyor duyuyorum.” (Ö21)

“Okulumuzun konumu? Evet, okulumuz ulaşılabilen bir yerde değiliz maalesef. Bir tane şehir içi hattı var. O da bütün Aydın’ı dolaştıktan sonra okula uğradığı için doğal olarak konumu itibariyle iyi bir yerde olduğumuzu söyleyemeyeceğim.” (MY3)

Spor Alanının Olmaması

Spor alanlarının olmamasıyla ilgili olarak katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Çok amaçlı salonumuz yok. Sıcakta, yağmurda, dışarıda ya da yağmurlu olduğu günlerde aşağıda koridorda beden eğitimi derslerini yapmak zorunda kalıyorlar. Spor salonumuz yok.” (MY1)

“Bir de spor salonumuz yok kapalı spor salonumuz yok. Onun olması çok iyi olurdu, alanımız da var. Şurada yan tarafta bahçemiz var. Oraya kapalı bir spor salonu yapalım diye bir konuşma oldu.” (Ö12)

“Mesela yine en büyük bizim iki problemimiz, herhangi bir spor odamızın ya da herhangi bir salonumuzun olmaması herhangi bir seminerimiz oluyor ya da herhangi bir müsabaka. Evet, mesela eğitim vermek istiyoruz, dışarıdan eğitim vermeye geliyorlar. Bütün

9 ve 10'ları biz aynı anda alamıyoruz. Sınıf sınıf alıyoruz. Bu da zamanla eğitime gelen kişiler için sıkıntı oluyor, okulun fiziki şartları ile ilgili sıkıntılar yaşıyoruz kulüp olarak.....”(Ö22)

Okul Pansiyonunun Tamir ve Tadilat Eksikliği

Okul pansiyonunun tamir ve tadilat eksikliğiyle ilgili olarak MY3 kodlu katılımcının görüşleri şu şekildedir:

“Fiziki olarak çok yıllar öncesinin okulu olduğu için yapılması gereken şeyler muhakkak var. Tamir tadilat, onarım bakım özellikle pansiyonumuz da çok ciddi bir şekilde bakıma ihtiyaç var. Bunlara ödenek geldiğinde yıl içerisinde önem sırasına göre. Bu hani en önemli şeyimiz boyamak ya da pansiyonumuzun işte pencerelerini değiştirmek. İşte, demir parmaklıkları yaptırmak. Bunları bir önem sırasına koyarak yaptırmaya çalışıyoruz.” (MY3)

Spor Alanlarının Tamir ve Tadilat Eksikliği

Spor alanlarının tamir ve tadilat eksikliğiyle ilgili olarak Ö21 kodlu katılımcının görüşleri şu şekildedir:

“Spor salonu var en büyük sıkıntı spor salonunun da tamir edilmesi lazım. Mesela camları kırık. Kışın mesela havalar soğuk olduğu zaman ben orada ders yapamıyorum. Aslında spor salonu kışın yapılmalı ama bizim tam tersi bu havalarda sıcakta yapıyoruz, havalar soğuduğunda giremiyoruz çünkü üst camlar açık bir de içeriye aşırı cereyan yapıyor, çocuklar soğuktan topa dokunamıyor.” (Ö21)

Kantinin Konumu

Kantinin konumuyla ilgili olarak katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Onun dışında kantinimiz sıkıntılı. Çünkü burası tarlaymış ve çok mirasçısı var ve bazıları şart koşmuşlar vermemişler. Kamulaştırılamamış bu nedenle ruhsat yok. Ruhsat olmadığı için kantin açamıyoruz.” (MY1)

“Kantinde şöyle bir sıkıntı var. Kantin aşağıda bodrumda olmasından dolayı biraz sıkıntı var.”(Ö11)

Akıllı Tahtaların Olmaması

Akıllı tahtaların olmamasıyla ilgili olarak MY3 ve Ö8 kodlu katılımcının görüşleri şöyledir:

“Okulumuzu düşünürsek, şu anda bizim okulumuzda sınıf tahtalarımız yok. Mesela bu bir sorun. Gelecek. Ama sıradayız. Okulumuz açılalı 3 yıl oldu. Biz 4. yılımızı çalışıyoruz. Akıllı tahtaların olmaması sorun.” (MY3)

“Fiziksel şartlar var en büyük eksikliğimiz akıllı tahtalar. Her sınıfta olmayışı.” (Ö8)

Ders materyal Eksikliği

Ders materyal eksikliğiyle ilgili olarak katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Plan yapmakta sıkıntı yaşıyoruz, materyal bulmakta, mesela benim aynı dersi anlatırken başka bir program kullanıyorum mesela program bazında da destek yok şu anda tasarım programlarımız var, korel kullanıyoruz. Ama milli eğitim bize böyle bir şey vermedi ofis programlarını anlatıyoruz bizim lisanslı yazılımımız yok yani dört beş farklı şeyle çalışıyoruz. Hepsi aynı hep böyle kaçak programlar kullanıyoruz .” (Ö20)

“Tabii ki yani mesela genel kültür dersi vermiyoruz işimiz atölyelerde, atölyelerde malzeme ihtiyaç var. Yani X lisesinin elektrik bölümü başka, bizim başka malzemeye ihtiyacımız var. Yani yapılacak işlerin bir iki yıl önceden program değişecekse yeni program bana gelecekse bunu bir 3-5 yıl planlanıp programlanıp ondan sonra bilgisayar sistemlerin geliştirip ondan sonra okullara bunun gönderilmesi gerekir. Ama önce program değişiyor, ondan sonra herkes şikâyet etmeye başlıyor. Ondan sonra yine yapılamıyor, yapılan yapılır işte öyle atasözümüz var ya ne o kervan yolda düzülür öyle bir sistemimiz var yani.” (Ö20)

Fotokopi Makinesinin Yetersizliği

Fotokopi makinesinin yetersizliğiyle ilgili olarak MY3 kodlu katılımcının görüşleri şöyledir:

“Bir fotokopi makinesine bile çok sınırsız kullanma hakkına maalesef sahip olamıyoruz. İşte bunun kâğıdını düşünüyorsunuz, yıpranmasını düşünüyorsunuz, devletin verdiği katkı yetmiyor. Siz de idareci olarak ne yapmak zorundasınız? Bir şekilde önleminizi alacaksınız. Bu önlem de ne olacak zaruretin dışında kullanılmasını belki kısıtlamak ya da

daha zaruri durumlarda kullanılmasını sağlamak şeklinde oluyor. Yani çok sınırsız bir alana sahip olamayabiliyoruz. Bir dersane mantığı gibi hareket edemeyebiliyoruz. Ben, bu olmasa, sınırsız hareket etsek daha başarılı olabiliriz diye düşünüyorum.” (MY3)

Laboratuvar, Atölye ve Derslik Eksikliği

Laboratuvar, atölye ve derslik eksikliğiyle ilgili olarak katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Söylediğim gibi bir laboratuvar bile olmaması problem tabii ki de, ama eklenti yapabilecek alanlar tabii bunun için yeterli bir bütçenin ayarlanması gerekiyor. Ana bina olarak çok fazla sıkıntı yaşamıyoruz, ama duyduğum kadarıyla bölümlerde sıkıntılarımız var atölyelerde olmasa bile atölyede ders işlediğimiz derslerde sorunlar var. Bazı bölümlerin sınıfları gerçekten çok kötü çok bakımsız, yani ders işlemeye müsait değil, ama biz olmazı oldurmaya çalışıp oralarda ders yapıyoruz.” (Ö16)

“Kendi açımdan söylemek gerekirse ben laboratuvar çalışmalarını yapamıyorum, laboratuvarımız yok. Olmayan laboratuvarımızda da malzemelerimiz yok. Bu noktada kendi açımdan biraz sıkıntı yaşıyor muyuz yaşıyoruz. Teknolojik olarak. Laboratuvar olabilir, laboratuvar çalışmamızın olmamış olması bizim için kötü bir durum. Öğrenci için de kötü bir durum. Diğer çalıştığım okullardaki laboratuvar şartlarını bakıyorum da daha verimliydi gerçekten. Makinesi ile civciv çıkarttığı mı biliyorum. Civciv çıkarttık.” (Ö12)

“Fiziki anlamda yetersiz, niteliksiz. Atölyeler yeterli değil. Yani belli bir alana göre bir tasarım olmadığı için atölyeler ihtiyaca cevap vermemekte. Mevcut bulduğumuz yere işte ne kadar düzeltebilirsek iyileştirebilirsek o şekliyle kullanabiliyoruz. Zaten yetersiz, sınıflar yetersiz, atölyeler yetersiz toplantı salonumuz yok. Bunun yanı sıra etkinlik odalarımız yok. Kulüp odalarımız yok. Dolayısıyla fiziki anlamda çok yetersiz. Bu da diğer şeyleri olumsuz yönde etkiliyor.” (Ö4)

“Evet, atölyeler bizim en büyük problemimiz o çünkü ilköğretim olarak yapılmış standartları uygun değil 100 m2 atölyeler olması gerek ama bizimkiler 40 m2, 50 m2 falan o alanda sorunumuz var.” (MY1)

“Şimdi fen bilimleri derslerinde bakanlık da aynı fikirde, laboratuvar olsun diyor ama okullarımızın fiziki şartlarında malzeme bunlara baktığımızda ne yazık ki istenenle uygulanan olmuyor, bir laboratuvarım yok. Benim laboratuvarım olsa dahi deney

yapabilecek zamanım yok, çünkü öyle bir müfredatım var ki haftada iki saat dersim var. Zaten benim orda ben deney mi yapıyım işte teoriyi mi veriyim olmuyor. Önceden kaç yıl öncede 10 yıl önce falan kimya uygulamaları diye bir dersimiz vardı, bizim orda mesela uygulama yapabiliyorduk. Ama anadolu ve fen liselerinde vardı, uygulamalarını orada yapıyorduk. Teorik dersleri veriyorduk, uygulamaları da deneyse deney illa her konuda deney olacak diye bir şey yok deney yoksa o zaman test çözüyorduk, dolayısıyla birbirlerini destekleyen vazifede ilerletebiliyorduk o derslerimizde kaldırıldı. Laboratuvar olsa dahi deney yapabiliyor muyuz hayır birkaç tane getirip sınıfta gösterebildiğim ufak tefek özellikle asitler bazlar konusunda ufak tefek uygulamalarımız oluyor ama onun dışında deney yapamıyoruz.” (Ö16)

“Bizim okulda fiziksel koşullar çok sıkıntılı. Yeterli alanımız yok. Mevcut alanlar geçişken ve sık sık kesilmekte örneğin toplantı olacak hadi dersimizi başka yerde yapacağız. Yok, birisi geliyor yemek hazırlanacak haydi dersimiz başka yerde. Buna benzer sıkıntılar var.” (Ö4)

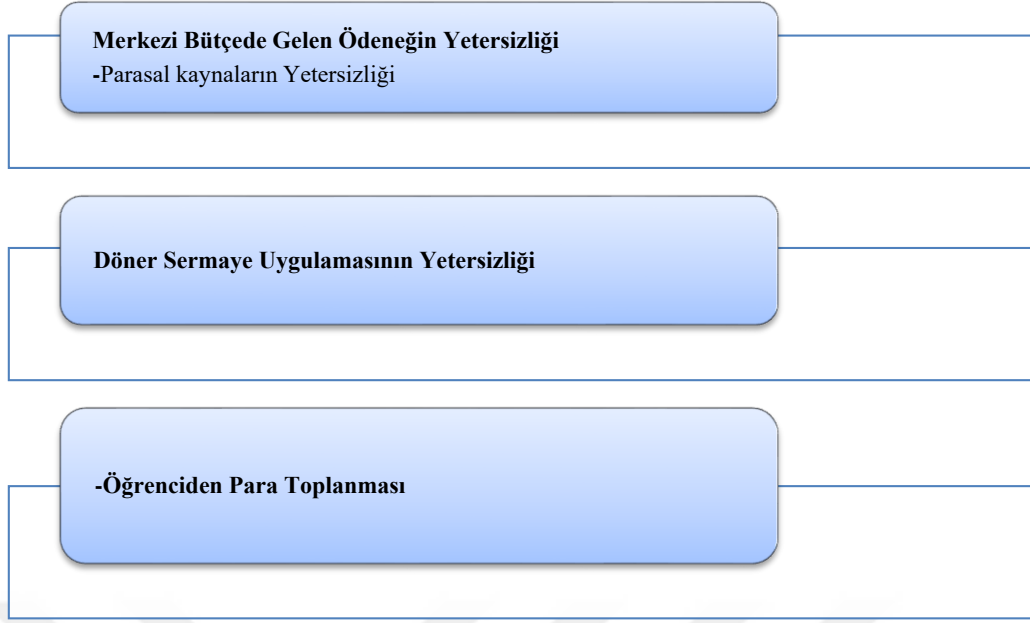
“Okula ek bina yapılırken liselilere yönelik bir bina olarak yapılmamış, zaten ilkokula yönelik olduğu için uygun değil. Atölyeler, meslek lisesine göre yapıldığında atölyeleri de ona göre büyük yaparsınız malzemelerin konulabileceği mesela gıda atölyesi yapılıyorken mutfak şeklinde sonradan yaptırmış, yapanlar.” (Ö1)

“Aslında bina olarak biraz büyük olsa atölyeler ayrı olur, bir bina olarak derslikler ayrı olur, alan öğretmenlerin ayrı bir odaları olur, bir bina olarak ayrı olur, tek bina olmanın verdiği eksiklikler var. Olabiliyor ek bina yapılması gerekiyor aslında, atölyeler ayrı öğretmenlerin odaları ayrı gibi.” (Ö2)

3.9. Dokuzuncu Alt Problem: Mali Duruma İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Mali duruma ilişkin sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.9’da sunulmuştur.

Şekil 3.9. Mali Duruma İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlar

Şekil 3.9’da görüldüğü üzere “mali durumlara ilişkin sorunlar” la ilgili “milli eğitim ödeneğinin az olması, öğrenciden para toplanması sorunu, döner sermaye uygulamasının yetersizliği,” olmak üzere üç alt tema altında toplanmıştır.

Merkezi Bütçeden Gelen Ödeneğin Yetersizliği

“Milli eğitim ödeneğinin az olması” meslek liselerinde yönetsel sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Ö13 kodlu katılımcının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Ben okulun hep parasının olmadığını duyuyorum. Burası meslek lisesi, hani Bakanlık da ne kadar para yolluyor onu da bilmiyorum. Para ile ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Ama hep böyle eksiktir yani.” (Ö13)

Parasal kaynakların yetersizliği ilgili olarak “kitap vb. materyallerin temin sorunu” ve “günlük ihtiyaçlar için ödeneğin olmaması” olarak iki kod belirlenmiştir. Katılımcılar, meslek liselerinde parasal kaynakların yetersizliği konusuna aşağıdaki görüşlerle dikkat çekmiştir:

“Bizim pansiyonlu okul olmamızdan kaynaklandığı için bir tık daha rahatlayabiliyoruz. Ama bu okul bir meslek lisesi olsa, olduk, bir meslek lisesi ama yanında pansiyonu yok dediğiniz zaman parasal kaynağın yetmesine imkân yok. Hani pansiyonlu okullar bu anlamda biraz daha rahatlar. Ama yine de yeterli mi? Yine de yeterli değil. Yani

çok şeyler yapmak istiyorsunuz okulda. Biz bu okulu devraldık sonuçta her şeyini de elimizdeki var olan şeyleri kullandık. Yani o anda var olan bilgisayar o anda var olan dolap. Hani bunları olur ya yenilemek istiyorsunuz yeniden daha güzel bir fiziki ortam ayarlamak istiyorsunuz sağlamak istiyorsunuz. Ama bunu yapabilmek için parasal kaynağa sahip değilsiniz. O yüzden kırık döküklerle sizi kurtarabilen malzeme ile devam ediyorsunuz. Oysa gönül istiyor ki daha güzelini yapayım. İşte bir zekâ oyunları sınıfı yapayım istiyorum mesela ben burada. Alanımız da müsait. Ama bir kaynak yok.” (MY3)

“Hayır, kesinlikle bir kere maddi kaynaklarda çok büyük sıkıntı var. Ben beden eğitimi öğretmeniyim, yıllık okuldaki masraf 10.000’den aşağı değil ama biz 1000 TL ile idare ediyoruz.” (Ö21)

“Tabii ki de yeterli değil. Zaten ödenekler baya düşürüldü. Mesela atölyedeki bir alanın ihtiyacı mı var? Alamıyorsunuz ya da temizlik malzemesinin parası kısıtlı gönderiliyor. Daha böyle etkili bir ilaç alırken temizlik için, ucuz olsun diye daha az etkilisini alıyoruz. Daha çok emek harcıyorlar. Kısıtlamak zorunda kalıyoruz malzemedен.” (MY1)

“Okulun parasal kaynakları bildiğim kadarıyla velilerin bağışları, kantin, onun dışında bir bağış şeyimiz yok. Paramız yok. Parasal olarak üzgünüm ama yeterli maddi desteğimiz yok.” (Ö10)

“Parasal kaynaklar yeterli değil. Dış kaynaklarla problem aşılmaya çalışılıyor sanırım.” (Ö17)

“Genel bütçeden payımıza ne düşerse o da cüzi bir miktar oluyor işte. 3000-5000 gibi o da demirbaş alımı ya da acil ihtiyaç neyse onlara gidiyor. Tabi karşılaması mümkün değil.” (Ö4)

“Parasal kaynaklar Türkiye’nin yeterli değil ki okulun yeterli olsun. Dilenciyi geçtik.” (Ö5)

“Sıkıntılar yaşadığımızı öğrenciyle konuşuyoruz bir şeyler yapıyoruz ama okul bilgisayar bozulduğu zaman ya da kapı kırıldığı zaman ampuller söndüğü zaman bunun para verip değiştirilmesi gerekiyor oralarda hiçbir kaynak milli eğitimde yok.” (Ö20)

“Parasal kaynak yeterli değil. Okul-Aile birliği çok aktif çalışmıyor. Bağış yasak

olduğu için para toplanamıyor. Bütçe ayarlanabilir.” (MY8)

Parasal kaynakların yetersizliği, kitap vb. materyallerin temini sorununa yol açmaktadır. Ö16 kodlu katılımcının görüşleri şöyledir:

“Tabi ki yani okula kaynak kitap almak istiyorsun alamıyorsun dergi almak istiyorsun alamıyorsun, her şeyi dediğim gibi biz öğretmenler kendi aramızda hallediyoruz.”(Ö16)

M5 kodlu katılımcı ise parasal kaynakların yetersizliği sorununa bağlı olarak günlük ihtiyaçları karşılama sorununa dikkat çekmiştir:

“Ben naçizane okulların bütçesi yani genel bütçeden okullara küçük onarımlar için minik onarımlar için belli bir ödenek olmalı diye düşünüyorum. Nedir? Kırılan dökülen büyük şeyler için zaten devlet gönderiyor. Ben bu binanın tadilatı yapılacak diyorum geliyor mühendislerimiz bakıyorlar atıyorum 200 bin lira 300 bin liralık işler yapılıyor onlarda bir sorun yok. Ama tek kapı kırıldığı zaman neyi ihale yapacaksın? Buna yani yapacak bir şey yok. Yangın musluğu bozulmuş, çocuk oynarken kırılmış sıranın üstüne çökmüş gibi bu tür şeyleri günlük ihtiyaçları karşılamak için minik bir ödeneğimiz olabilir mi acaba düşünmekten kendimi alamıyorum. Bunun dışında da devletimiz güçlü bu konuda okulda sorunumuz yok. Devlet bütün ödeneklerimizi her şeyimizi tıkr tıkr gönderiyor. (M5)

Döner Sermaye Uygulamasının Yetersizliği

“Döner sermaye uygulamasının yetersizliği” meslek liselerinde yönetsel sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Ö4 ve Ö5 kodlu katılımcının bu konudaki görüşleri aşağıda gösterilmiştir:

“Şimdi şöyle. Şaka bir yana döner sermayemiz var. Döner saymanlığımız var. Sipariş usulü çalışılıyor, sipariş geldiği zaman öğretmen ve öğrencilerle birlikte üretim yapılıyor. Öğretmen ve öğrenciler de performansına göre oradan paylarını almaktadır. Bu kadar. Yani çok da fazla bir iş kapasitesi yok döner sermaye kapsamında. Yani, yılda 3-5 kere sipariş gelir ve onlar da yapılır.” (Ö4)

“Bizim burada döner sermaye yok, yani çocuklar pasta bölüme falan varsa onlardan bazen bir şeyler satıp elde ediyorlar herhalde, Öyle bir şey duymadım ama eskiden döner sermayeler meslek liselerinin bel kemiği idi. Adamlar sıra yaptırıyorlardı, oralardan para

alıyordu. Bilgisayar bölümünde bilgisayarlar tamir ediliyordu. Yani yapan öğrenciler de para kazanıyordu. Öğretmenlere de idareye de geliyordu ama şu an herhalde zannetmiyorum öyle pek bir şey geldiğini.” (Ö5)

Öğrenciden Para Toplanması

“Öğrenciden para toplanması” meslek liselerinde yönetsel sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Ö4 kodlu katılımcının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Eğitim ücretsiz. O anayasada geçiyor. Uygulamada, yani bunun bir şekilde genel bütçeden karşılanması lazım. Nasıl ki elektriğe suya ödenek geliyor. Bunun için de gelen ödeneklerden bir pay ayrılması lazım. Öğrenciden tıp parası istenmemesi lazım.” (Ö4)

3.10. Onuncu Alt Problem: Üst Yönetime İlişkin Yaşanan Yönetsel Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi “Üst yönetime ilişkin sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problem doğrultusunda ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlar şekil 3.10’da sunulmuştur.

Şekil 3.10. Üst Yönetime İlişkin Yaşanan Yönetmel Sorunlar

Şekil 3.10’de görüldüğü üzere “üst yönetime ilişkin sorunlar” la ilgili, “öğretmenlere baskı uygulanması, liyakat eksikliği, müfredat değişikliği, yazı ve evrak işleriyle uğraşma, milli eğitimden kaynaklı habersiz seminer sorunu, üst yönetimin hatasını kabul etmemesi, il-ilçe milli eğitim müdürlüğü arasında iletişim kopukluğu, üst yönetimin yaptırım eksikliği” olmak üzere sekiz alt tema ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlere Baskı Uygulanması

Araştırmada öğretmenlere baskı uygulanması bulgusu elde edilmiştir. Ö20 kodlu katılımcı, öğrencilerin sınıfta kalmaları veya dersten kalmaları durumunda üst yönetim tarafından bir baskı gördüklerini belirtmiştir:

“Birebir değil ama dolaylı olarak var mesela biz bir öğrenci bırakıyoruz, diyorlar ki geçirin.” (Ö20)

Liyakat Eksikliği

Liyakat eksikliği, okulların iyi yönetilememesi veya eksik yönetilmesine sebep olabilmektedir. Ö4 kodlu katılımcının bu konuya ilişkin görüşü aşağıda belirtilmiştir:

“Okullara hâkim değiller. Bir kalite yok. Yani bu da liyakatten uzaklaşılmasının bir sonucu olarak görüyorum. Okullardaki eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik bir çalışma yok. Bir kontrol yok. Bir şikâyet olacak da ya da basına yansiyacak da o zaman üst yönetim harekete geçiyor. Maalesef beklentilerimizi karşılamıyor.” (Ö4)

Müfredat Değişikliği

Müfredatta yaşanan sık değişiklikler ve belirsizlik durumu öğretmenlere sorun yaratmaktadır. Sık sık yapılan bu değişiklikler, öğretmenlerde sisteme uyumda zorluk çıkarmaktadır. Katılımcıların, bu konudaki görüşleri şöyledir:

“En büyük sorunumuz sürekli müfredat değişikliği, sık sık sistem değişikliği mesela bir ders programı yapacaksınız 3 tane ayrı sistem oluyor çünkü 9’ların programı ayrı bir yönden bakılıyor 12’lerin çok farklı bir yerden bakılıyor. Tam bir sisteme adapte olunmadan sistem değişiyor. Mesela bizim şimdi arkadaşlarımız haziran ayında modül seçim zümresi seçilecek, çünkü yönetmenliğin takvimi bu şekilde. Nedir modül seçim zümresi? Bir sonraki okutacakları 10,11,12’lerdeki içinde kaynak var havuz var içinden konu seçiyorlar. Onları paylaşmak gerekiyor fakat yaz ayında modüller, konular değişiyor tekrar yapıyorlar. Mesela geçen 2 sene önce işletmelere öğrenci yollarken önceden 7 sayfalık sözleşmeler hazırlanıyordu. Her şeyin hazırlarken okul açılınca sözleşmeler bir anda değişiyor, o kadar yaptığın şeyi atıyorsun tekrar yapıyorsun yani son dakika değişikliği iki geri bir ileri yapılıyor.” (MY1)

“Sık sık yönetmelik değişmesi, yani müfredat yönetmelik ne olacağını bilinmemesi, anlık bilinmesi bazen son dakika haber verilmesi.” (Ö2)

Yazı ve Evrak İşleriyle Uğraşma

Milli eğitimden gelen resmi evrak işleri, öğretmenlerin zaman sorunu yaşamasına yol açmaktadır. Yazı işleriyle uğraşmak zorunda kalan öğretmenler ve yöneticiler zamanlarının birçoğunu odalarında geçirmek durumunda kalabilmekte ve bu durum öğrencilerle iletişimi sınırlayabilmektedir. MY6, Ö10 ve Ö23 kodlu katılımcıların yazı ve evrak işleri konusunda

yaşadıkları sorunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Biz bazen odaya kapıyoruz. Sabahtan akşama kadar yani milli eğitimle aranız nasıl dediniz ya bazen bunaltıyor. Yazı üstüne yazı, yazı üstüne yazı şunları yollayın bunları yollayın şu istatistiği yapın ben burada okul öğrencisine hizmet mi vereceğim yoksa milli eğitimin Ankara'nın Aydın'a yolladığı yazılarına mı cevap vereceğim? Bazen o kadar çok zamanımızı alıyor ki odamızın dışına çıkmıyoruz. Odamızın dışına çıkmayınca da öğrenciyle kontak kuramıyoruz. O da büyük problem, 4 yıllık tanımadığım öğrenci çıktı. Ben utandım kendime sordum bir daha sordum, ama bu çocuk o kadar usluymuş ki ne disiplin cezası var ne devamsızlık problemi var hiç göze batmamış. İşte o zaman dedim yani keşke bu çocukla biraz daha ilgilenseydik. Belki bir tık daha yukarı, üniversitede belki istediği bir yeri kazanabilirdi problemler bazen boğuyor ve verimli olamıyorsunuz.” (MY6).

“Yani zamansız gelen dilekçeler zamansız gelen toplantılar. Bildiğimiz toplantıların ya da seminerlerin defalarca verilmesi. Siz de biliyorsunuz içi dolu eğitime herkes gitmeli, herkes bir şeyler öğrenmek istiyor. Ama içi boş olan bir seminerde de ne mutlu oluyorsunuz ne de dinleyesiniz geliyor. Milli eğitim ile ilgili zaman ve vakitsiz evrak istekleri bu kadar.” (Ö10)

“En çok uğraştıran sorun, sürekli gelen giden yazılar çok yoruyor bizi.” (Ö23)

Milli Eğitimden Kaynaklı Habersiz Seminer Sorunu

Milli Eğitim tarafından gerçekleştirilen seminer, konferans, plan ve projeler öğretmenlerin ders süreçlerini aksatabilmektedir. Söz konusu seminer ve konferansların genellikle ders saatleriyle uyuşmaması müfredatın işlenmesini noktasında sorun oluşturmaktadır. Katılımcıların, bu konuya ilişkin görüşleri ise şöyledir:

“Onlar o kadar çok program yapıyorlar ki ve hepsinde mesela bize sorulmadan yapılan projeler, oluşturulan içerikler ve katılmak zorundasın.” (MY1)

“Milli eğitimden genel bir sorun, belki orada bulunup yapılan planlamalar, buraya sahaya inince dört dörtlük gerçekleştirilemiyor. Çok güzel projeler, çalışmalar, faaliyetler planlanıyor ama bizim bir de burada asıl yürütmemiz gereken eğitim öğretim faaliyetleri var. Müfredat yetiştirmeye çalışıyoruz, sınavlara hazırlamamız lazım ama oradan gönderilen ilgili birim sadece kendi alanına odaklanıyor. Bu okulda hangi günlerde uygulanır? Kaç öğrenciye uygulanır? Kaç öğretmen gelir?” (Ö8)

İl-İlçe Milli Eğitim Arasında İletişim Kopukluğu

Üst yönetime ilişkin yaşanan sorunlar kapsamında birimler arasında iletişim kopukluğu yaşandığı bulgulanmıştır. Üst birimlerin birbirlerinden haberdar olmadan çalışmaları, öğretmenlerin aynı işi tekrar etmelerine yol açmaktadır. Ö1 ve Ö17 kodlu katılımcılar, üst yönetimin iletişim kopukluğundan kaynaklı yaşadıkları sorunları şöyle açıklamıştır:

“Bazen şunu yapabiliyorlar üst denetimlerde bölümlerin birbirinden haberi olmuyor. Devamsızlık listesi istiyorlar, istatistik isteniyor gönderiyoruz. 1 hafta sonra başka bir ilçenin başka bir şubesinden farklı bir formatta başka bir bilgi isteniyor. Ama aynı devamsızlıklarla ilgili. Sonra, 1 hafta sonra farklı istatistik isteniyor onların kendi aralarında giden farklı şubelere gittiği için formları farklı olduğu için biz burada istatistik tutup onlara her forma göre düzenleyip göndermek zorunda kalıyoruz. Genelde yazışmalarla ilgili sıkıntı yaşıyoruz rehberlik açısından düşündüğümüzde.” (Ö1)

“Bizim birebir yaşadığımız bir sorun yok. Sadece bazen bu birimlerin birbirinden habersiz iş yaptıklarını düşünüyoruz çünkü aynı yazıyı farklı birimlere farklı zamanlarda birkaç defa göndermek zorunda kalabiliyoruz. Onun dışında bir sorun yok.” (Ö17)

Üst Yönetimin Sorumluluk Almaması

Üst yönetim düzeyinde yaşanan bir diğer sorun ise, yöneticinin sorumluluk almaması olarak belirlenmiştir. Örneğin Ö13 kodlu katılımcı, öğrencilerin okula devamlılığı gibi bir konuda üst yönetimin ve resmi mercilerin velilere yaptırım uygulama noktasında yetersiz kaldığını şöyle açıklamıştır:

“Mesela diyelim ki 12 senelik zorunlu bir eğitim var. Sonuçta, anne baba ebeveyn olarak sorumlu mu? Sorumlu. Para cezası mesela okula çocuğunu hiç göndermeyen veliler oluyor. Adı var ama kendi yok. Lisede olmaya devam ediyor. Lisede olmaya devam ettiği zaman da bu sefer devamsızlık, okuldaki devamsızlık katsayısını arttırıyor. Sürekli telefon açıyorsun aile gelmiyor burada da şunu gördük biz mesela çalışmalar yapıyoruz hiç gelmeyen çocukları ilçeye bildiriyoruz. İlçe, kaymakamlığa bildiriyor olabilir ama kaymakamlık hiçbir zaman bir şey yapmıyor. Ben, müdürle de konuştum hatta bunu hiçbir zaman kaymakamlık bu yönde bir para cezası hani mesela kanuni uygulama bir yıla kadar anne babanın mesela çocuğun okula göndermediğinden dolayı bir hapis cezası onunla ilgili

bir şey vermiyor. Hani ilçenin ve bir üst yönetimin yaptırımı yok. Yaptırılacak olan yaptırım 12 yılsa şartsa şart... Atıyorum kaymakamlık harekete geçmesi gerekiyor, kanunları uygulaması gerekiyor. Nasıl tabii bizden bekleniyorsa onlar da kendi üzerine düşen görevi yapmaları gerektiğini düşünüyorum ben. Çünkü bizim yani yapamadığımız ya da bizim yaptığımız ama hani aşamadığımız problemler ilçeye gidiyor. İlçeden çıkan kaymakamlığın sözüyle kime gidiyorsa onlar da bizim yaptığımızdan farklı bir şey de yapmıyorsa o zaman kanunları çıkarmanın bir anlamı yok. Öğretmen üzerinde bir baskı kurmanın da anlamı yok. Öğretmeni bu kadar yormanın da bir anlamı yok. Yani ben öyle düşünüyorum.” (Ö13)

MY3 kodlu katılımcı, yapılan programlarda ortaya çıkan eksiklikler veya yanlışlıklar noktasında üst yönetimin hiçbir şekilde sorumluluk almadığını ve ortaya çıkan hataları kabul etmediğini şöyle ifade etmiştir:

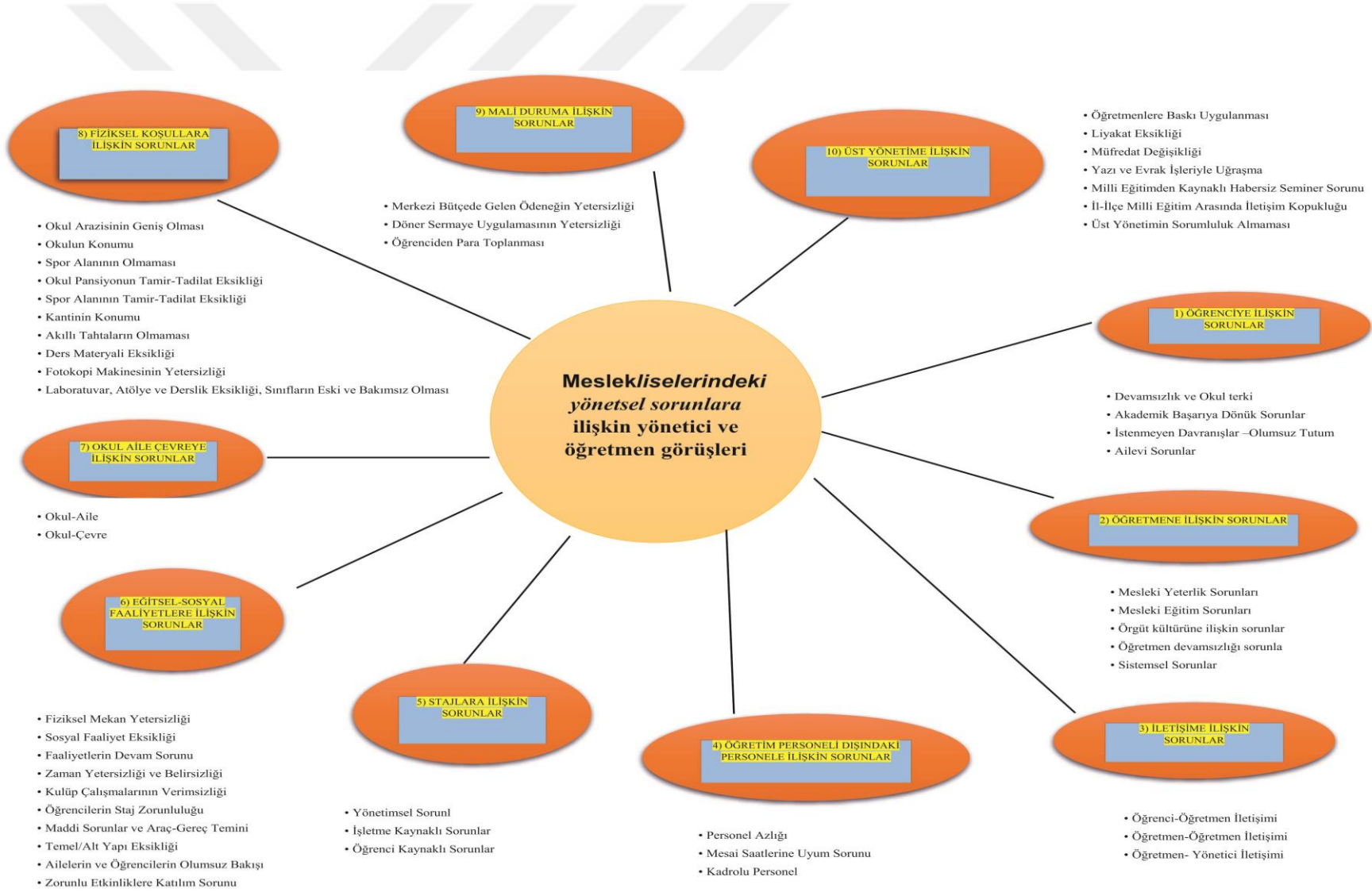
“Yaşıyoruz, zaman zaman oluyor. Şöyle bir şey vardır üst yönetim hiçbir zaman kendisinde hata bulmaz. Bu benim hatam ya da bu benim yanlışım demez. O size yükler, siz belki doğal olarak bir altına yüklersiniz. Maalesef böyle bir şey var. Her yerde vardır belki de. Bir program yapıyorsunuz orada bir eksik görüyorlar ya da bir yanlışlık görüyorlar ama biliyorsunuz ki o yanlışlığı isteyen de o kişi. Ama o yanlışlık olarak size aksettiriliyor. Çünkü, o da üstüne benden kaynaklı değil de falancadan kaynaklı diye işin içinden sıyrılıyor. Bu tarz şeyler yaşayabiliyorsunuz üst yönetimle ilgili.” (MY3)

4. BÖLÜM

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, Aydın ili meslek liselerinde yaşanan yönetsel sorunlarla ilgili öğretmen ve yönetici görüşleri alınmıştır. Görüşmeler, 8 meslek lisesinde görev yapmakta olan 5 meslek lisesi müdürü, 8 müdür yardımcısı, 8 meslek dersi öğretmeni, 8 kültür dersi öğretmeni ve 7 rehber öğretmen olmak üzere 36 kişiyle görüşülmüştür. Araştırma, yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında on alt problem saptanmıştır. Bu alt problemler; öğrenciye ilişkin yaşanan sorunlar, öğretmene ilişkin yaşanan sorunlar, öğrenci-öğretmen, öğretmen-öğretmen, öğretmen-yönetici arasındaki iletişime ilişkin yönetsel sorunlar, öğretim personeli dışındaki personele ilişkin yönetsel sorunlar, stajlara ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar, eğitsel sosyal faaliyetlere ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar, okul-aile-çevreye ilişkin yönetsel sorunlar, fiziksel koşullara ilişkin sorunlar, mali durumlara ilişkin yönetsel sorunlar, üst yönetime ilişkin sorunlar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları şekil 4.1’de sunulmuştur.

Şekil 4.1. Meslek Liselerindeki Yönetimsel Sorunlara İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

Öğrencilere ilişkin yaşanan yönetsel sorunlar kapsamında, sekiz alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar, devamsızlık, akademik başarısızlık, istenmeyen davranışlar, adaptasyon, okul terki, derse karşı olumsuz tutum, öğretmenin branşına göre davranış gösterme ve meslek lisesine karşı ön yargı şeklinde bulgulanmıştır. Çavuşoğlu ve Savaş'ın (2016), meslek liselerindeki kültür dersi öğretmenlerinin sorunlarını incelediği araştırma kapsamında en önemli sorunun öğrenci kaynaklı sorunlar olduğu görülmektedir. Çavuşoğlu ve Savaş'ın (2016) araştırmasından farklı olarak, bu çalışmada meslek lisesinde yaşanan yönetsel sorunlara ilişkin meslek dersi öğretmenlerinin de görüşleri ortaya konulmuştur.

Katılımcılar öğrencilerle ilgili olarak devamsızlık, akademik başarı düşüklüğü ve istenmeyen davranışlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Öğrencilerin devamsızlık yaparken çok kolay bir şekilde rapor alabilmelerine dikkat çekmişlerdir. Sabah saatlerinde derse geç gelmenin oldukça fazla olduğu da ayrıca belirtilmiştir. Akademik başarısızlıkla ilgili olarak öğrencilerin temelden eksik gelmesi, kendilerine bir hedef belirlememeleri, ailenin maddi durumu ve düzensiz aile yapısının olması gibi sebepler üzerinde oldukça fazla durulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde öğrencilerin akademik başarısızlığındaki sebepler ve sonuçların birbirleriyle alakalı olduğu görülmektedir. Bir diğer üzerinde yoğunlaşılacak görüş ise istenmeyen davranışlardır. Bu alt temada, istenmeyen davranışlara örnek olarak saygısızlık, davranış bozukluğu, kavga etme, sigara içme ve cep telefonu kullanımı dikkat çeken sorunlar arasındadır. Katılımcılara göre, tüm bu istenmeyen davranışlara sebep öğrencinin meslek liselerine isteksiz gelmesi, bu sebepten okulunu sevmeme, aidiyet duygusu eksikliği gibi sorunlar gösterilmektedir. Örneğin, Tokyok ve Yıldırım'ın (2018), "Meslek Liseleri ve Disiplin Sorunları ve Nedenleri" üzerine yürüttüğü araştırma bulguları kapsamında en öğrencilerin sigara içme ve sigarayı yanında bulundurma davranışı olduğu belirlenmiştir. Bu anlamda, cep telefonuna kullanımına ilişkin ortaya çıkan sonucun alanyazın ile örtüştüğü görülmektedir.

Öğretmenlere ilişkin yaşanan sorunlar kapsamında, 12 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar, dersin aksatılması, kültür dersi öğretmenlerinin geri planda kalması, müfredatı sadeleştirme sorunu, meslek dersi öğretmenlerinin sektörel deneyim eksikliği, meslek dersi öğretmenlerinin rol model olamaması, meslek lisesinde çalışmanın kolaymış gibi algılanması, değişime kapalı olma/kendini yenilememe, sınıf yönetimi sorunu, tükenmişlik, iş yükü fazlalığı, öğrenciye karşı ilgisizlik, meslek dersi öğretmenlerinin ders dışı etkinliklere ilgisizliği şeklinde bulgulanmıştır. Katılımcılar, en çok sınıf yönetimi ve dersin

aksatılmasıyla ilgili görüşte yoğunlaşmıştır. Özellikle öğretmenlerin derse geç girerek ve sık sık sevk alarak dersin rutin işlenişini bozmalarından bahsedilmiştir. Örneğin, Erkenekli (2014), ortaokul yönetsel sorunlarını incelediği araştırma kapsamında öğretmenlerin sık sevk ve rapor almaları, mesai saatlerine uymamalarının eğitim-öğretim sürecini aksattığına vurgu yapmıştır. Bu noktada elde edilen sonuçların alanyazında yer alan bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

İletişime ilişkin sorunlar kısmında üç alt tema ortaya konulmuştur. Öğrenci-öğretmen iletişimi, öğretmen-öğretmen iletişimi ve öğretmen- yönetici iletişimi olmak üzere alt temalar belirlenmiştir. Bu bölümde özellikle öğrenci-öğretmen ve öğretmen-öğretmen arasında iletişim eksikliği olduğu görüşleri bulgulanmıştır. Öğretmen-yönetici arasındaki iletişimde ise yöneticilerin adil davranmamasının iletişimi bozduğu belirlenmiştir.

Öğretim personeli dışındaki personele ilişkin sorunlar bölümünde üç alt tema bulgulanmıştır. Bu bölümde personel azlığı, mesai saatlerine uyum sorunu ve kadrolu personel eksikliği olarak üç alt tema elde edilmiştir. Katılımcılar, yardımcı personelin yeterli olmadığından, var olan personelin de okula uyum göstermede sıkıntı yaşadığından bahsetmiştir. Katılımcılar, hizmetli personelin kadrolu olarak göreve başlaması gerektiğini vurgulamıştır. Örneğin, Yengin Sarpkaya (2021), okul müdürü olmanın anlamı üzerine yaptığı çalışma kapsamında, okul müdürlerinin temizlik personelinin eksikliğinden bahsettiğini bulgulanmıştır. Bu noktada elde edilen sonuçlar alanyazında yer alan bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Bir diğer alt problem olan stajlara ilişkin sorunlar bölümünde üç alt tema elde edilmiştir. Bu alt problemle alakalı yönetsel sorunlar, işletmeyle ilgili sorunlar ve öğrenciyle ilgili sorunla alt temaları bulgulanmıştır. Katılımcılar, özellikle staj yapan öğrencilerin işçi olarak görüldüğünü belirtmişlerdir. Esen (2021), iş-yaşam kalitesi üzerine yürüttüğü araştırmada turizm meslek liselerindeki öğrencilerin staj süreçlerinde işyerlerinde ucuz işgücü olarak görüldüğüne dikkat çekmiştir. Esen'in (2021) ortaya koyduğu bu sonuç, bu araştırma kapsamında değerlendirilmeyen turizm meslek liselerinde de benzer sorunların olduğunu göstermektedir. Ayrıca, katılımcılar tarafından öğrencilerin staj yapmak için iş yeri bulmada zorluk yaşadıkları, öğrencilere ödenen ücretlerde sorunlar oluştuğu saptanmıştır. Öğrencilerle ilgili yaşanan sorunlarda, öğrencilerin iş yeri kurallarına uymadığı, devamsızlık yaptığı ve iş hayatına alışarak okul hayatlarını geri plana attıkları belirlenmiştir. Erdoğan vd.'nin (2020) yaptığı çalışmanın öğrencilerin staj yerlerinde

devamsızlık yaptıkları ve öğrencilerin iş yeri kurallarına uymadıklarına ilişkin bulguları bu araştırmayla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, bu araştırmadaki staja başlayan öğrencilerin okul hayatından soğumasına yönelik elde edilen bulgu, diğer araştırmadan farklı olarak ortaya konulan yeni bir bulgudur.

Eğitsel-sosyal faaliyetlere ilişkin yaşanan yönetsel sorunlara yönelik on alt tema bulgulanmıştır. Bu alt temalar, fiziksel mekân yetersizliği, sosyal faaliyet eksikliği, faaliyetlerin devam sorunu, zaman yetersizliği ve belirsizliği, kulüp çalışmalarının verimsizliği, öğrencilerin staj zorunluluğu, maddi sorunlar ve araç-gereç temini, temel/alt yapı eksikliği, ailelerin ve öğrencilerin olumsuz bakışı, zorunlu etkinliklere katılım sorunu olarak belirlenmiştir. Özellikle sosyal faaliyetler için yeterli zaman olmaması ve maddi yetersizliklerin araç-gereç temini sorununa yol açtığından dolayı sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilemediği saptanmıştır.

Okul-aile-çevreye ilişkin sorunlar alt problemi kapsamında iki alt tema bulgulanmıştır. Bu alt temalar okul-aile ve okul-çevre olarak belirlenmiştir. Araştırmada okul ve aile arasındaki ilişkiyle ilgili ailelerin çocuklarına karşı oldukça ilgisiz oldukları saptanmıştır. Velilerin ilgisiz olması pek çok katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Nitekim, Erkenekli'nin (2014) yaptığı araştırmada da velilerin ilgisizliği sorunu yer almaktadır. Bu bağlamda, elde edilen bulgunun alanyazın tarafından desteklendiği görülmektedir. Ayrıca, okul-çevreyle ilgili olarak okul çevresinde zararlı mekanların bulunması ve öğrencilerin gürültü yaparak çevreyi rahatsız etmesine yönelik bulgular ortaya konmuştur.

Fiziksel koşullara ilişkin sorunlar alt probleminde 13 alt tema bulgulanmıştır. Okul arazisinin geniş olması, okulun konumu, ulaşım sorunu, spor alanının olmaması, okul pansiyonun tamir-tadilat eksikliği, spor alanının tamir-tadilat eksikliği, kantinle ilgili sorunlar, akıllı tahtaların olmaması, ders materyali eksikliği, fotokopi makinesinin yetersizliği, laboratuvar ve atölye eksikliği, sınıfların eski ve bakımsız olması, dersliklerin yetersiz olması, ek binanın yetersiz olması gibi alt temalar saptanmıştır. Bu alt temalar arasında, laboratuvar ve atölye eksikliği, sınıfların eski ve bakımsız olması, ders materyal eksiklikleri dikkat çekici bulgulardandır.

Mali duruma ilişkin yaşanan sorunlara yönelik dört alt tema bulgulanmıştır. Bu alt problemle ilgili milli eğitim ödeneğinin az olması, öğrenciden para toplanması sorunu, döner sermaye uygulamasının yetersizliği, parasal kaynakların yetersizliği alt temaları

saptanmıştır. Milli eğitimden gelen ödeneğin az olması ve parasal kaynakların yetersiz olması öne çıkan bulgulardandır. Uluğ'un (2019) yaptığı araştırmada benzer şekilde okullara gelen ödeneğin az ve okulların ekonomik olarak zor durumda olduğu görülmektedir. Uluğ'un (2019) araştırmasından farklı olarak bu araştırmada mali sorunlara yönelik öğretmenlerin de bakış açısı yansıtılmıştır.

Üst yönetime ilişkin sorunlara yönelik sekiz alt tema saptanmıştır. Öğretmenlere baskı uygulanması, liyakat eksikliği, müfredat değişikliği, yazı ve evrak işleriyle uğraşma, milli eğitimden kaynaklı habersiz seminer sorunu, üst yönetimin hatasını kabul etmemesi, il-ilçe milli eğitim müdürlüğü arasında iletişim kopukluğu, üst yönetimin yaptırım eksikliği şeklinde alt temalar belirlenmiştir. Bu alt temalardan yazı ve evrak işleriyle uğraşma, milli eğitimden kaynaklı habersiz seminer sorunu ve il-ilçe milli eğitim müdürlüğü arasındaki iletişim kopukluğu ön plana çıkan bulgular olarak saptanmıştır.

Genel olarak, katılımcılarla yapılan görüşmelerde, yönetici ve öğretmenlerin soruları yanıtlarken farklı yaklaşımlar gösterdikleri saptanmıştır. Öğretmenler, görüşme sorularını yanıtlarken daha rahat davranmış, buna karşın yöneticilerin cevap verirken daha çekingen davrandıkları gözlemlenmiştir.

4.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda gelecekteki araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

4.2.1. Araştırmacılara Öneriler

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda gelecekteki araştırmacılar için geliştirilen öneriler şöyledir:

- Meslek liselerindeki yönetsel sorunlara yönelik olarak farklı nitel araştırma yöntemleri kullanılarak odak grup vb. farklı tekniklerle derinlemesine bilgi sağlanabilir.
- Meslek liselerindeki yönetsel sorunlara yönelik olarak daha geniş kapsamlı bir örneklem hedeflenerek nicel araştırma yapılabilir.
- Meslek liselerindeki yönetsel sorunlara yönelik olarak öğretmen ve yönetici bakış açısına ek olarak öğrenci ve işletme sahipleri gibi diğer paydaşların görüşleri de alınabilir.

- Farklı bölgelerdeki turizm vb. meslek liselerinin yönetsel sorunları da incelenebilir.

4.2.2. Uygulamalara Öneriler

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılar için geliştirilen öneriler ise şöyledir:

- Milli Eğitim Bakanlığı, meslek liselerine öğrenci alımını liselere giriş sınav sistemine uygun bir şekilde puanla yapabilir.

- Okul yöneticileri, istenmeyen davranışlar sergileyen öğrencilerin sanat ve spor gibi alanlara yönlendirilmelerini sağlayabilir.

- Milli Eğitim Bakanlığı, meslek dersi öğretmenlerinin yenilikleri takip edebilmeleri ve mesleki gelişimlerini sağlayabilmeleri açısından düzenli aralıklarla onlara eğitim olanağı sunulabilir.

- Okul yöneticileri, öğrenci-öğretmen-yönetici iletişimini artırmak için belirli dönemlerde etkinlikler düzenleyebilir.

- Milli Eğitim Bakanlığı her okuldaki öğrenci sayısına oranla yeterli sayıda kadar kadrolu hizmetli personel verebilir.

- Her ilin Milli Eğitim Müdürlüklerinde staj yapan öğrencilerin staj süreçlerini denetlemeye yönelik bir birim kurulabilir.

- Mesleki ve teknik liseler, sanayi bölgelerine yakın yerlere inşa edilebilir.

- Mesleki ve teknik liseler ile sanayi arasında işbirliği kuvvetlendirilerek sanayiinin teknik eğitimdeki payı çoğaltılabilir.

- Milli Eğitim Bakanlığı, meslek liselerinde sosyal etkinlikler için ayrı bir ödenek sağlayabilir.

- Okul yöneticileri ve yetkili birimler tarafından veli ilgisini artırmak amaçlı projeler geliştirilebilir.

- Milli Eğitim Müdürlüklerince meslek liselerinin eksikliklerini araştıran ve eksiklikleri giderilmesine yönelik çalışacak bir birim kurulabilir.

- İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından hazırlanacak olan seminer, proje, yarışma gibi etkinliklerin, öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak daha uygun koşullarda düzenlenmesi sağlanabilir.

5. KAYNAKLAR

- Agrawal, T. (2013). Vocational education and training programs (vet): an asian perspective. *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 14(1), 15-26.
- Aksoy, Y.Ü. (2018). *Eğitim yönetimi temelinde mesleki teknik eğitimin değerlendirilmesi: Saç bakımı ve güzellik eğitimine yönelik bir model önerisi*. KKTC Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması Ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Lefkoşa.
- Akturan, U. ve Esen, A. (2017). Fenomenoloji. T. Baş, ve U. Akturan. (editörler), *Nitel Araştırma Yöntemleri içinde* (85-91). Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Akyüz, Y., 1998.*Türk eğitim tarihi*, Ankara : Gazi Kitabevi .
- Alam, N. (2015). The role of technical vocational education and training in human development: Pakistan as a reference point. *European Scientific Journal*, 11(10).
- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, S.İ. (1996). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Altay, F. ve Üstün, N. (2011). Meslekî eğitim sistemi. *Konya Ticaret Odası, Etüd-Araştırma Servisi Araştırma Raporu*: 46-118.
- Arastaman, G., Fidan Öztürk, İ.ve Fidan, T. (2018). *Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme*. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1): 37-75.
- Aydemir, Ö. (2009). *Meslek lisesi müdürlerinin yöneticilik davranışlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Aydoğan, H. Y. (2019) *Mesleki-teknik lise öğrencilerinin disiplin sorunlarının toplumsal kökenlerine ilişkin bir çözümleme*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin Üniversitesi.
- Behbahani, A. (2010). Technical and vocational education and the structure of education system in Iran. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1071-1075.
- Bolat, Y. (2016). *Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin mevcut durumu ve farklı ülkelerle karşılaştırılması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chalapati, N. ve Chalapati, S. (2020). Building a skilled workforce: Public discourses on vocational education in Thailand. *International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET)*, 7(1), 67-90.
- Cice, Y.(2019) *Mesleki ve teknik eğitim politikalarının analizi: Öğretmen, okul yöneticisi ve sektör görüşleri / an analysis of vocational and technical education policies: Opinions of teachers, school administrators and sector*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Creswell, J.W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S.B. Demir Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çavuşoğlu, D. ve Savaş, A. C. (2016). Meslek liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri (Pazarcık ilçesi örneği). *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-13.
- Çelik, H.A.(2004), Mesleki ve teknik eğitimdeki gelişmeler ve türkiye'deki beklentiler. MEB Yayınları, Ankara , Türkiye, 45.
- Deissinger, T. (2002). Apprenticeship systems in England and Germany: Decline and survival. *Towards a history of vocational education and training (VET) in Europe in a comparative perspective*. October (1), 28-40.
- Demirtaş, Z. , Tutkun, Ö. F. ve Arslan, A. (2017). Mesleki açık öğretim lisesi (MAÖL) öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik görüşleri. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 231-240
- Demirtaş, B., ve Küçük, M., (2008). “Kız meslek liselerinin günümüzdeki sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri” *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3): 147-159
- Ellez, M. (2014). Ölçme araçlarında bulunması gereken özellikler. Tanrıoğen, A. (ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (167-190). Anı yayıncılık.
- Erdoğan, D. G., Demirtaş, Z., ve Özalan, S. (2020). Teknik öğretmenlerin gözünden mesleki eğitimde karşılaşılan sorunların incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3) 100. Yıl Eğitim Sempozyumu Özel Sayı, 44-57.

- Ergün, H. (2018). Okul müdürleri ve işveren gözüyle mesleki eğitimin sorunları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3).
- Ersoy, A. F. (2017). Fenomenoloji. Ahmet Saban ve Ali Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (81-138). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Esen, O. (2021). *Otel çalışanlarının iş yaşam kaliteleri ve kariyer beklentilerinin belirlenmesi: Kuşadası örneği*. Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Eşme, İ. (2007), Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunlar. *YÖK, Uluslararası Mesleki Ve Teknik Eğitim Konferansı*, Ankara.
- Fındık, L. Y. ve Kavak, Y. (2013). Türkiye'deki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin pısa 2009 başarılarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2 (2) , 249-273.
- Ger, G. (2009). Tüketici araştırmalarında nitel yöntemler kullanmanın incelikleri ve zorlukları, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-19.
- Erkenekli, S. (2014). *Gölbaşı'nda ortaokul yönetici ve öğretmenlerin yönetsel sorunları hakkındaki görüşleri / The views of secondary school administrators and teachers in Gölbaşı about administrative problems*. Yüksek Lisans Tezi. Türk Hava Kurumu Üniversitesi.
- Gömleksiz, M. N., ve Erten, P. (2010). Mesleki ve teknik ortaöğretimde modüler öğretim programının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler: Nitel bir çalışma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 174-198.
- Gökşen, F., Yüksek, D., Alınçık, A., ve Zenginobuz Ü. (2011). “Kız teknik ve meslek liseleri kapsamlı değerlendirme notu” *Koç Üniversitesi Sosyal Politika Merkezi*, İstanbul.
- Gulbenkian Komisyonu (2018). *Sosyal bilimlerin yeniden yapılanması üzerine rapor*. (Çev. Ş. Tekeli). İstanbul. Metis Yayınları.
- Gülhan, A. (2017). *Meslek liseleri yöneticileri gözüyle meslek liselerinin önemi, mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması Ve Ekonomisi Bilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi

- Gündoğdu, K. (2004). *A case study on democracy and human rights education in an elementary school*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürsel, M., ve Özasan, G. (2012). Değişen koşulların yönetim ve yönetici üzerindeki yansımaları. *Eğitim Gelişim ve Değişim 1*, 29.
- Hou, L., Wang, C., Bai, X., ve Tang, X. (2020). “Life is like this, not as good as poetry”: The lived experience of a Chinese rural vocational school student in a mandatory quasi-employment internship. *Children and Youth Services Review*, 109, 104678.
- Işıkoğlu, N. (2005). *Eğitimde nitel araştırma*. Eğitim Araştırmaları, 20, 158-165.
- Karakucak, O. (2003). *Avrupa topluluğunda ve Türkiye’de meslekî eğitim*. Ankara : İktisadî Kalkınma Vakfı Yayınları.
- Kazu, İ. Y. (2002). *Türk milli eğitim sisteminde mesleki ve teknik eğitim*. Elazığ: Üniversite Kitabevi.
- Kılıç, Y., ve Yılmaz, E. (2018). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin perspektifinden mesleki eğitime ilişkin bir durum çalışması (a case study related vocational training from the perspective of the students of vocational high school). *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Kılınç, M. (2016). *Türkiye’de mesleki teknik eğitim tarihi (1886-1986)*. Ankara: Pegem Akademi.
- MEB (2005), *Meslekî ve teknik eğitimin tarihçesi*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, Ankara.
- MEB (2018). *Eğitim analiz ve değerlendirme raporları serisi*. Kasım. No:1.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- METARGEM (1997), *İş gücünde aranan çekirdek beceriler*, Ankara.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. New York: Sage Publications, Inc.
- Öçal, H. (2008), “Mesleki Eğitim ve Mesleki Yönlendirme”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 99, 12-19.

- Özen, H. (2017). Stajyer öğretmenlerin mesleki ve teknik anadolu lisesi okul müdürleri, öğretmen ve öğrencileri hakkındaki algılarının incelenmesi: Fenomenolojik yaklaşım. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1050-1094.
- Patton, M.Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarıbyık, M. (2013). Meslek yüksekokullarında nitelikli işgücü yetiştirmek için 3+1 eğitim modeli. *APJES I-I*. 39-41.
- Şahin, İ. (2008). Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin istihdam alanındaki başarılarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, İ. ve Fındık, T. (2008). "Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri", *TSA / Yıl: 12, S: 3,80-81*.
- Şahinkesen, A. (1992). Eğitimde İkili Sistem (Okul-İşyeri İşbirliğine Dayalı Sistem). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt(25), Sayfa(691).
- Şahinkesen, A. (1985). *Çıraklık eğitimi: Türk milli eğitim sistemindeki uygulamalar*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Toytok, E. H., ve Yıldırım, M. B. (2018). Meslek Liselerinde Disiplin Sorunları Ve Nedenleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1759-1778.
- Uçar, C. ve Özerbaş, M. A. (2013). Mesleki ve teknik eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki konumu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 242-253.
- Uluğ, Z. A. (2019). *Yönetici görüşlerine göre meslek liselerinin sorunları ve çözüm önerileri: Esenyurt ilçesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Ünsür, A. (1998). *Mesleki eğitim ve mesleğe yönelme: İnsan kaynaklarının geliştirilmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Basımevi.
- Vuranok, T. T., Özcan, M. ve Çelebi, N. (2017). E. Babaoğlu, E. Kırıl, A. Çilek ve F. Güçlü *Mesleki ve genel lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik statüsü (İstanbul Avrupa Yakası Örneği)* içinde 179-190
- Wolcott, H. F. (1990). *Writing up qualitative research*. Sage Publications, Inc.

- Wu, X., Chen, Y., Zhang, J. ve Wang, Y. (2012). On Improving Higher Vocational College Education Quality Assessment. *Physics Procedia* (33), 1128 – 1132.
- Yazıcı, H., Türkmen, B. ve Aydemir, Y., (2015). Dünyada Ve Türkiye’de Mesleki Eğitim Ve Önemi. *4th International Vocational Schools Symposium*, 1632.
- Yengin Sarpkaya, P. (2021). Okul Müdürü Olmanın Anlamı Üzerine Bir Olgubilim Çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 17(35), 1-38.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. (1996). *Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim*. Eğitim ve Yaşam, 96, 18-23.
- Yin, R.K. (2011). *Qualitative Research from start to finish*. New York&London: The Guilford Press.
- Žilić, I. (2016). General versus vocational education: lessons from a quasi-experiment in Croatia. *Institute of Economics, October*.

6. EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

MESLEK LİSELERİNİN YÖNETSEL SORUNLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞME FORMU

Merhaba, benim adım Güliz ESEN. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Programı yüksek lisans yapıyorum. Aynı zamanda bir meslek lisesinde de İngilizce öğretmeniyim. Aydın'da Efeler'de meslek liselerinde karşılaşılan sorunları anlamaya yönelik bir çalışma yapmaktayım. Amacım, meslek liselerini en yakından tanıyan paydaşların gözünden durumu görmek ve önerilerinizi almaktır.

Bu çalışmada ortaya çıkacak sonuçların, meslek lisesi paydaşlarının gözünden bu okulların yaşadığı sorunları ortaya koyup öneriler geliştirmeye katkı sağlayacağını, hem bilimsel alana hem de uygulamaya olumlu katkılar sağlayacağını düşünüyorum. Bu nedenle bu görüşme için zaman ayırmanız çok önemliydi, size çok teşekkür ediyorum.

Çalışma tamamen bilimsel nitelikte olup, araştırmada derlenen bütün özel bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini ve okulun adını ya da hangi okul olduğunu çağrıştıracak bilgileri rapora yansıtmayacağım. Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Görüşmede izin verirsiniz ses kaydı yapmak istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?

Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

Araştırmacı

Danışman

Güliz ESEN

Doç. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA

Görüşme Tarihi